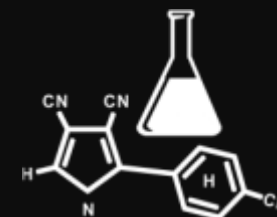

KONKURENCYJNOŚĆ I SPÓJNOŚĆ EUROPEJSKICH REGIONÓW

Pytania – kluczowe zagadnienia

Dr Mariusz E. SOKOŁOWICZ
sokol@uni.lodz.pl

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

1. Konkurencyjność regionalna a konkutowanie – różnice i zależności między pojęciami
2. Kapitał terytorialny – na czym polega specyficzność zasobów i aktywów terytorialnych?
3. Jakie występują główne mierniki spójności:
  - Gospodarczej
  - Społecznej
  - Przestrzennej
4. Jak należy rozumieć pojęcie spójności terytorialnej?

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

1. Na podstawie „Nowej Karty Ateńskiej”, opisz kluczowe megatrendy zachodzące współcześnie w przestrzeni światowej i europejskiej:
  - Społeczne i polityczne
  - Ekonomiczne i Technologiczne
  - Środowiskowe
  - W zakresie środowiska miejskiego

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska

1. Jakie występują współcześnie ugrupowania integracyjne w Europie
2. Jak można scharakteryzować współczesny potencjał gospodarczy (oraz spodziewane w tym względzie trendy) Europy na tle świata?
3. Jak można scharakteryzować współczesny potencjał demograficzny (oraz spodziewane w tym względzie trendy) Europy na tle świata?
4. Jak można scharakteryzować współczesny potencjał innowacyjny (oraz spodziewane w tym względzie trendy) Europy na tle świata?
5. Scharakteryzuj cele Strategii „Europa 2020” (3-5-7)

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

1. Kto jest autorem pojęcia „biegun wzrostu”?
2. Jak należy interpretować pojęcie „biegun wzrostu”
3. Czy polaryzacja regionalna jest zjawiskiem naturalnym?
4. Czym się różni β -konwergencja od σ -konwergencji?
5. Jakie występują najbardziej powszechne miary nierówności regionalnych?

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

1. Wyjaśnij pojęcia:
  1. Pentagon europejski
  2. Błękitny banan
2. Czym jest i czemu służy inicjatywa ESPON?
3. Czym jest i czemu służy klasyfikacja NUTS?

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne Stosunek głównych doktryn polityki regionalnej do zróżnicowań

1. Jakie argumenty przemawiają za interwencjonizmem w kierunku ograniczania dywergencji regionalnej?
2. Jakie argumenty „usprawiedliwiają” dywergencję regionalną
3. Jak należy rozumieć tzw. „hipotezę Williamsona”?
4. Europejski scenariusz ukierunkowany na konkurencyjność a scenariusz ukierunkowany na spójność – kluczowe różnice

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

1. Jakie 5 kluczowych funkcji decyduje o potencjale metropolitalnym?
2. Wyjaśnij różnice między pojęciami „metropolia” i „obszar metropolitalny”
3. Wyjaśnij różnice między pojęciami „metropolia” / miasto światowe (*world city*) i „megamiasto”
4. W jaki sposób metropolizacja wpływa na rozwój regionu, w którym zlokalizowana jest metropolia?

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

1. W jaki sposób zjawisko *urban sprawl* dotyka obszary metropolitalne?
2. Jakie występują kluczowe obszary współpracy metropolitalnej (dziedziny integracji metropolitalnej)?
3. Argumenty „za” i „przeciw” tzw. „reformie metropolitalnej”
4. Jakie można wyróżnić formy współdziałania jednostek administracyjnych w ramach obszaru metropolitalnego?
5. Jakie obszary metropolitalne (i w oparciu o jakie kryteria delimitacji), wymienia Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030?

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

1. Jakie występują klasyfikacje transportu ?
2. Jakie są rodzaje transportu mieszanego i jaka jest ranga tego rodzaju transportu w polityce transportowej UE?
3. Dlaczego w nawiązaniu do idei transportu zrównoważonego przemieszczanie się piesze i rowerowe uznaje się za jedno z form transportu?
4. Czym się różni transport zbiorowy od transportu publicznego?

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

1. Dlaczego polityka transportowa UE traktowana jest jako jedna z **głównych** polityk unijnych?
2. Czy cele polityki transportowej Unii Europejskiej są bezwzględnie wiążące dla państw członkowskich?
3. Jaki obecnie dokument wyznacza główne kierunki polityki transportowej?
4. Jakie są główne kierunki polityki Unii Europejskiej w zakresie zarządzania systemami transportowymi w miastach i aglomeracjach miejskich?

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

1. Co oznacza akronim TEN w polityce transportowej UE?
2. Jakie znaczenie ma TEN dla zagospodarowania przestrzennego krajów członkowskich UE?
3. Jakie są możliwości finansowania infrastruktury TEN?

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

6. Europejska perspektywa rozwoju przestrzennego i polityka miejska w Europie

1. Europejska Perspektywa Rozwoju Przestrzennego – ESDP (1999):
  1. Zrównoważony system osadniczy...
  2. Zintegrowany transport ...
  3. Bogactwo naturalne i dziedzictwo kulturowe...
2. Zielona Księga w sprawie spójności terytorialnej (2008):
  1. Stosunek do koncentracji ludności ...
  2. Tworzenie połączeń między terytoriami...
  3. Współpraca...
  4. Potrzeby regionów o specyficznych uwarunkowaniach geograficznych

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

6. Europejska perspektywa rozwoju przestrzennego i polityka miejska w Europie

1. Karta Lipska – polityka miejska (2007):
  1. Atrakcyjne centra...
  2. Udana przestrzeń publiczną...
  3. Rewitalizacja dzielnic zaniedbanych...
  4. Nowoczesna infrastruktura...
  5. Transport zrównoważony...
  6. Zintegrowane społeczności miejskie – walka z wykluczeniem społecznym...
  7. Dystans do idei metropolizacji – jakość życia w miejscach projektów „flagowych”...
2. Na czym polega specyfika tzw. polityki miejskiej w odniesieniu do polityki przestrzennej adresowanej do innych typów przestrzeni (krajowej, regionalnej, etc.)?

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

1. Dlaczego jednostki poziomu NUTS2 w Europie są trudno porównywalne z punktu widzenia ich statusu prawno-administracyjnego
2. Wymień państwa federalne, unitarne i „regionalne” w Europie
3. Czym różnią się kraje unitarne od krajów „złożonych” z punktu widzenia statusu ich regionów?
4. Czym różnią się kraje federalne od krajów „regionalnych” z punktu widzenia statusu ich regionów?
5. W jakim celu, przez kogo została ratyfikowana i jakie kwestie reguluje Europejska Karta Samorządu Lokalnego?

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Przykłady rozwiązań systemowych w zakresie planowania przestrzennego

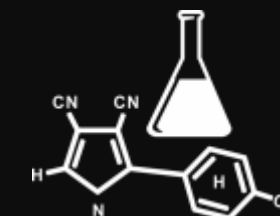
1. Wymień cechy dojrzałych (wzorcowych) systemów planowania przestrzennego
2. Jak można zdefiniować władczość planistyczną gminy?
3. Jakie, na podstawie doświadczeń krajów UE, można wskazać formy udziału podmiotów prywatnych w budowie infrastruktury (opłaty adiacenckie, wytyczne i zobowiązania planistyczne, budowa mieszkań komunalnych)

KONKURENCYJNOŚĆ I SPÓJNOŚĆ EUROPEJSKICH REGIONÓW

Wykłady

Dr Mariusz E. SOKOŁOWICZ
sokol@uni.lodz.pl

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

Treści wykładu – plan ramowy

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna
2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska – kluczowe wyzwania
3. Zróżnicowania międzyregionalne:
  - mechanizmy powstawania zróżnicowań w świetle głównych teorii
  - sposoby pomiaru i monitorowania (ESPON, sprawozdawczość statystyczna, rola NUTS)
  - stosunek głównych doktryn polityki regionalnej do zróżnicowań międzyregionalnych
4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE
5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie
6. Europejska perspektywa rozwoju przestrzennego i polityka miejska w Europie
7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gospodarki przestrzennej”:
  - decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej
  - przykłady rozwiązań systemowych w zakresie planowania przestrzennego

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

Literatura – wybrane propozycje

1. Pietrzyk, I. *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, PWN, Warszawa 2006
2. A. Nowakowska, Z. Przygodzki, M. E. Sokołowicz, *Region w gospodarce opartej na wiedzy, Kapitał ludzki-innowacje-korporacje transnarodowe*, Difin, Warszawa 2011
3. *Nowa Karta Ateńska. Wizja miast XXI wieku*, Lizbona, 20 listopada 2003; redakcja polska: Towarzystwo Urbanistów Polskich
4. Sokołowicz M. E., *W kierunku nowej polityki regionalnej? Rozważania nad przyszłym kształtem polityki regionalnej w Polsce*; [w:] *Polityka spójności. Ocena i wyzwania*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, marzec 2008, s. 7-22
5. Kaczmarek, T., Mikuła, Ł., *Ustroje terytorialno-administracyjne obszarów metropolitalnych w Europie*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2007
6. T. Markowski, T. Marszał, *Metropolie. Obszary metropolitalne. Metropolizacja*, KPZK PAN, Warszawa 2006
7. Biała Księga: *Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu - dążenie do osiągnięcia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu* (KOM(2011) 144, z dnia 28.3.2011)
8. Mergler, L. Pobłocki, K., Wudarski, M., *Antybezradnik przestrzenny - prawo do miasta w działaniu*, Biblioteka Res Publici Nowej, Warszawa 2013
9. Czornik, M. (red.), *Gospodarka przestrzenna w krajach Unii Europejskiej. Akty prawne, komentarze, mapy, statystyka*. Część 1 oraz Część 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2011

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

Konkurencyjność regionów

1. **Konkurencyjność** – zdolność do osiągnięcia sukcesu w rywalizacji gospodarczej
2. **Konkurencyjność kraju** – zdolność do tworzenia większego bogactwa niż konkurenci na rynku światowym; wiąże się z umiejętnością przekształcania posiadanych lub wytwarzanych zasobów w wyniki ekonomiczne, coraz częściej weryfikowane na rynkach międzynarodowych
3. **Konkurencyjność** – zdolność przedsiębiorstw, przemysłów, regionów, krajów i ponadnarodowych obszarów geograficznych, wystawionych na konkurencję międzynarodową, do osiągnięcia relatywnie wysokiego poziomu dochodów i zatrudnienia

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

Czynniki konkurencyjności regionów

1. Zdolność do generowania wysokiego poziomu zatrudnienia
2. Zdolność do wzrostu poziomu wydajności pracy
3. Zdolność do trwałego wzrostu poziomu życia społeczności regionu
4. Zdolność do osiągnięcia sukcesu w rywalizacji gospodarczej
5. Zdolność przystosowywania się do zmieniającego się otoczenia
6. Zdolność do bycia innowacyjnym
7. Zdolność do generowania i wykorzystania zasobów strategicznych / specyficznych

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

Typologia zasobów regionu

	Generyczne	Specyficzne
Zasoby	pozarynkowe egzogeniczne 1	nierynkowe endogeniczne 4
Aktywa	rynkowe egzogeniczne 2	rynkowe endogeniczne 3

Źródło: Colletis G., Pecquer B., *Politiques technologiques locales et création de ressources spécifiques*; [w:] Rallet A., Torre A., (red.), *Economie industrielle et spatiale*, „Economica”, Paris, 1995, s. 454; cyt. za: Jewtuchowicz A., *Terytorium i współczesne dylematy jego rozwoju*, Wyd. UŁ, Łódź 2005, s. 113

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

Typologia zasobów regionu

Zasoby	Aktywa
<ul style="list-style-type: none"> – unieruchomiony potencjał, który ma szansę zostać ujawnionym i wykorzystanym w procesie rozwoju – same w sobie nie mogą być źródłem przewagi konkurencyjnej	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystywane w danym momencie na rynku
Powszechne (generyczne)	Specyficzne
<ul style="list-style-type: none"> – niezależne od dynamiki społecznej i dynamiki przedsiębiorczości na danym terytorium	<ul style="list-style-type: none"> – trudne do oddzielenia od konkretnej jednostki terytorialnej – silnie zakorzenione w regionalnym układzie instytucjonalnym – nietransferowane poza terytorium (nie dające się kopiować) lub takie, których odtworzenie gdzie indziej jest zbyt kosztowne

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

Kapitał terytorialny – jak rozumieć ten neologizm?

1. Traktowanie terytorialnych aktywów specyficznych jako **kapitału** (czyli jednego z podstawowych czynników produkcji) oznacza, że stanowi on dla regionu zasób, który może być wykorzystany w celach gospodarczych i przynosić wartość dodaną, jak również może być przedmiotem inwestowania (akumulacji)
2. Kapitał terytorialny to typ kapitału zarówno o charakterze **materialnym**, jak i **niematerialnym**, którego cechą charakterystyczną pozostaje **przywiązanie** do danego terytorium (**terytorializacja**), ale efekty wykorzystania kapitału terytorialnego w postaci towarów, usług, rozwiązań technologicznych, marek regionalnych, itp., mogą być przedmiotem transferu w skali ponadregionalnej i międzynarodowej.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

Kapitał terytorialny jako suma potencjałów endogenicznych

Potencjał gospodarczy	Potencjał społeczny	Potencjał środowiskowo-przestrzenny	Potencjał instytucjonalny (instytucje formalne i pozaformalne)
<ul style="list-style-type: none"> o baza ekonomiczna i struktura gospodarcza regionu o przedsiębiorczość i innowacyjność o skala i struktura rynków lokalnych i regionalnych o kapitał finansowy	<ul style="list-style-type: none"> o uwarunkowania demograficzne o kapitał ludzki o kapitał społeczny o infrastruktura społeczna	<ul style="list-style-type: none"> o dostępność przestrzenna o stan i struktura osadnictwa o ład przestrzenny o Infrastruktura techniczna o zasoby i jakość środowiska przyrodniczego	<ul style="list-style-type: none"> o otoczenie prawne o regionalne tradycje i normy kulturowe o reguły, konwencje, przyzwyczajenia o zaufanie o skłonność do współpracy w ramach sieci o nastawienie władz publicznych o poziom sprawności administracji samorządowej

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

Konkurencyjność regionów – **zapamiętaj!**

1. Pojęcie konkurencyjności nie jest tożsame z pojęciem konkurowania
2. Konkurencyjność to coś więcej niż atrakcyjność inwestycyjna
3. Konkurencyjność regionów posiada dwa istotne wymiary:
  - konkurencyjność zlokalizowanych w regionie podmiotów gospodarczych i przedsiębiorczych mieszkańców
  - konkurencyjność otoczenia – region (terytorium) tworzy środowisko dla bycia konkurencyjnym
4. Konkurencyjność regionów powinno być budowana na **specyficzności i wyróżniających** zasobach, aktywach i kompetencjach – oznacza wartość w różnorodności, bowiem **każdy region może być konkurencyjny w inny sposób**

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

Spójność terytorialna

Spójność terytorialna

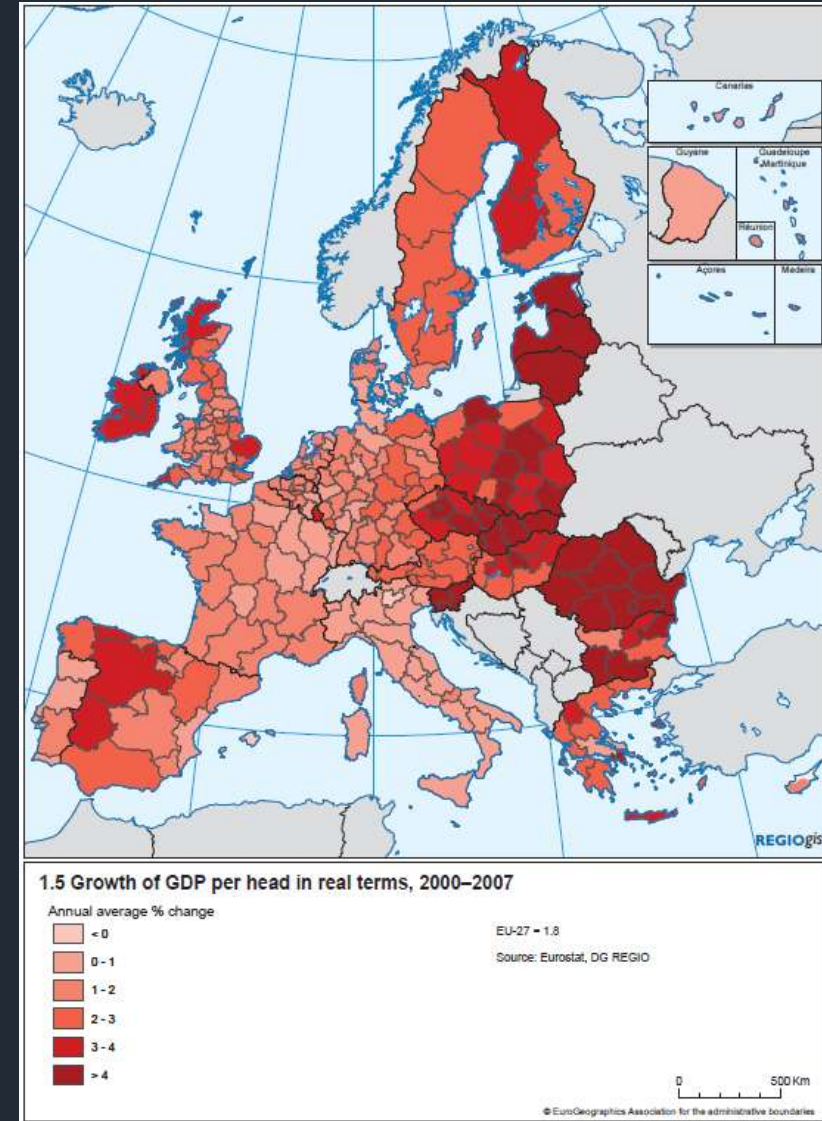
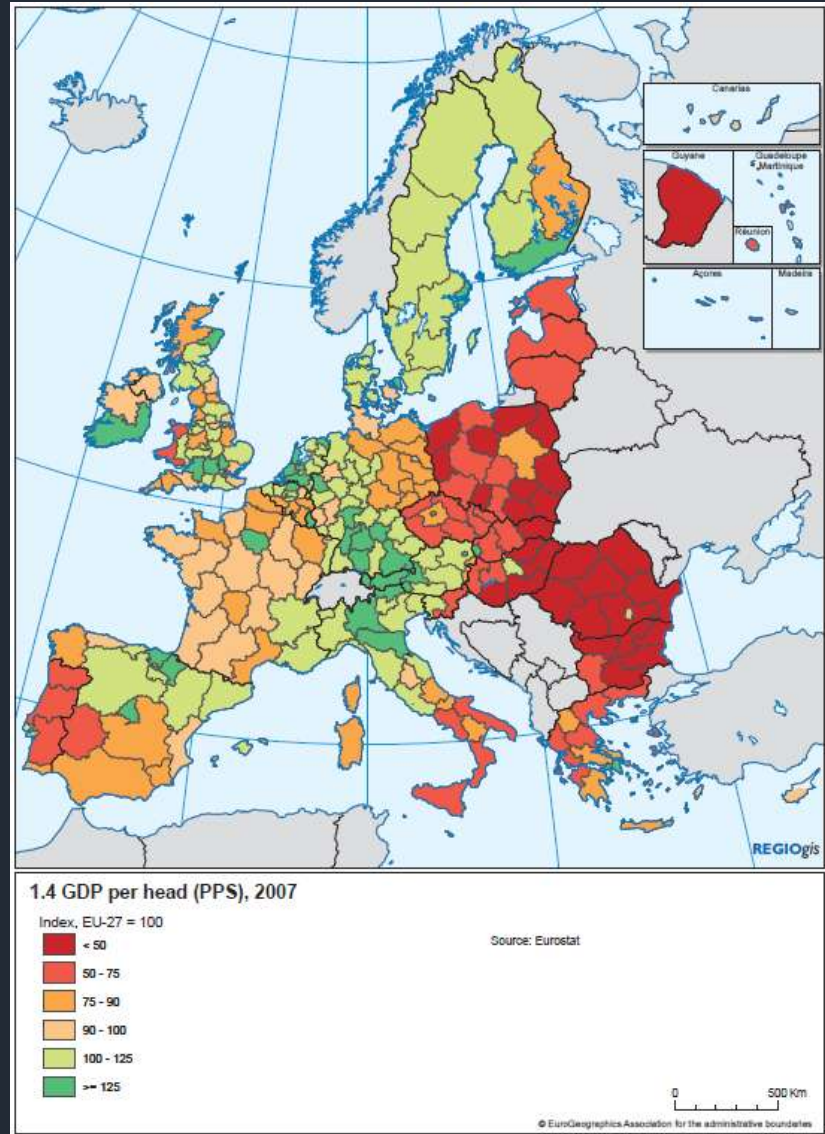

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

Spójność gospodarcza

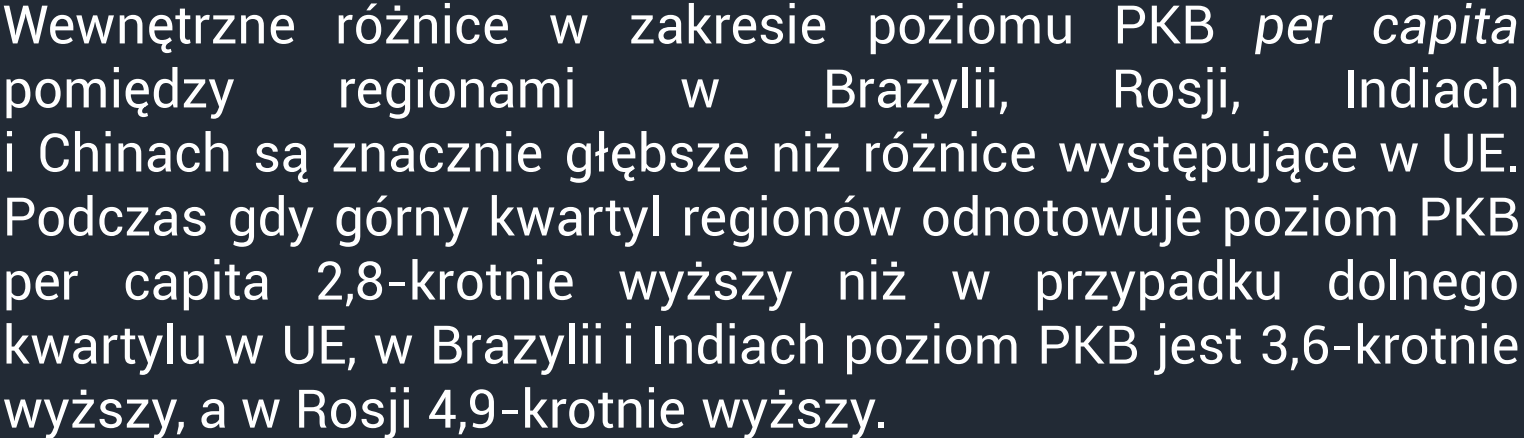
1. Odnosi się do różnic w poziomie i tempie wzrostu i rozwoju gospodarczego
2. Przykładowe mierniki:
  - różnice w PKB *per capita*
  - różnice w stopie wzrostu PKB *per capita*
  - różnice w stopach wydajności pracy
  - różnice w poziomie nakładów inwestycyjnych
  - różnice w poziomie innowacyjności przedsiębiorstw i regionów (zwykle wskaźniki złożone)

Dr Mariusz E. SOKOŁOWICZ

Zródło: Komisja Europejska, *Inwestowanie w przyszłość Europy. Piąty raport na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej*, Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2010, s. 6.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

Spójność gospodarcza

Rank	Region	Current equivalent country	Country GDP p.c. (PPP) Intl.\$
	Russia	Poland	18,869
1	Tyumen Oblast	Norway	57,175
2	Sakhalin Oblast	Hong Kong	43,462
3	Moscow	Netherlands	40,805
4	Chukotka	Australia	39,220
5	St.Petersburg	South Korea	25,277
76	Tuva	Ecuador	7,578
77	Altai Republic	Suriname	7,520
78	Ivanovo Oblast	Turkmenistan	7,425
79	Chechnya	Bhutan	5,023
80	Ingushetia	Iraq	3,494

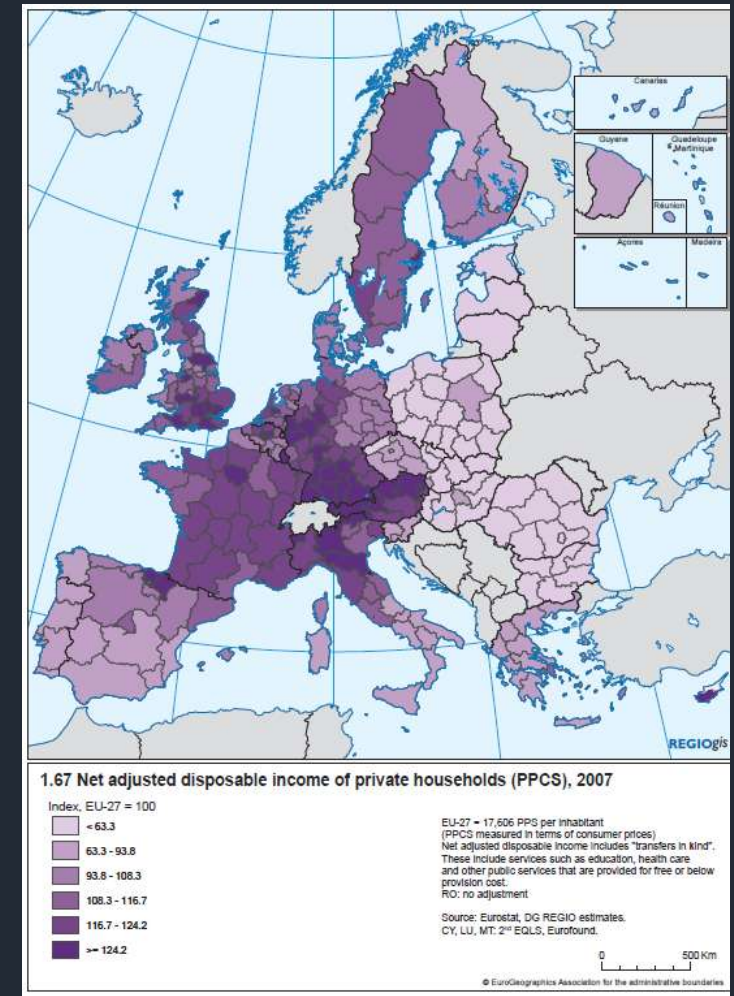
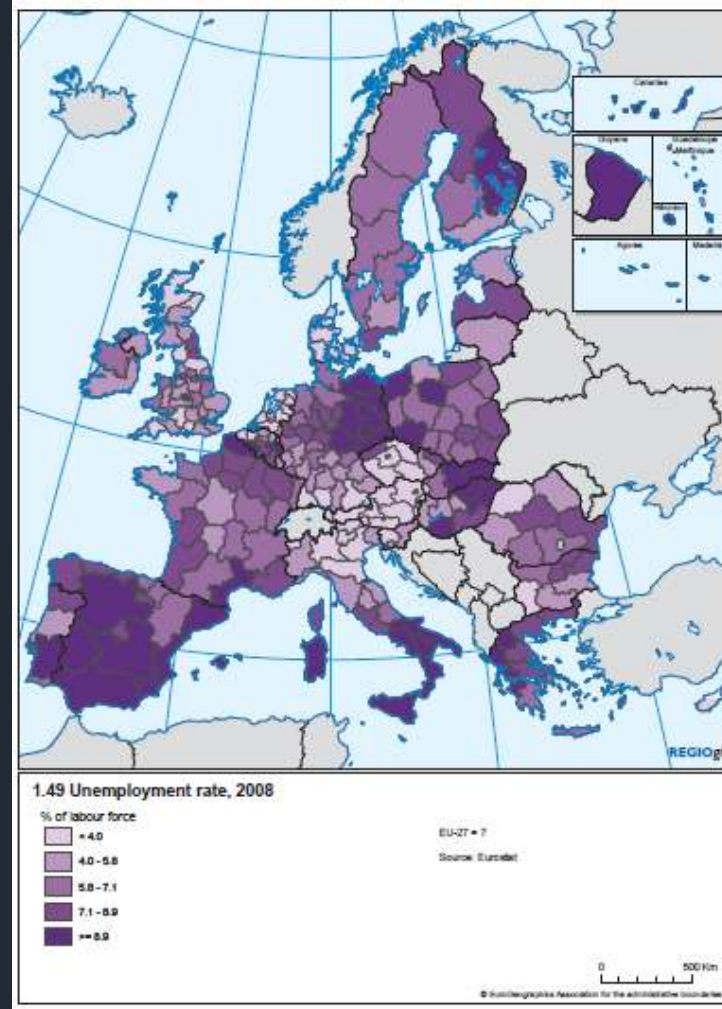
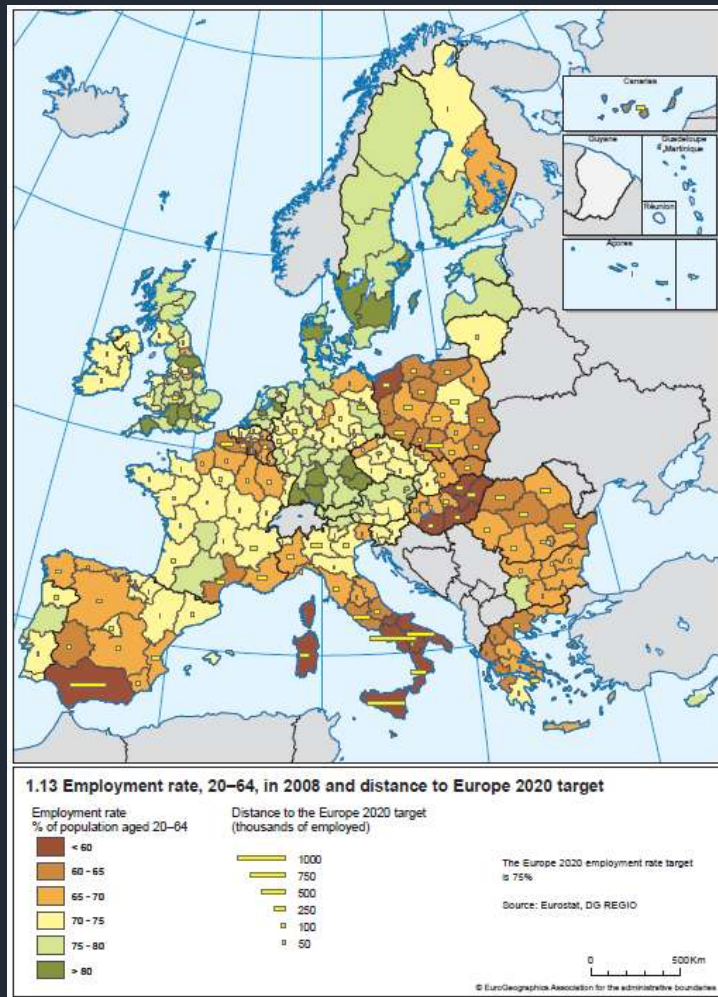
Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

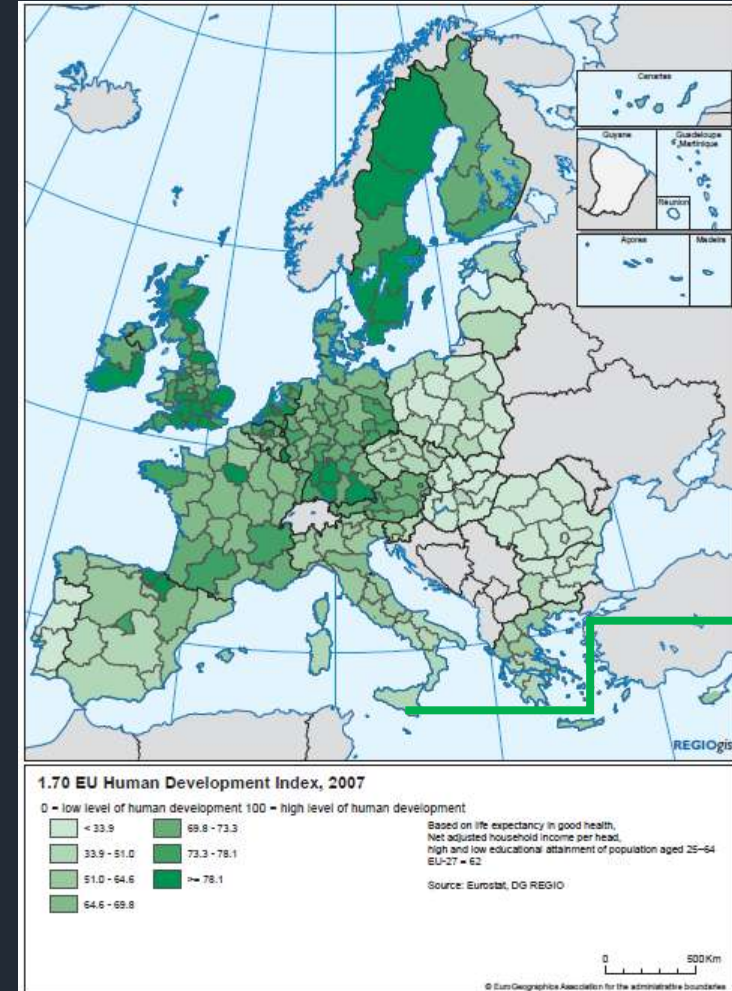
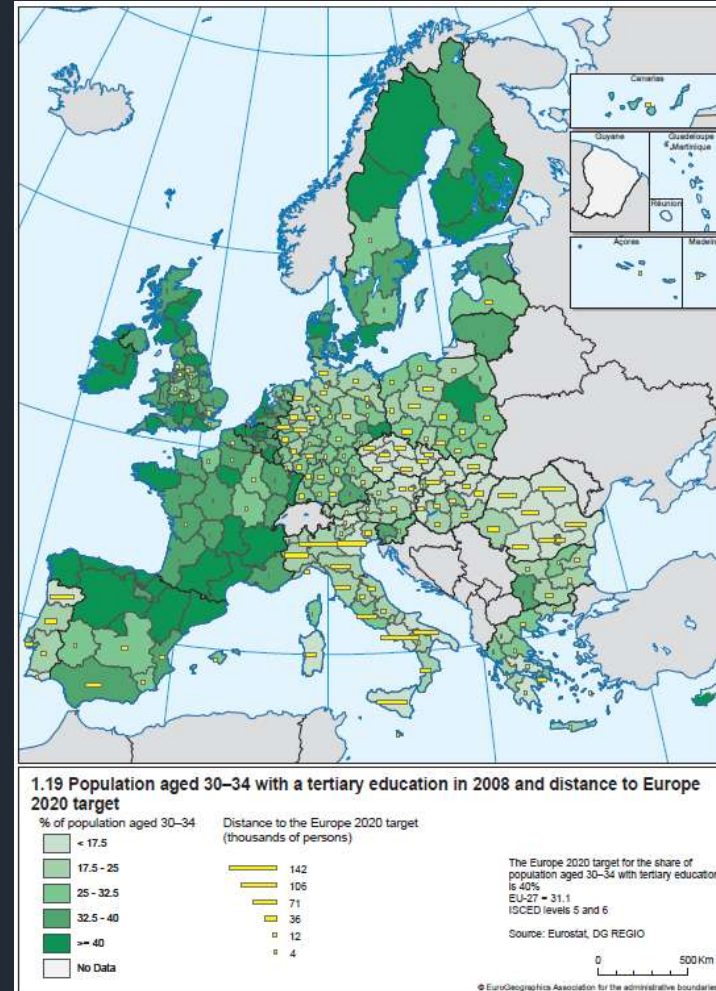
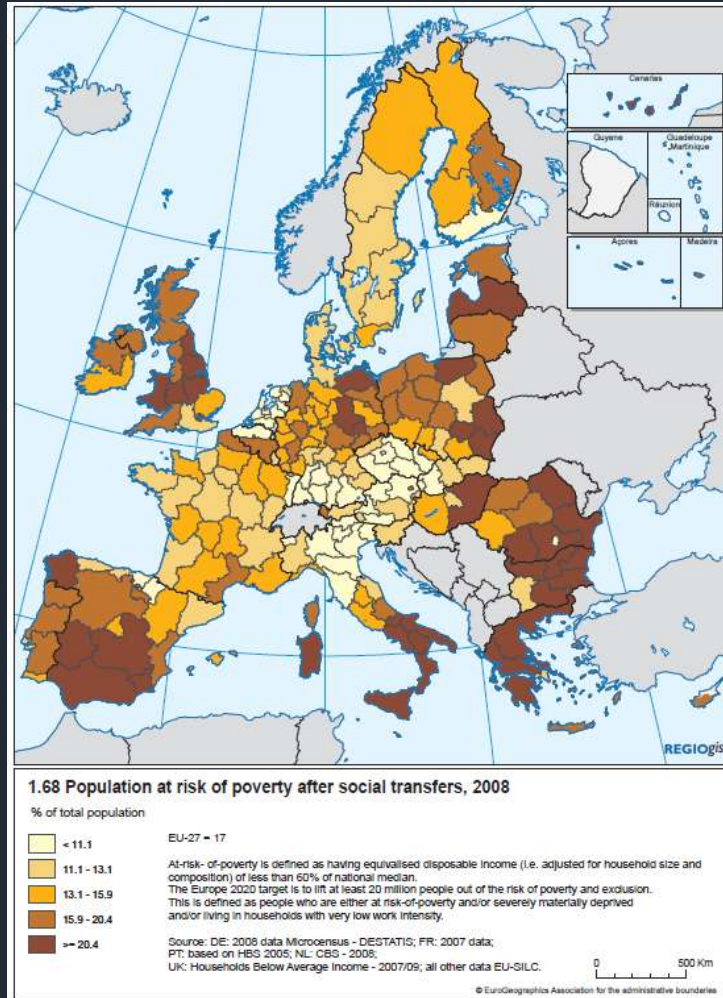
Spójność społeczna

1. Odnosi się przede wszystkim do różnic społecznych, kulturowych, etnicznych, wynikających z przynależności do różnych grup społeczno-dochodowych, etc.
2. Niski poziom tego rodzaju spójności wiąże się nierozzerwalnie z ryzykiem konfliktu społecznego
3. Zagadnienie spójności społecznej wiąże się z odwiecznym dylematem „równość vs. efektywność”
4. Przykładowe mierniki:
  - różnice w poziomie zatrudnienia i bezrobocia
  - różnice w poziomie dochodów gospodarstw domowych
  - różnice w liczbie osób zagrożonych ubóstwem i żyjących poniżej progu ubóstwa
  - różnice w spodziewanej długości życia
  - różnice w poziomie wskaźników opisujących jakość życia
  - różnice w poziomie wskaźników opisujących kapitał ludzki i kapitał społeczny

1. Spodziewana długość życia
2. PKB per capita
3. Poziom analfabetyzmu oraz poziom wykształcenia

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

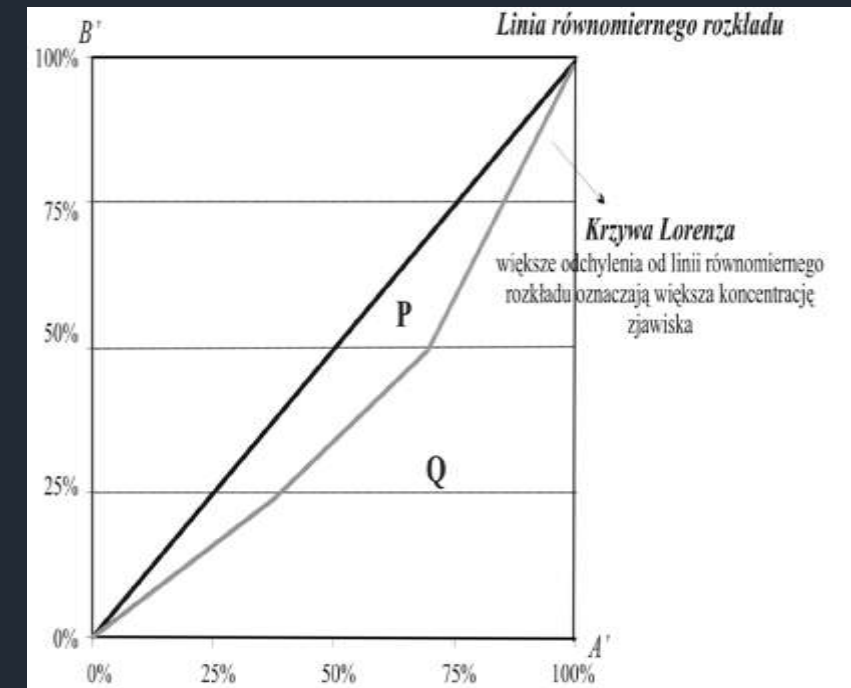
1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

1. Współczynnik **Giniego** [Corrido Gini, 1912] (indeks Giniego, wskaźnik Giniego, wskaźnik nierówności społecznej) – miara koncentracji (nierównomierności) rozkładu zmiennej losowej. Przyjmuje wartości z przedziału $[0; 1]$. Wartość 0 współczynnika wskazuje na pełną równomierność rozkładu, natomiast wartość jeden występuje, gdy tylko jedna obserwacja uzyskała dodatnią wartość zmiennej (np. tylko jedno gospodarstwo domowe posiada dochody)
2. Relacje decylowe (kwintylowe, kwartyłowe) – stosunek przeciętnego dochodu 10% (20%, 25%) populacji uzyskującej najwyższe dochody do przeciętnego dochodu 10% (20%, 25%) ludności o najniższych dochodach.

Wybrane fakty:

- 1% ludności świata dysponuje 40% światowych zasobów
- najbogatsze 10% ludności świata dysponuje 85% światowych zasobów
- 50% ludności świata posiada mniej niż 1% światowych zasobów

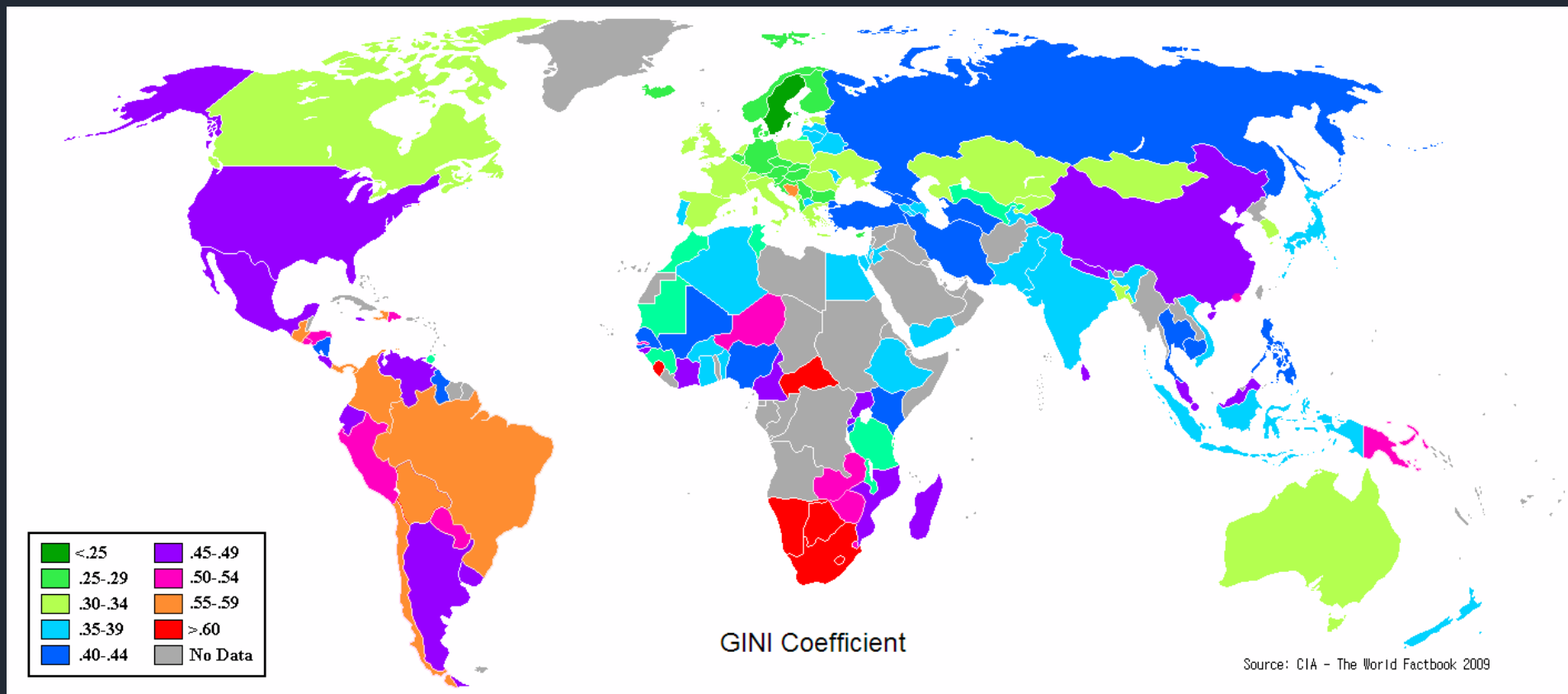
Miary nierówności społecznych

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

Nierówności dochodowe na świecie

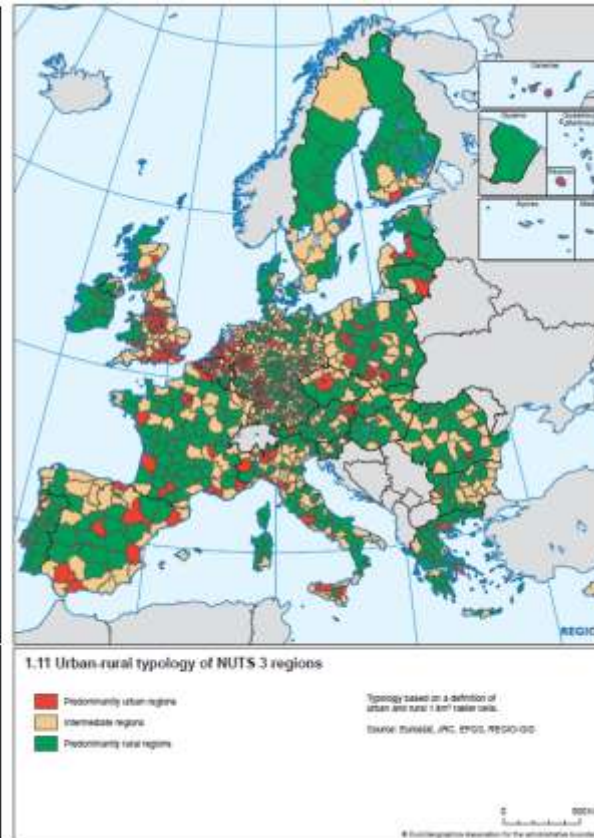
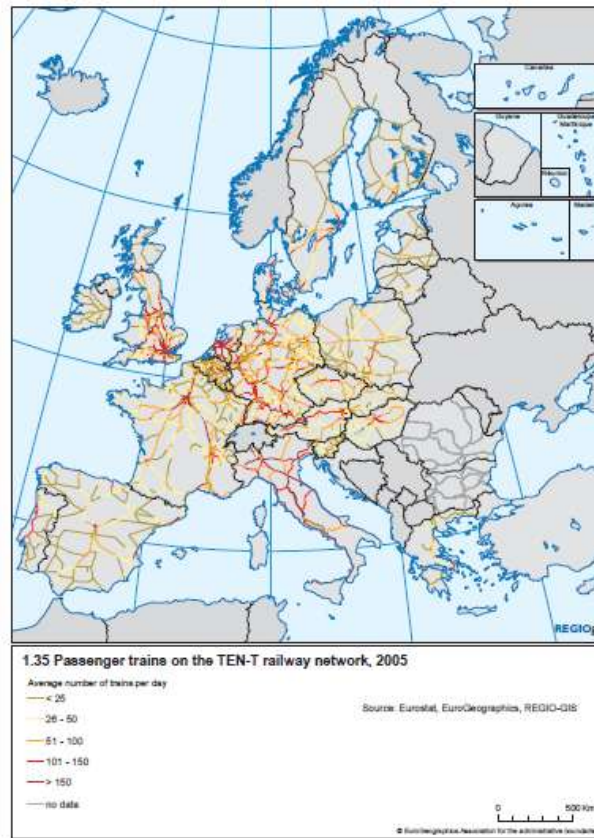
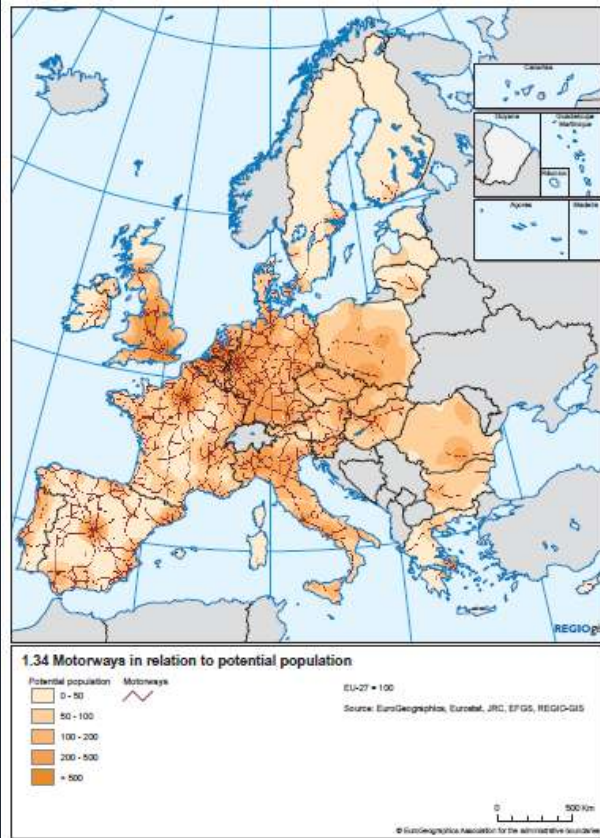
Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

Spójność przestrzenna

1. Odnosi się do struktur sieci osadniczych i przepływów w ramach tych struktur
2. Wiąże się silnie z zagadnieniem dostępności oraz infrastruktury komunikacyjnej:
  - konwergencja czasoprzestrzenna
  - dywergencja czasoprzestrzenna
3. Przykładowe mierniki:
  - hierarchia sieci osadniczej (por. prawo Zipfa)
  - gęstość dróg kołowych, kolejowych, itp.
  - czasy dojazdów (por. izochrony, izohomery)
  - koszty dojazdów (por. izodapany)

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

Spójność terytorialna

1. Pojęcie wprowadzone do prawa UE przez Traktat Lizboński (wszedł w życie w dniu 1 grudnia 2009 r.)
2. Stan rozwoju, w którym procesy wymiany i przepływy w sferze społecznej i gospodarczej są płynne, zapewniając efektywną alokację zasobów. Spójna terytorialnie Europa oznacza takie połączenia i relacje systemów gospodarczych, społecznych i przestrzennych, które zwiększają efektywność innowacyjnego i zrównoważonego rozwoju
3. Koncepcja kładąca nacisk na zapewnienie spójności poprzez specyficzność zasobów i aktywów

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

Spójność terytorialna

1. Promowanie **zintegrowanego** podejścia do rozwoju regionalnego
2. Eksponowanie **różnorodności** terytorialnej (terytorialnych zasobów specyficznych)
3. „**Łączenie** terytoriów” poprzez rozwój infrastruktury na rzecz sprawnego przemieszczania się osób i towarów oraz zapewnienie powszechnego dostępu do usług zdrowotnych, edukacyjnych, Internetu, odnawialnych źródeł energii itp.
4. Zwrócenie szczególnej uwagi na potrzeby regionów **peryferyjnych**
5. Promowanie **współpracy międzyregionalnej** w celu eksponowania różnorodności regionalnej

Zielona księga w sprawie spójności terytorialnej. Przekształcenie różnorodności terytorialnej w siłę, COM (2008) 616

Wskaźnik konkurencyjności

1. Kluczowe motory wszystkich rodzajów gospodarek:

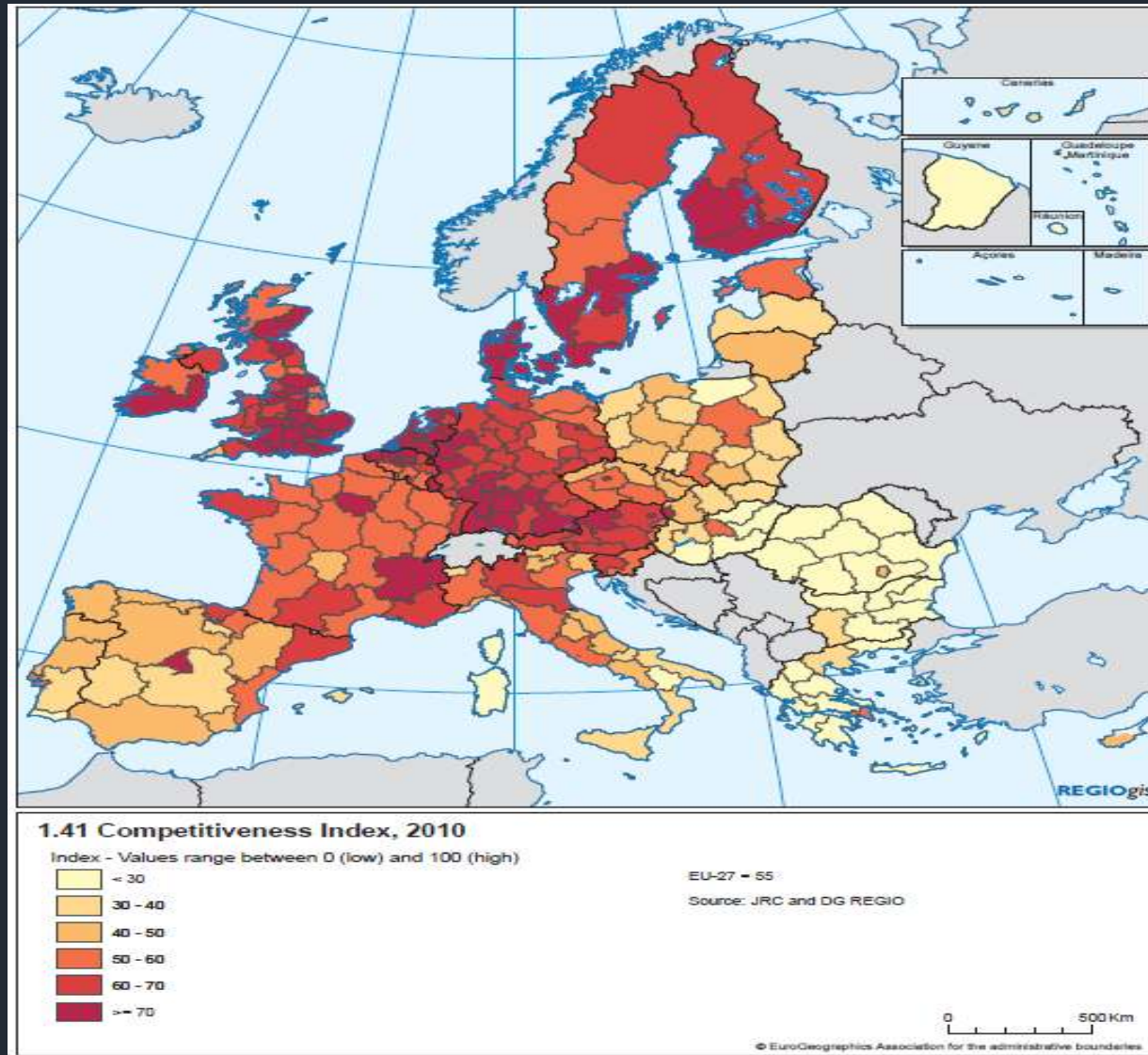
1. Instytucje
2. Stabilność makroekonomiczna
3. Infrastruktura
4. Zdrowie
5. Jakość edukacji podstawowej i ponadpodstawowej

2. Wydajność:

1. Edukacja wyższa i nauka przez całe życie
2. Wydajność rynku pracy
3. Rozmiar rynku

3. Innowacje:

1. Gotowość technologiczna
2. Wyrafinowanie biznesu
3. Innowacja

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

„Nowa Karta Ateńska”
Zmiany społeczne i polityczne

Tendencje zmian:

- proces globalizacji i integracji gospodarczej,
- kontrasty kulturowe w przestrzeni,
- różnicowanie popytu na usługi i dobra materialne (starzenie się ludności, coraz mniej czasu spędzanego w miejscu pracy, szybkie zmiany struktur społecznych)
- deregulacja i prywatyzacja,
- miasta zmuszone są do konkurowania o inwestycje – przedsiębiorczość w sektorze publicznym, PPP, marketing miast i regionów;

Problemy:

- segregacja społeczna i dochodowa,
- niskie poczucie bezpieczeństwa,
- starzenie się ludności europejskiej raz słabnące więzi rodzinne,
- problemy finansowe i socjalne (w tym niedostatki lokalnej demokracji).

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

„Nowa Karta Ateńska”
Zmiany ekonomiczne i technologiczne

Tendencje zmian:

- dynamiczny postęp techniczny,
- e-społeczeństwo i e-gospodarka zmieniły przestrzenne modele gospodarowania,
- rozwój IV sektora – „usługi dla producentów”,
- korzyści aglomeracji wynikające z koncentracji przemysłu przetwórczego straciły na znaczeniu, a czynnikami decydującymi o lokalizacji przedsiębiorstw stały się: bogactwo i zróżnicowanie działalności gospodarczej oraz jakość środowiska miejskiego.

Problemy i wyzwania:

- większość działających w skali globalnej KTN lokalizuje swe zakłady bez przyjmowania zobowiązań wobec miast i regionów,
- metropolizacja = nieciągłość rozwoju – zanikanie gospodarczych i kulturalnych więzi między miastem i regionem
- kryzys tradycyjnych centrów miast oraz przestrzeni poprzemysłowych,
- coraz więcej czasu wolnego,
- kultura i sektory kultury czynnikami rozwoju gospodarczego

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

„Nowa Karta Ateńska”
Zmiany środowiska przyr. i przestrzeni

Tendencje zmian:

- wzrastające skażenie ziemi, wody i powietrza, hałas i zanieczyszczenia; oraz większe ryzyko katastrof ekologicznych,
- *urban sprawl*.

Problemy i wyzwania:

- włączenie analiz środowiska do procesów podejmowania decyzji,
- podejście systemowe do zarządzania rozwojem (miasto / region jako ekosystem).
- utrzymanie rolnictwa na obrzeżach miast ma zasadnicze znaczenie dla równowagi ekologicznej.
- sąsiedztwo terenów rolnych z terenami zabudowy miejskiej w żadnym przypadku nie jest zjawiskiem negatywnym i powinno być popierane i promowane.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

„Nowa Karta Ateńska”
Zmiany środowiska miejskiego

Tendencje zmian:

- techniki łączności i informatyki pozwalają na komunikowanie się w sposób bezpośredni i natychmiastowy w skali światowej,
- fizyczna dostępność oraz transport osób i dóbr ulegają radykalnej poprawie.

Problemy i wyzwania:

- presja motoryzacyjna w znacznej mierze powodowana suburbanizacją,
- spadek liczby pasażerów w transporcie zbiorowym i wzrost użytkowania pojazdów prywatnych,
- ryzyko szybkiego wzrostu regionów metropolitalnych kosztem innych jednostek osadniczych w sieci miast – polaryzacja regionalna,
- dążenie do uczynienia obszarów centralnych i śródmiejskich na nowo atrakcyjnymi dla mieszkańców.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska – kluczowe wyzwania

1. 100 różnych narodów
2. 87 języków i dialektów
3. Jeden z najbardziej zróżnicowanych kulturowo obszarów świata.

Różnorodność kulturowa Europy

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska – kluczowe wyzwania

Rozmiar gospodarki Unii Europejskiej

1. W 2012 roku PKB Europy wg PSN wyniosło 15,5 biliona \$ (18,5% światowego PKB); PKB USA wyniosło 16,2 biliona \$ (19,4% światowego PKB).
2. Największy pojedynczy rynek wewnętrzny i jeden z największych podmiotów wymiany międzynarodowej na świecie (ok. 13 % wymiany międzynarodowej); USA = 10,7%;
3. Liczba pracujących:
  - UE 2012: 229,9 mln
  - USA 2012: 155 mln
4. Stopa bezrobocia:
  - UE 2012: 10,2%
  - USA 2012: 8,1 %
5. Współczynnik Giniego dla dochodów gospodarstw domowych:
  - UE 2011: 30,7
  - USA 2007: 45

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska – kluczowe wyzwania

Główne ugrupowania integracyjne w Europie

1. **Unia Europejska** – 27 państw; Istnieje od 1 listopada 1993 na mocy Traktatu z Maastricht, powstała w oparciu o struktury:
  - o Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (traktat paryski, 1951);
  - o Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG) (traktat rzymski podpisany 25 marca 1957 r.; wszedł w życie 1 stycznia 1958 r.);
  - o Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (EURATOM) (traktat rzymski podpisany 25 marca 1957 r. ; wszedł w życie 1 stycznia 1958 r.);
2. **Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu (EFTA)** – strefa wolnego handlu, istniejąca od 1960 roku (konwencja sztokholmska, podpisana 4 stycznia przez następujące kraje: Austria, Dania, Norwegia, Portugalia, Szwajcaria, Szwecja i Wielka Brytania). Obecnie członkami są: Islandia (od 1970 r.), Lichtenstein, (od 1992 r.), Norwegia, Szwajcaria. Od roku 1994 EFTA i EU tworzą strefę wolnego handlu i wspólny rynek (z wyjątkiem Szwajcarii).

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska – kluczowe wyzwania

Główne ugrupowania integracyjne w Europie (cd.)

3. **Rada Europy** – powstała 5 maja 1949 zrzesza niemal wszystkie państwa Europy (obecnie 47 członków; poza Europą także Armenię, Azerbejdżan). Rada Europy powstała 5 maja 1949 roku w wyniku podpisania przez 10 państw (Belgię, Danię, Francję, Holandię, Irlandię, Luksemburg, Norwegię, Szwecję, Wielką Brytanię i Włochy) Traktatu Londyńskiego. Obecnie liczy 47 członków. Jej siedzibą jest Strasburg. Zajmuje się przede wszystkim promocją i ochroną praw człowieka, demokracji i współpracą państw członkowskich w dziedzinie kultury
4. **Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE)** – układ regionalny ds. dotyczących utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Powstała 1 stycznia 1995 w wyniku przekształcenia Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (poświęconej pierwotnie współpracy NATO i Układu Warszawskiego) w organizację.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska – kluczowe wyzwania

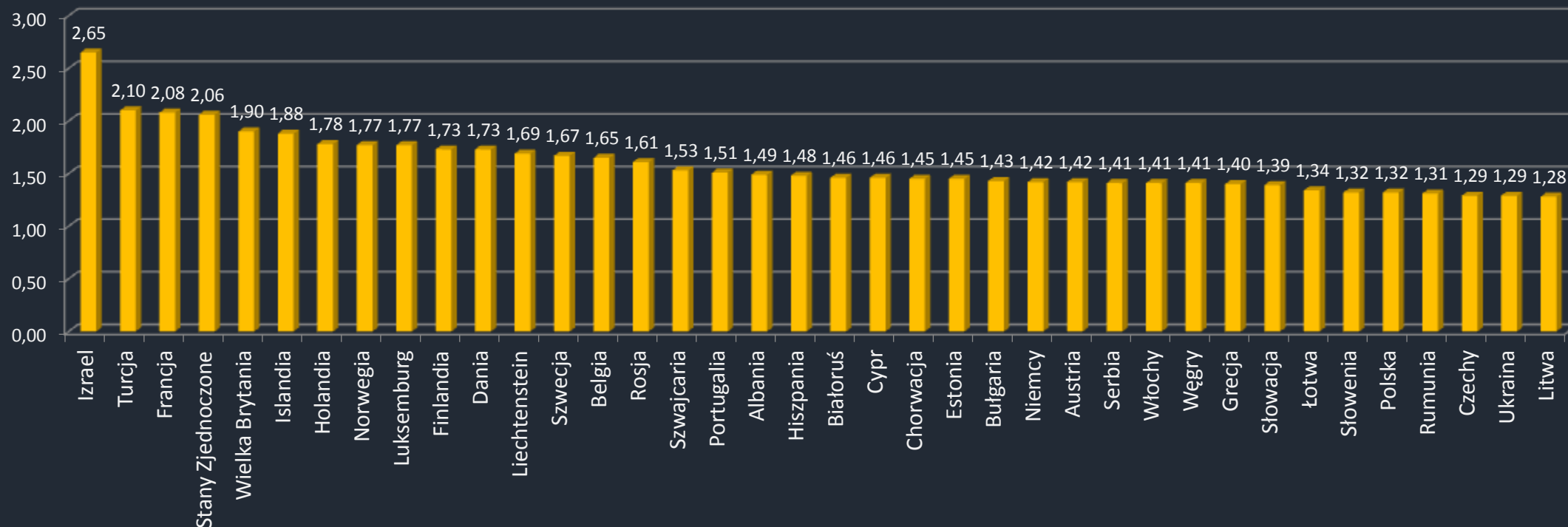
Zmiany liczby ludności Europy wraz z częścią rosyjską (w mln)

Rok lub okres	Afryka	Azja	Am. Pd. i Karaiby	Oceania	Ameryka Płn.	Europa
Liczba ludności w milionach						
1950	221,2	1398,5	167,1	12,8	171,6	547,4
2000	795,7	3679,7	520,2	31,0	315,9	728,0
2050	1803,3	5222,1	767,7	45,8	447,9	631,9
2100	2254,3	5019,2	732,5	46,1	473,6	538,4
2150	2083,1	4650,8	675,0	44,8	490,1	550,4
Przeciętna roczna stopa wzrostu ludności (%)						
1950-2000	2,560	1,935	2,271	1,770	1,220	0,570
2000-2050	1,636	0,700	0,778	0,778	0,698	-0,283
2050-2100	0,446	-0,079	-0,094	0,010	0,111	-0,320
2100-2150	-0,158	-0,152	-0,164	-0,056	0,069	0,044
Udział w liczbie ludności świata						
1950	8,8	55,5	6,6	0,5	6,8	21,7
2000	13,1	60,6	8,6	0,5	5,2	12,0
2050	20,2	58,6	8,6	0,5	5,0	7,1
2100	24,9	55,4	8,1	0,5	5,2	5,9
2150	24,5	54,8	7,9	0,5	5,8	6,5

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska – kluczowe wyzwania

Wskaźnik dzietności w wybranych krajach

Przyjmuje się, iż współczynnik dzietności między 2,10 ÷ 2,15 jest poziomem zapewniającym zastępowalność pokoleń.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska – kluczowe wyzwania

USA vs. Europa według G. Friedmana

1. Kultury funkcjonują w 1 z 3 stadiów:
  1. Barbarzyństwo (Europa w XVI w.)
  2. Cywilizacja (stadium najrzadsze – Europa XVIII/XIX wiek)
  3. Dekadencja (Europa XX wiek).
2. USA są obecnie w stadium barbarzyństwa – jest to kultura młoda, bezpośrednia, czasem brutalna, często rozdzielana wewnętrznymi sporami, ale wierząca, że reprezentowane przez nią wartości są najlepsze.

Friedman, G., *Następne 100 lat. Prognoza na XXI wiek*, AMF, Warszawa 2009, s. 44

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska – kluczowe wyzwania

Europa według J. Rifkina

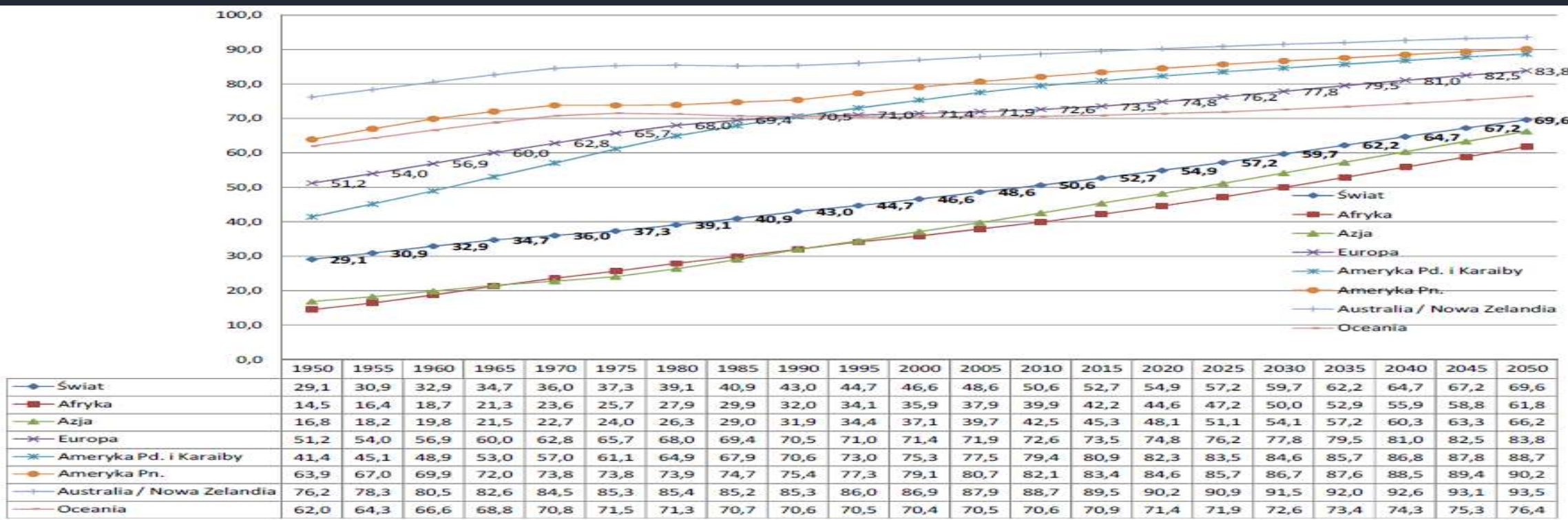
1. Europejskie marzenie sytuuje się u zbiegu postmodernizmu i kształtującego się globalizmu. Podczas gdy stare amerykańskie marzenie, prześiknięte mentalnością pionierów Dzikiego Zachodu, marnieje zapatrzone w przeszłość; europejskie marzenie przedkłada:
  - związki wewnątrz społeczności nad niezależność jednostki;
  - różnorodność kulturową nad asymilację;
  - jakość życia nad gromadzenie bogactw;
  - zrównoważony rozwój nad nieograniczony rozwój materialny
  - głęboką zabawę nad nieustanny znój;
  - powszechne prawa człowieka i prawa natury nad prawa własności;
  - globalną kooperację nad dominację.
2. Unia Europejska, ze swoją eksterytorialnością, (w UE zwierzchnictwo nad terytorium mają kraje członkowskie, a nie instytucje wspólnotowe), ciągłą zmiennością, amorfizmem, jest według J. Rifkina, pierwszą postmodernistyczną instytucją władzy

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska – kluczowe wyzwania

Współczynnik urbanizacji

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska – kluczowe wyzwania

Miasta w Europie oraz dziesięć największych aglomeracji miejskich w Europie

	Liczba aglomeracji	Liczba mieszkańców	Udział liczby mieszkańców w całkowitej liczbie ludności Europy
Aglomeracje miejskie liczące powyżej 500.000 mieszkańców:	144	269 561 213	37%
Aglomeracje miejskie liczące od 70.000 do 499.000 mieszkańców:	591	94 044 475	13%
Razem	735	363 605 688	50%

Zródło: <http://world-gazetteer.com/wg.php?x=&men=gcis&lng=en&des=wg&geo=-4&srt=npan&col=abcdefghinoq&msz=1500&pt=a&va=x>; 12.01.2011.

Miasto	Liczba ludności	Kraj
Moskwa	14 926 656	Rosja
Istambuł	14 350 423	Turcja
Londyn	13 377 482	Wielka Brytania
Paryż	11 949 824	Francja
Rhein-Ruhr	11 857 353	Niemcy
Randstad	6 608 054	Holandia
Madryd	6 380 913	Hiszpania
Manchester-Liverpool	5 306 491	Wielka Brytania
Berlin	5 076 511	Niemcy
Barcelona	4 992 778	Hiszpania

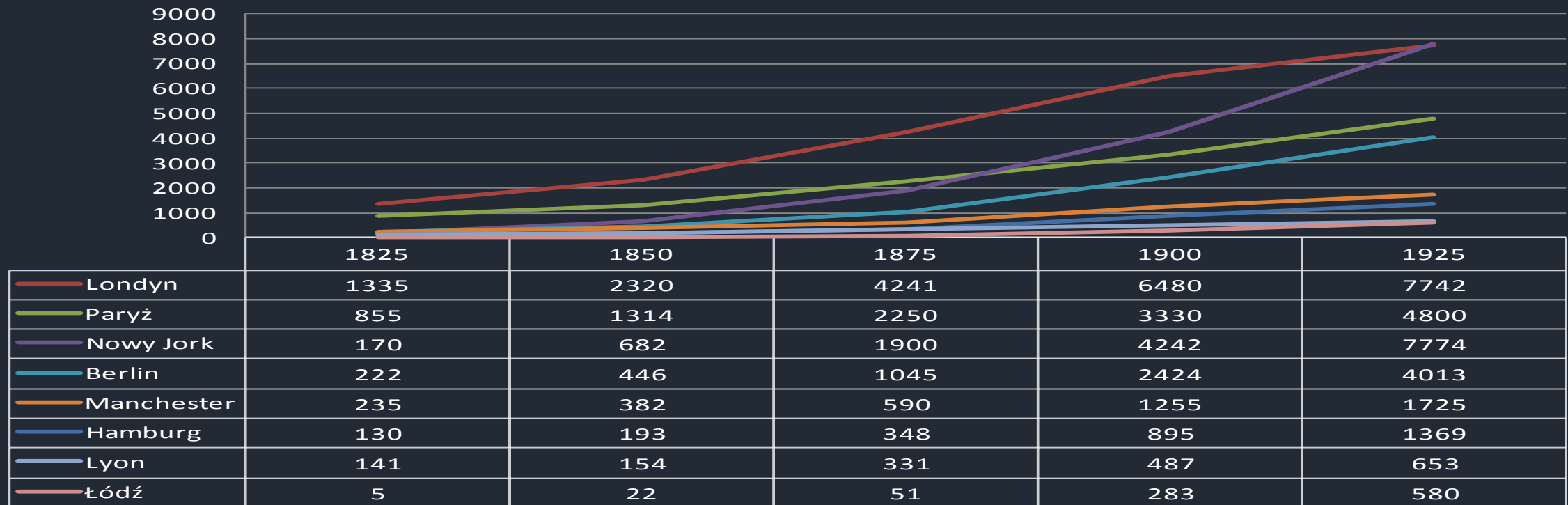
Zródło: <http://world-gazetteer.com/wg.php?x=&men=gcis&lng=en&des=wg&geo=-4&srt=npan&col=abcdefghinoq&msz=1500&pt=a&va=x>; 12.01.2011.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska – kluczowe wyzwania

Wzrost liczby ludności dużych miast Europy oraz Nowego Jorku i Łodzi w latach 1825-1925 (w tys.)

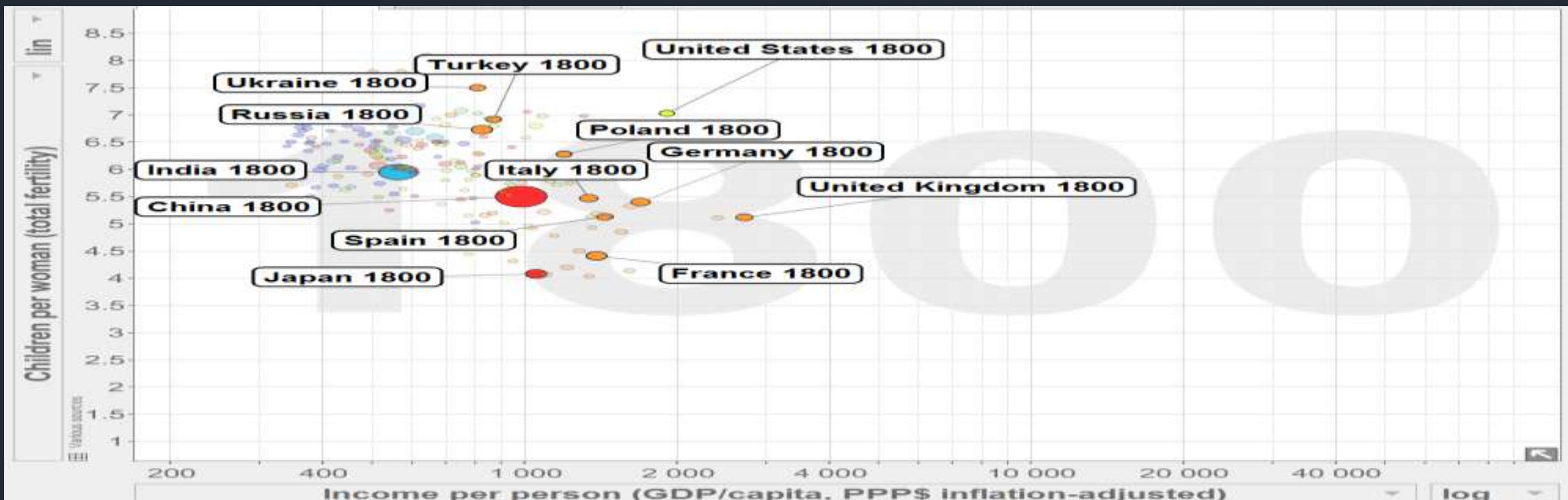

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska – kluczowe wyzwania

Pozycja Europy w świecie na przestrzeni wieków

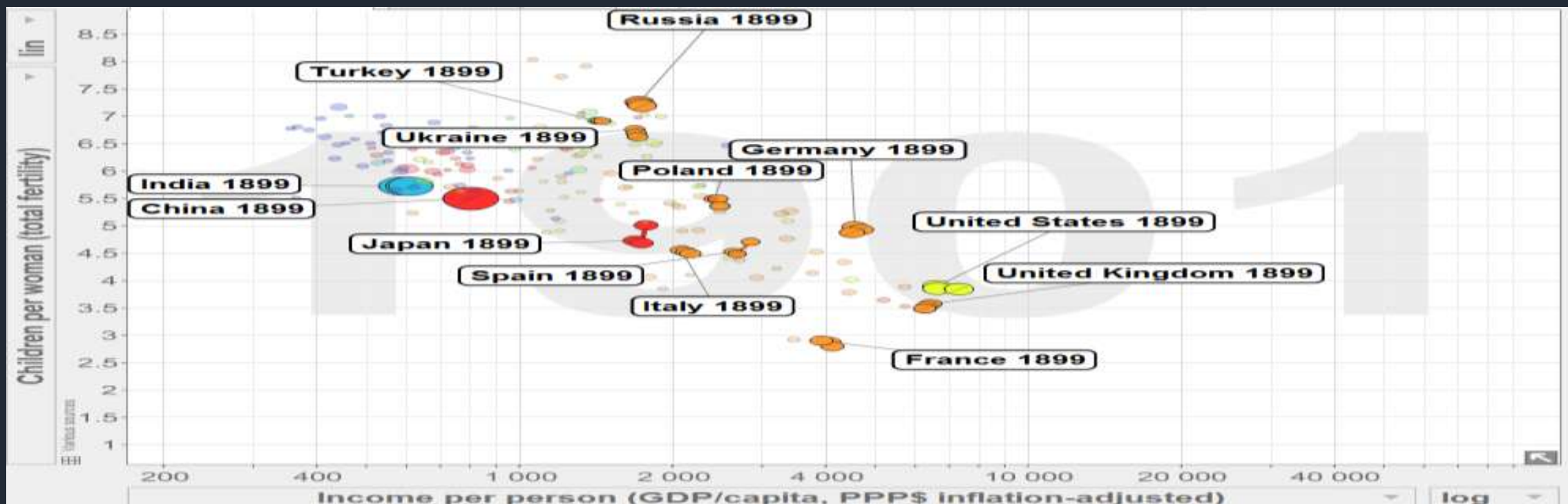

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska – kluczowe wyzwania

Pozycja Europy w świecie na przestrzeni wieków

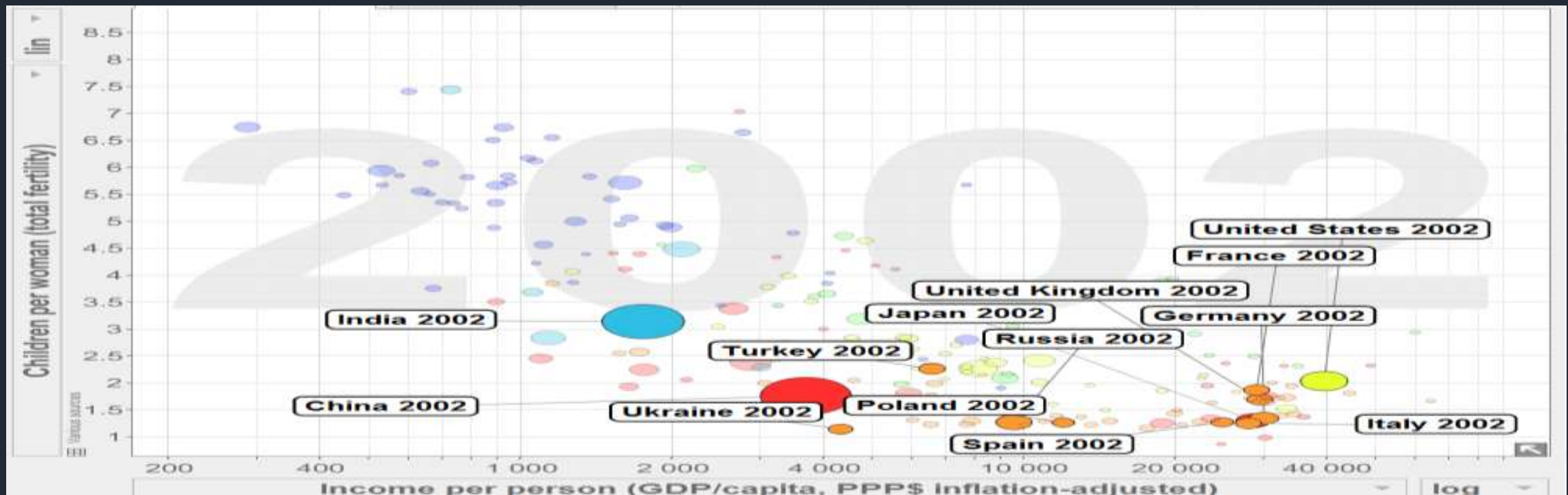

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska – kluczowe wyzwania

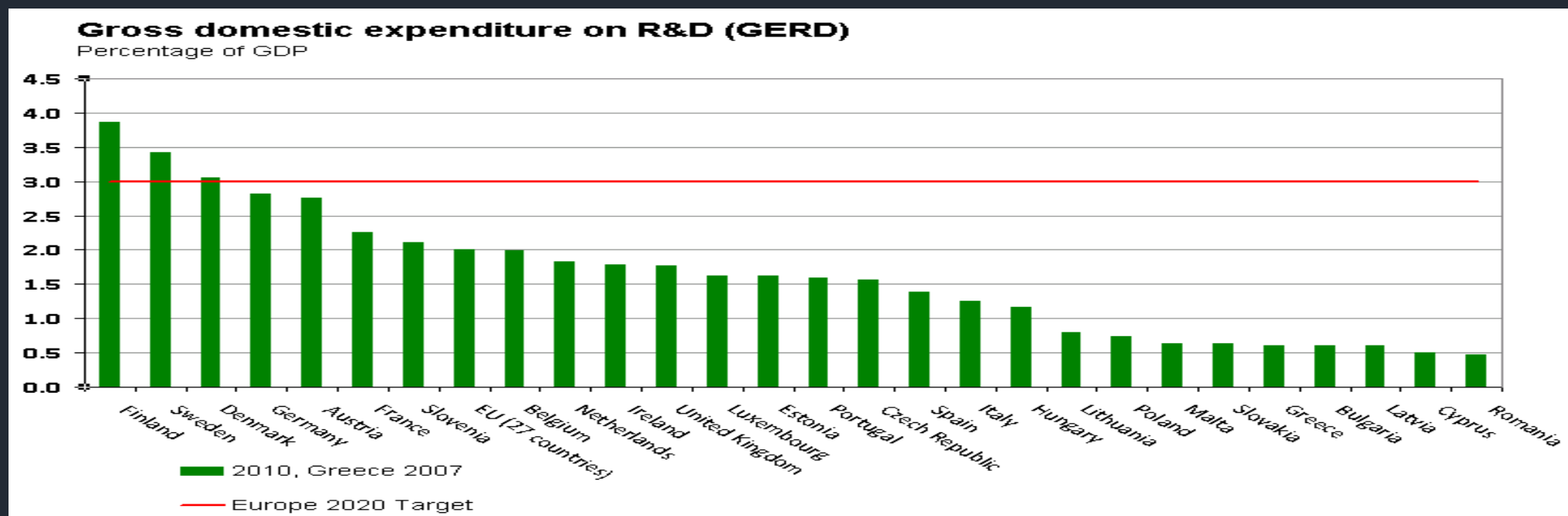
Pozycja Europy w świecie na przestrzeni wieków

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska – kluczowe wyzwania

Pozycja Europy w świecie na przestrzeni wieków

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska – kluczowe wyzwania

Strategia „Europa 2020” – cele „3-5-7”

3 Filary:

1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach (rozwój **inteligentny**) **SMART**
2. Gospodarka efektywnie korzystająca z dostępnych zasobów (rozwój **zrównoważony**) **SUSTAINABLE**
3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (zatrudnienie i spójność społeczna – rozwój **inkluzywny**) **INCLUSIVE**

Pięć celów ilościowych:

1. Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 20%, ograniczenie energochłonności o 20%, zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych o 20% – wskaźnik 20/20/20
2. Stopa zatrudnienia co najmniej 75% w grupie osób w wieku 20–64 lata
3. GERD min. 3% PKB na wydatki badawczo-rozwojowe
4. Udział osób przedwcześnie kończących edukację max. 10% + udział osób z wyższym wykształceniem w wieku 30–34 lata – min. 40%
5. Liczba osób zagrożonych ubóstwem – redukcja ta powinna wynieść ponad 20 milionów osób.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

2. Profil społeczno-gospodarczy Europy i przestrzeń europejska – kluczowe wyzwania

Strategia „Europa 2020” – cele „3-5-7” (cd.)

Siedem projektów wiodących:

1. „Unia innowacji”
2. „Młodzież w drodze”
3. „Europejska agenda cyfrowa” (stworzenie jednolitego rynku treści i usług on line)
4. „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”
5. „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”
6. „Polityka przemysłowa w erze globalizacji”
7. „Europejski program walki z ubóstwem”.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Mechanizmy powstawania zróżnicowań w świetle głównych teorii

Koncepcja biegunów wzrostu
(François Perroux; 1950)

- Biegunem wzrostu (rozwoju) może być duże przedsiębiorstwo, kompleks przemysłowy, zinstytucjonalizowana lub niezinstytucjonalizowana grupa przedsiębiorstw, gałąź przemysłu określana jako „przemysł wiodący”
- Koncepcja F. Perroux nie zajmuje się wymiarem przestrzennym polaryzacji, ale odnosi się do tzw. sektorów wiodących, które w określonym momencie cechuje wyższa od przeciętnej w całym przemyśle stopa wzrostu
- Wymiar przestrzenny nadał tej koncepcji J.R. Boudeville, opierając ją na badaniach przemysłu stalowego w Minas Gerais w Brazylii – polaryzacja sektorowa prowadzi jednocześnie do polaryzacji regionalnej.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Mechanizmy powstawania zróżnicowań w świetle głównych teorii

Polaryzacja regionalna
Gunnar Myrdal (1957)

- **Zasada okrężnej kumulatywnej przyczynowości** – oddziaływanie czynnika będącego przyczyną danego zjawiska spowoduje skutek, który będzie jednocześnie przyczyną wzmocnienia pierwotnego charakteru oddziaływania tego czynnika;
- Bieguny wzrostu absorbują z otoczenia czynniki pozytywnie wpływające na rozwój, tym samym osłabia się rozwój peryferii (*backwash effects*);
- Efekty rozprzestrzeniania (*spread effects*) są zwykle słabsze od efektów wymywania.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Mechanizmy powstawania zróżnicowań w świetle głównych teorii

Nierówności „północ-południe”

Albert Hirschman (1957)

- Cechą charakterystyczną wzrostu gospodarczego jest jego niezrównoważony przebieg;
- Na świecie obserwuje się podział na dobrze rozwiniętą Północ i słabo rozwinięte Południe;
- Inwestycje, jako podstawowe źródło wzrostu, przeważają na Północy, co prowadzi do kumulacji rozwoju na jej obszarze;
- A. Hirschman zakłada, że z czasem efekty przesączenia (*trickle down*) zaczną dominować nad efektami zasysania.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne Mechanizmy powstawania zróżnicowań w świetle głównych teorii

Odmienne podejścia do zjawiska dywergencji

G. Myrdal	A. Hirschman
uważa, że aby przeciwdziałać procesom polaryzacji, potrzebna jest interwencja państwa	uważa, że wraz ze wzrostem gosp. pozytywne efekty przewyższą negatywne efekty polaryzacyjne i doprowadzą do równowagi gospodarczej
<ul style="list-style-type: none"> o oboje zgadzają się, że rozwojowi gospodarczemu towarzyszą zjawiska nierównowagi gospodarczej o w przeciwieństwie do F. Perroux, opierają swe koncepcje na obserwacji krajów słabo rozwiniętych	

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Mechanizmy powstawania zróżnicowań w świetle głównych teorii

Koncepcje konwergencji

Rozwinęły się na gruncie ekonomii neoklasycznej. Najbardziej znany model wzrostu i konwergencji Solowa-Swana zakłada, że do konwergencji dochodzi w wyniku tzw. efektu doganiania, ponieważ :

1. Działa tzw. **prawo malejących przychodów** (zwiększenie nakładu czynnika zmiennego przy założeniu, że pozostałe czynniki są stałe zaczyna od pewnego momentu dawać coraz mniejsze przyrosty produkcji)
2. Zwiększenie akumulacji kapitału w krajach biedniejszych (oraz możliwość korzystania z już opracowanych rozwiązań technicznych w wyniku dyfuzji wiedzy i postępu technicznego) powoduje w tych krajach szybszy wzrost gospodarczy.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Mechanizmy powstawania zróżnicowań w świetle głównych teorii

Typy konwergencji (Barro, Sala-i-Martin 1992)

1. Konwergencja **beta** (β):

- warunkowa – zakłada osiągnięcie stanów równowagi, które są różne dla każdego z krajów – według tej koncepcji bogate kraje pozostaną bogatymi, a biedne biednymi (konwergencja następuje w regionach o podobnych cechach strukturalnych – np. poziom nierówności dochodowych, struktura demograficzna);
- absolutna – kraje biedniejsze charakteryzują się większą szybkością dążenia do wspólnego poziomu dochodu niż kraje bogatsze, co prowadzi do zrównania się poziomów zamożności wszystkich badanych krajów

2. Konwergencja **sigma** (σ) – zbieżność poziomów zamożności mierzona jest zmniejszającą się dyspersją dochodów *per capita*

Konwergencja **beta** odnosi się do zmian pozycji krajów w dystrybucji dochodu, natomiast konwergencja **sigma** wskazuje, czy w miarę upływu czasu dyspersja się zmniejsza. β -konwergencja jest warunkiem koniecznym, ale nie wystarczającym dla zaistnienia σ -konwergencji.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne Mechanizmy powstawania zróżnicowań w świetle głównych teorii

Mechanizmy zmian i skutki zmian w przestrzeni w teoriach wzrostu

Teorie wzrostu	Mechanizm zmian	Skutki zmian w przestrzeni
Model Solowa	Malejące przychody od akumulowanego kapitału	Niwelowanie dysproporcji w rozwoju regionalnym – konwergencja
Nowe teorie wzrostu	Postęp endogeniczny	<ul style="list-style-type: none"> o wysokie koszty badań w regionach bogatych. Korzyści regionów biednych wynikające z imitacji postępu technicznego. Konwergencja o przewaga regionów bogatych w badaniach podstawowych. Wysokie koszty adaptacji nieoptymalnego postępu technicznego. Odpływ wysoko wykwalifikowanej siły roboczej do regionów bogatszych

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

Wybrane miary zróżnicowań regionalnych

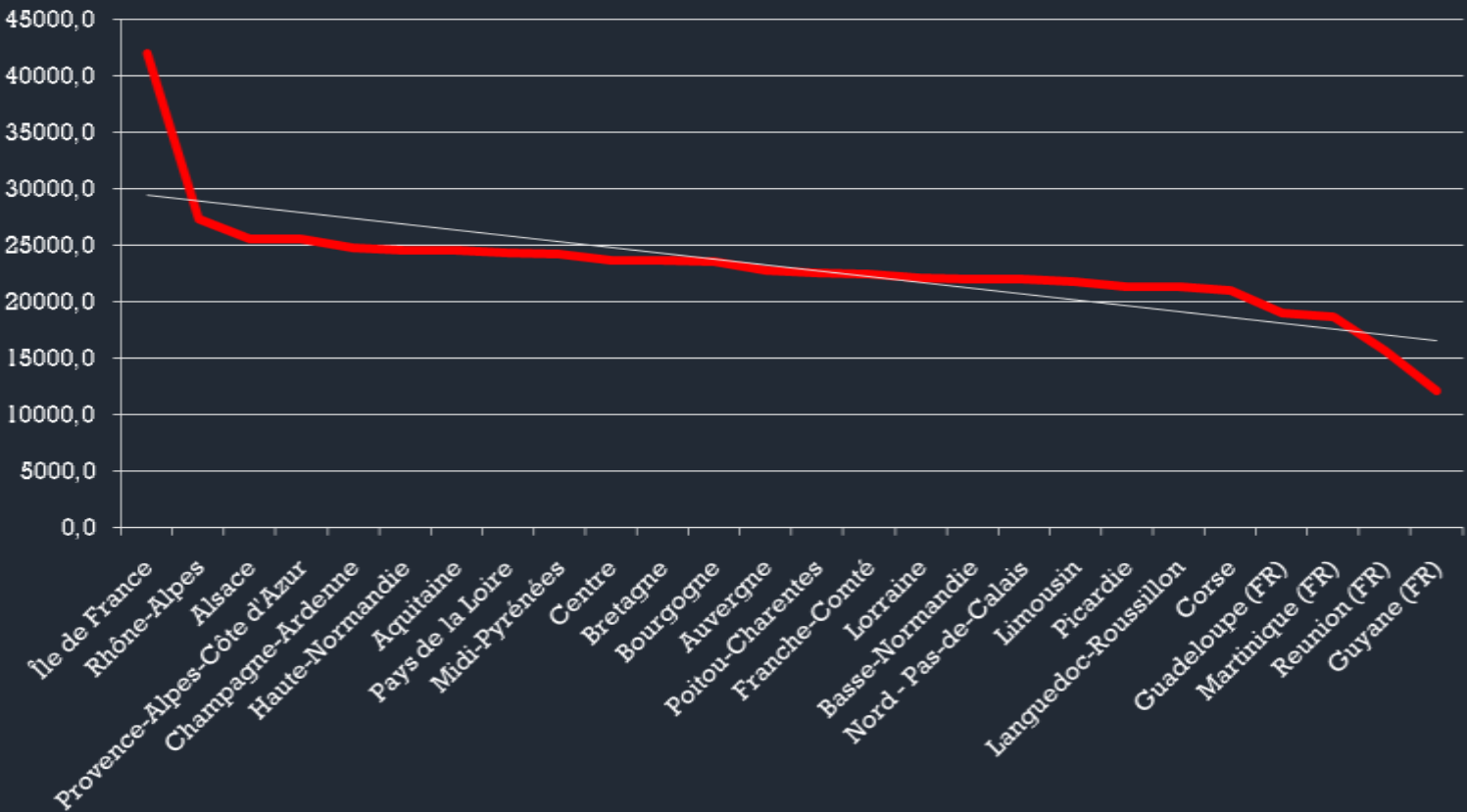
- Miary pozycyjne – relacje między jednostkami notującymi wartości min. i max.
- Relacje decylowe
- Odchylenie standardowe (stosowane np. dla PKB *per capita*, WDB na zatrudnionego)
- Odchylenie bezwzględne (stosowane przez Eurostat dla wskaźnika zatrudnienia, stopy bezrobocia)
- Współczynniki specjalizacji regionalnej, np. współczynnik lokalizacji LQ
- Współczynnik Giniego, krzywa Lorenza

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

Zróżnicowania międzyregionalne we Francji
(PKB per capita wg parytetu siły nabywczej w Euro w 2007 roku)

Źródło: Opracowanie własne
na podstawie danych
Europejskiego Urzędu
Statystycznego, EUROSTAT.

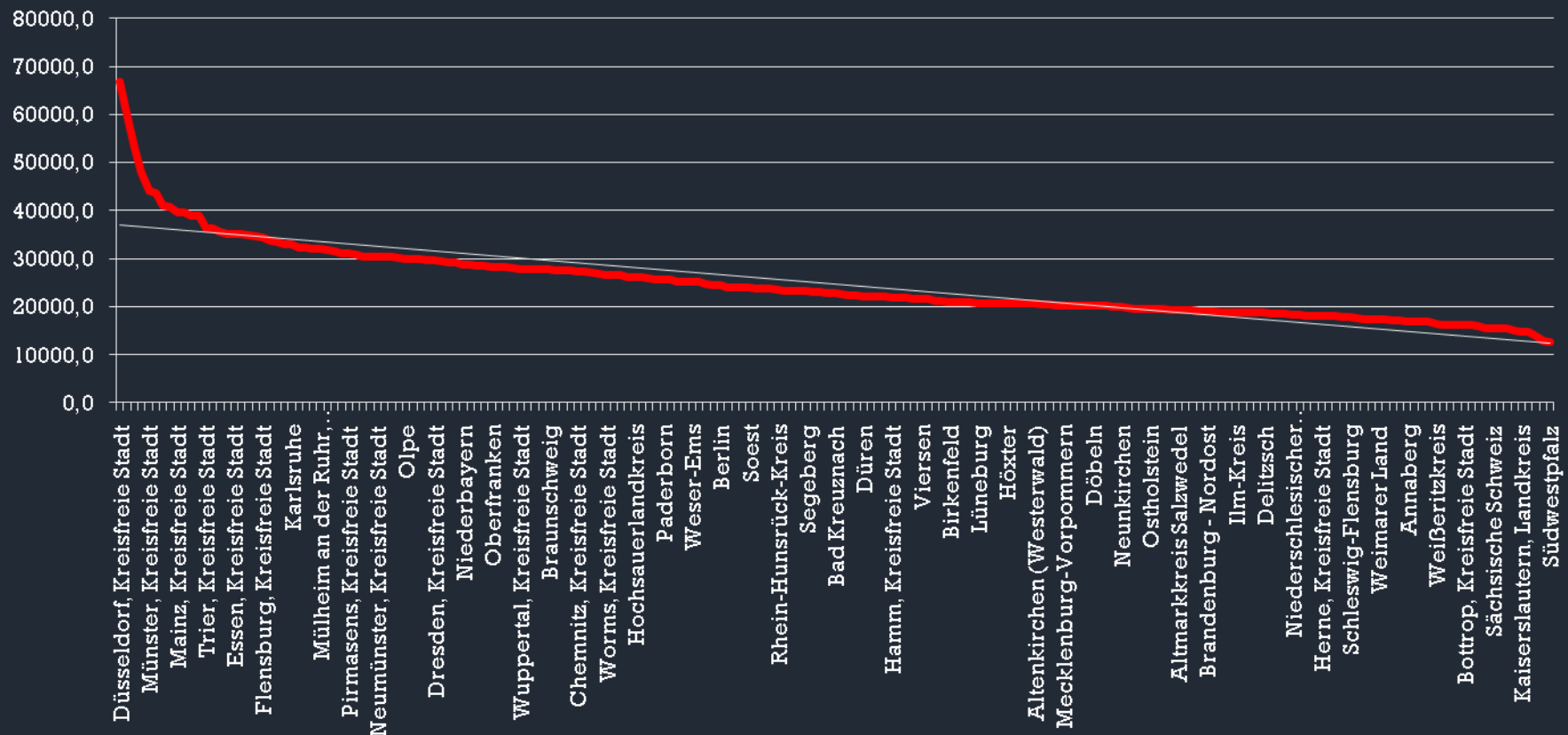
Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

Zróżnicowania międzyregionalne w RFN

(PKB per capita wg parytetu siły nabywczej w Euro w 2007 roku)

Źródło: Opracowanie własne
na podstawie danych
Europejskiego Urzędu
Statystycznego, EUROSTAT.

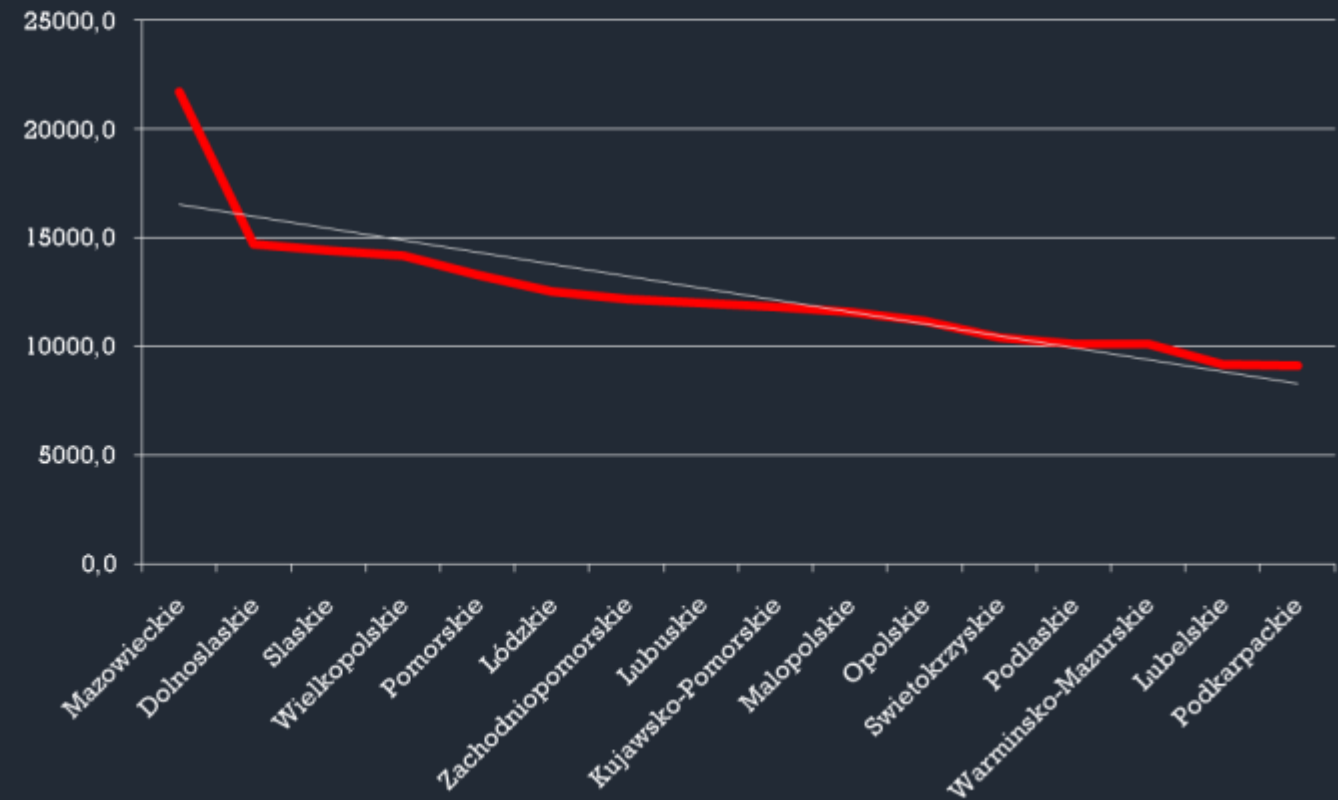

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

Zróżnicowania międzyregionalne w Polsce
(PKB per capita wg parytetu siły nabywczej w Euro w 2007 roku)

Źródło: Opracowanie własne
na podstawie danych
Europejskiego Urzędu
Statystycznego, EUROSTAT.

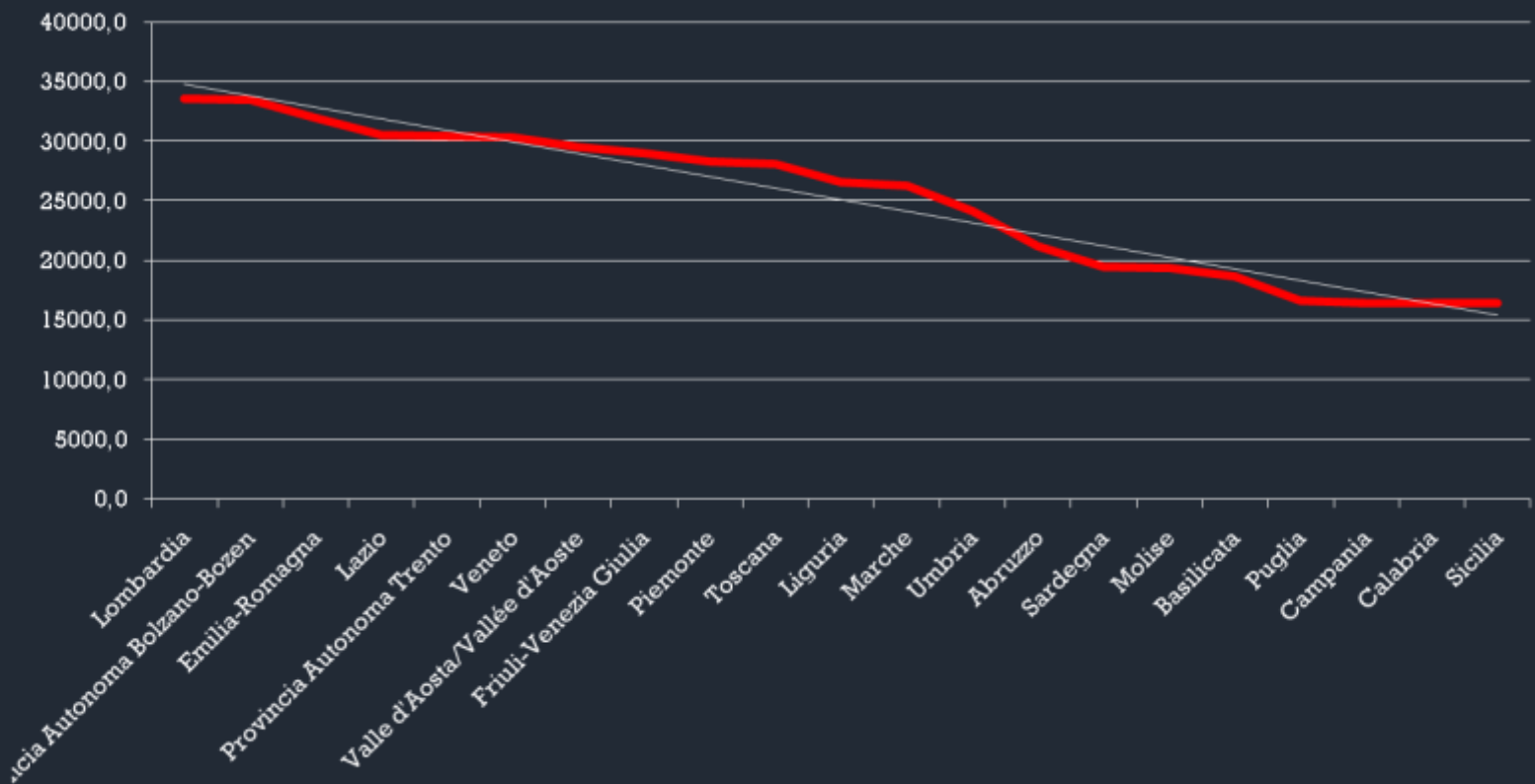

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

Zróżnicowania międzyregionalne we Włoszech
(PKB per capita wg parytetu siły nabywczej w Euro w 2007 roku)

Źródło: Opracowanie własne
na podstawie danych
Europejskiego Urzędu
Statystycznego, EUROSTAT.

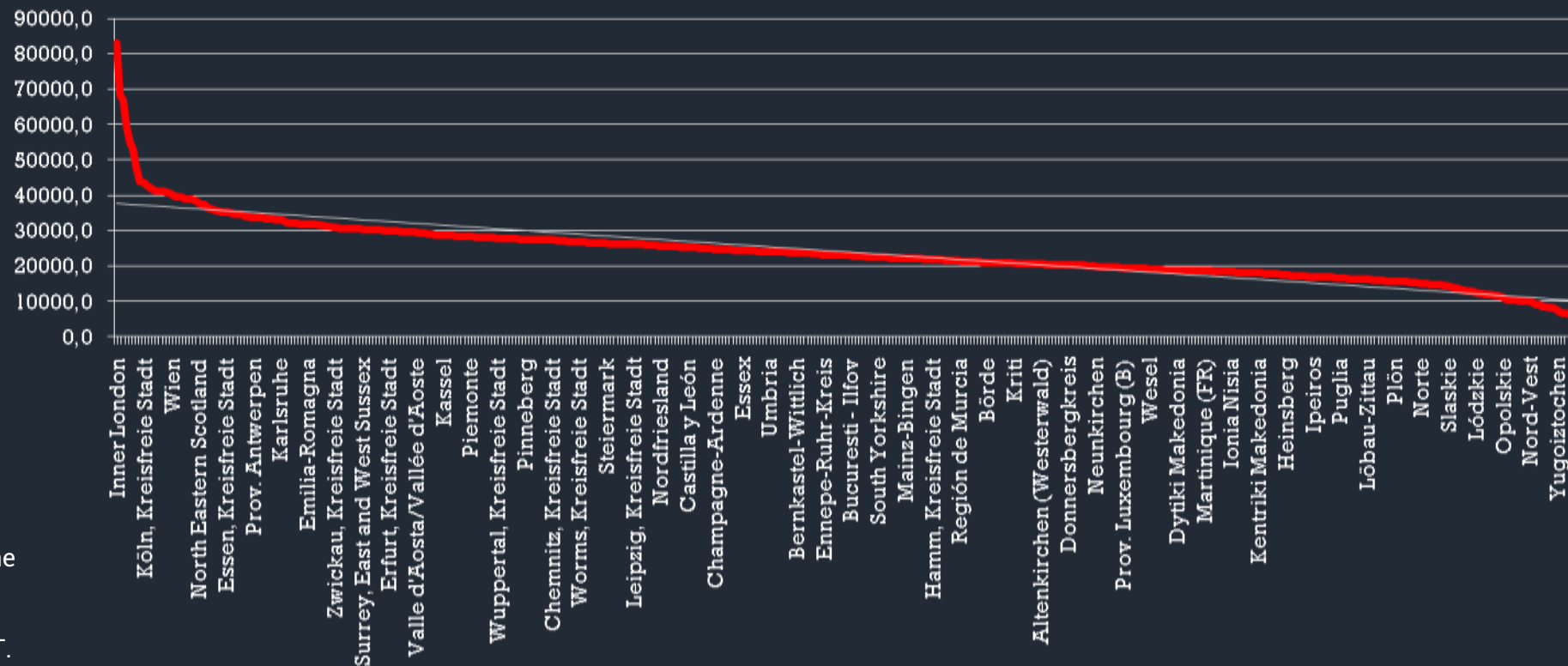
Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

Zróżnicowania międzyregionalne w UE

(PKB per capita wg parytetu siły nabywczej w Euro w 2007 roku)

Źródło: Opracowanie własne
na podstawie danych
Europejskiego Urzędu
Statystycznego, EUROSTAT.

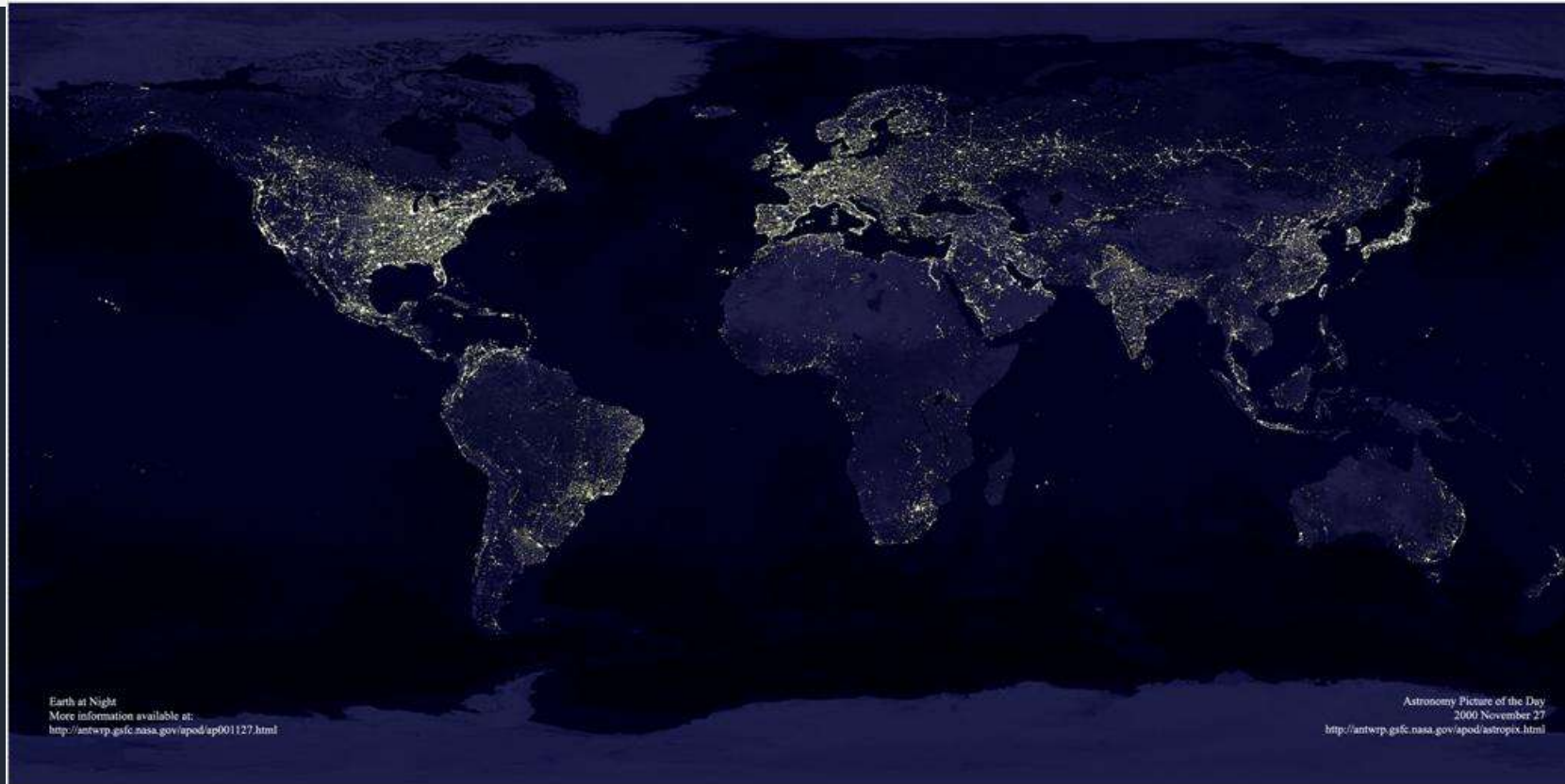

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

Ziemia w nocy

Earth at Night
More information available at:
<http://antwrp.gsfc.nasa.gov/apod/ap001127.html>

Astronomy Picture of the Day
2000 November 27
<http://antwrp.gsfc.nasa.gov/apod/astropix.html>

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

Europa w nocy

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

Podział „Północ – Południe” we Włoszech

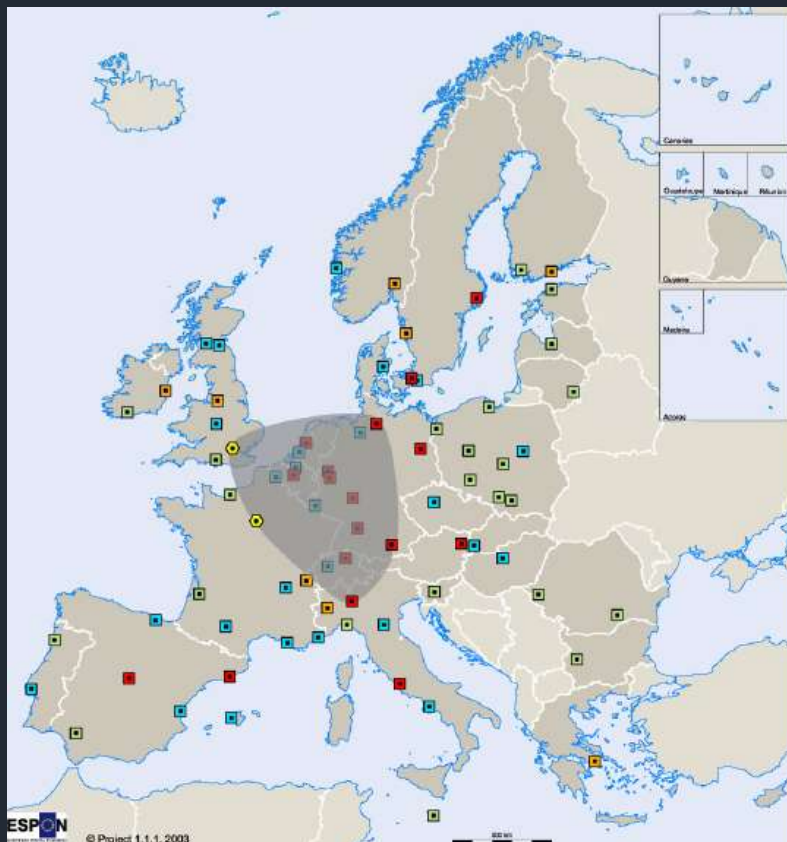

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

Pięciokąt europejski

- ok. 14% powierzchni UE
- 32% europejskiej populacji
- 46% PKB
- 75% całości nakładów na B+R

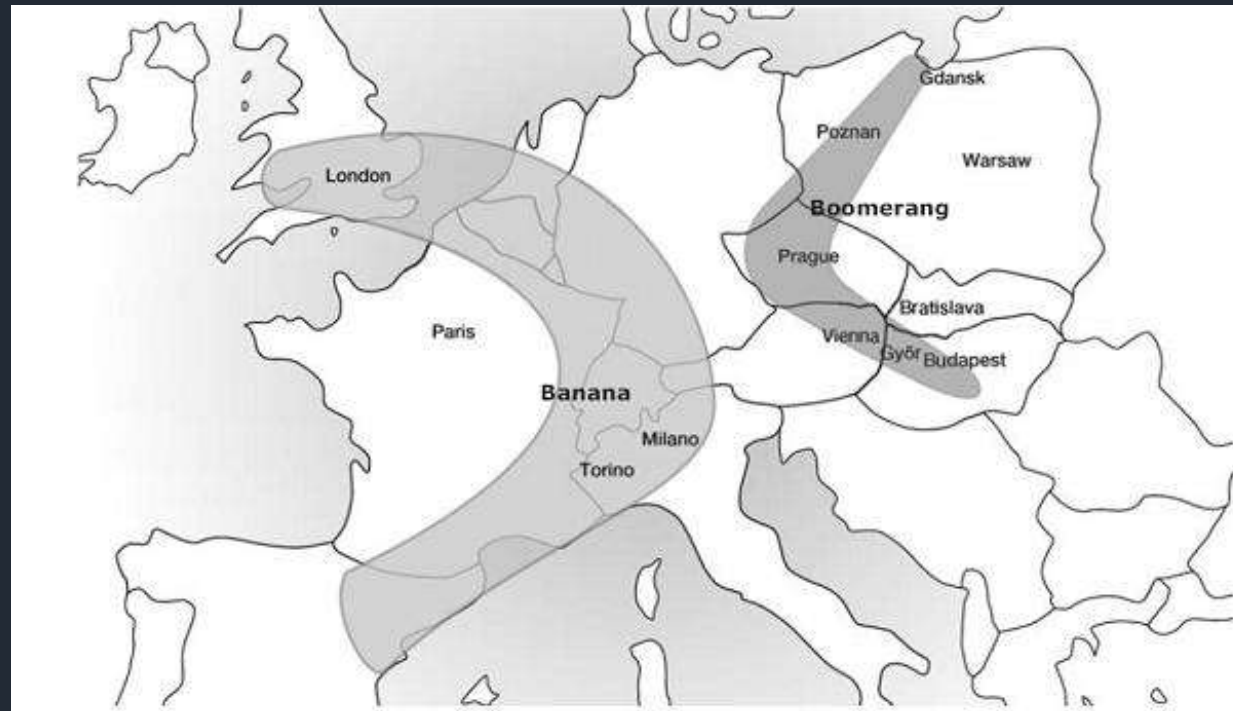

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

„Błękitny banan” i „bumerang” europejski

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

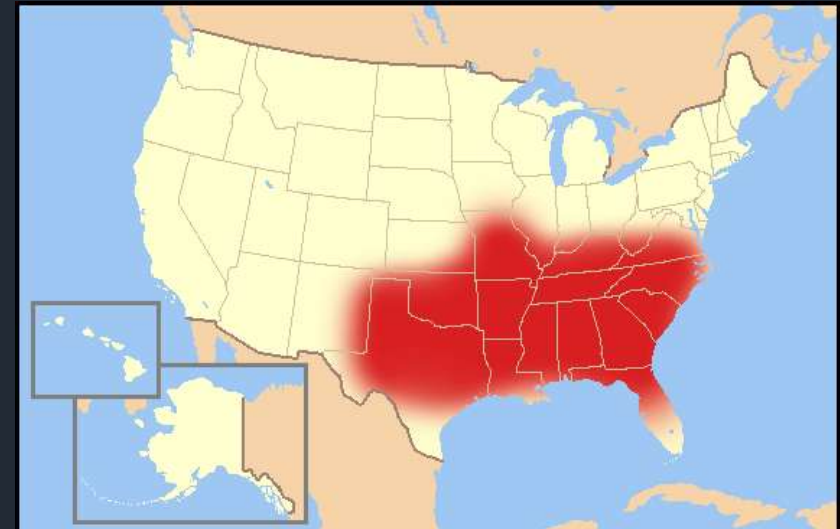
„Pasy” w USA

- o kryterium delimitacji – wysoki poziom uprzemysłowienia;
- o gwałtowny rozwój przemysłów „tradycyjnych” w XIX i XX wieku.

- o kryterium delimitacji – największy w USA poziom migracji i przyrostu naturalnego;
- o rewizja hipotezy „Północ-Południe”;
- o rosnący udział przemysłów innowacyjnych w strukturze gospodarki.

- o kryterium delimitacji – znacząca dominacja ludności protestanckiej (ewangelickiej);
- o głosują na Republikanów

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

European Observation Network for Territorial
Development and Cohesion (ESPON)

1. Program uruchomiony przez Komisję Europejską 07.11.2007,
2. Ukierunkowany na wsparcie procesów spójności terytorialnej oraz harmonicznego rozwoju przestrzeni europejskiej poprzez:
  - dostarczanie porównywalnych informacji, wyników analiz i scenariuszy dynamiki terytorialnej
  - identyfikację terytorialnych potencjałów rozwojowych
  - strona główna programu: <http://www.espon.eu>
  - Territorial Scenarios and Visions for Europe: <http://www.et2050.eu/>

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

Klasyfikacja NUTS

1. NUTS – fr. *Nomenclature des Unites Territoriales Statistiques*, ang. *Nomenclature of Territorial Units for Statistics*
2. Klasyfikacja ustanowiona w celu zbierania, opracowania i rozpowszechniania na obszarze UE porównywalnych danych dla określonych statystyk regionalnych (np. z zakresu rachunków regionalnych, demografii, rynku pracy i społeczeństwa informacyjnego)
3. Klasyfikacja służy również kształtowaniu regionalnych polityk krajów UE i jest niezbędna do przeprowadzania analiz stopnia rozwoju społeczno-gospodarczego regionów
4. Klasyfikacja NUTS dzieli terytorium gospodarcze krajów członkowskich UE na 3 poziomy podstawowe: NUTS 1 – NUTS 3 oraz 2 poziomy lokalne (*Local Administrative Units*): LAU 1 i LAU 2
5. Regulowana rozporządzeniem (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. (Dz. Urz. UE L 154 z 21.06.2003 r., z późn. zm.)

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

Zasady klasyfikacji NUTS

1. **Hierarchiczność** – jednostka terytorialna nie może reprezentować kilku poziomów NUTS
2. Podział **administracyjny** – jednostki administracyjne istniejące w ramach państw członkowskich stanowią pierwsze kryterium stosowane dla określenia jednostek terytorialnych. Jednostka administracyjna oznacza obszar geograficzny z władzami administracyjnymi uprawnionymi do podejmowania decyzji administracyjnych i politycznych
3. Kryterium **ludnościowe** – jeżeli dla danego poziomu NUTS nie istnieją w państwie członkowskim jednostki administracyjne o właściwej skali wielkości, to ten poziom NUTS tworzy się, łącząc ze sobą odpowiednią liczbę istniejących mniejszych, przylegających jednostek administracyjnych. Przy łączeniu uwzględnia się kryteria geograficzne, społeczno-ekonomiczne, historyczne, kulturowe lub uwarunkowania środowiska naturalnego.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

NUTS – kryterium ludnościowe

Poziom	Dolna granica stanu ludności	Górna granica stanu ludności
NUTS 1	3 miliony	7 milionów
NUTS 2	800 000	3 miliony
NUTS 3	150 000	800 000

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Sposoby pomiaru i monitorowania zróżnicowań

A map of Poland divided into six voivodeships, each labeled in Polish: Północny (North), Północno-Zachodni (North-West), Centralny (Central), Wschodni (East), Południowy (South), and Południowo-Zachodni (South-West). The map is colored light green with black outlines for the voivodeship borders.

[illegible]

NUTS III

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Stosunek głównych doktryn polityki regionalnej do zróżnicowań

Konwergencja vs. dywergencja
podejście „liberalne”

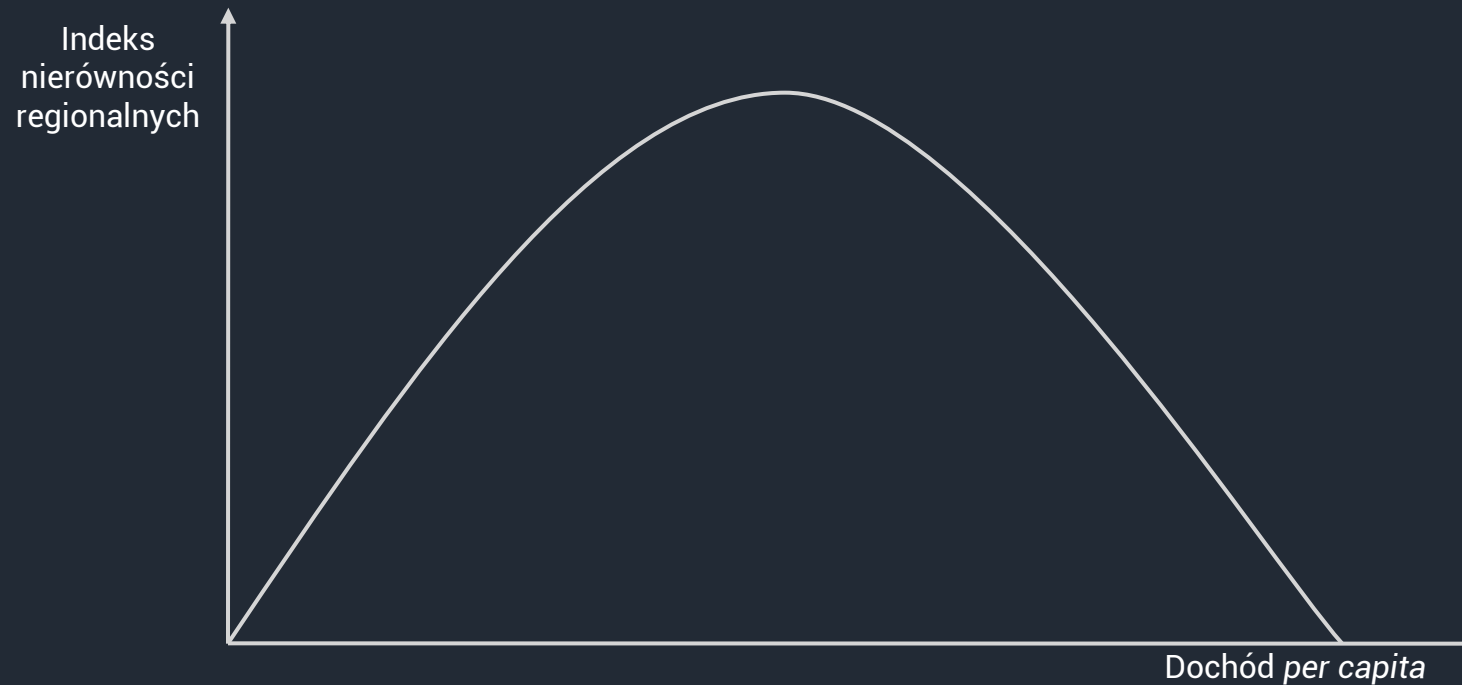
- Dywergencja jest zjawiskiem naturalnym i z ekonomicznego punktu widzenia korzystnym;
- Powstawanie biegunów wzrostu w pierwszej fazie prowadzi do efektów wysysania (ang. *backwash effects*) kapitału, ludności i innych zasobów do najbardziej dynamicznie rozwijających się obszarów (przede wszystkim wielkich aglomeracji miejskich), co sprzyja akumulacji procesów rozwojowych (por. hipoteza Williamsona);
- w długim okresie, tzw. niekorzyści aglomeracji w biegunach wzrostu powodują przesunięcia zasobów do regionów słabiej rozwiniętych. Zaczynają działać tzw. efekty rozprzestrzeniania (ang. *spread effects*);

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Stosunek głównych doktryn polityki regionalnej do zróżnicowań

Hipoteza J. G. Williamsona

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Stosunek głównych doktryn polityki regionalnej do zróżnicowań

Podejście „liberalne” – zalecenia

- Ograniczanie lub eliminacja polityki redystrybucyjnej na rzecz regionów wolniej rozwijających się
- Wspieranie biegunów wzrostu (poprzez inwestycje w centra B+R, ulgi podatkowe dla podmiotów innowacyjnych, itp.)
- Rozwijanie międzyregionalnej infrastruktury transportowej, w celu przyśpieszenia efektów rozprzestrzeniania procesów rozwojowych.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Stosunek głównych doktryn polityki regionalnej do zróżnicowań

Konwergencja vs. dywergencja
podejście „interwencjonistyczne”

- Dywergencja w negatywnym stopniu oddziałuje na sferę społeczną. Prowadzi do wzrostu bezrobocia w regionach słabiej rozwiniętych. Pojawia się problem biedy, kryzysu przemysłów tradycyjnych, itp.
- Różnice międzyregionalne są także konsekwencją uwarunkowań historycznych i politycznych
- Wyrównywanie zróżnicowań międzyregionalnych prowadzi do większej efektywności funkcjonowania wspólnego rynku w skali makro.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Stosunek głównych doktryn polityki regionalnej do zróżnicowań

Podejście „interwencjonistyczne” – zalecenia

- Dążenie do restrukturyzacji przemysłu
- Inwestowanie w infrastrukturę wewnątrzregionalną w regionach słabiej rozwiniętych
- Programy rewitalizacji
- Programy społeczne (walka z biedą, programy edukacyjne, kształcenie ustawiczne, itp.)
- Programy ochrony środowiska naturalnego i rozwoju zrównoważonego.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Stosunek głównych doktryn polityki regionalnej do zróżnicowań

Scenariusz bazowy

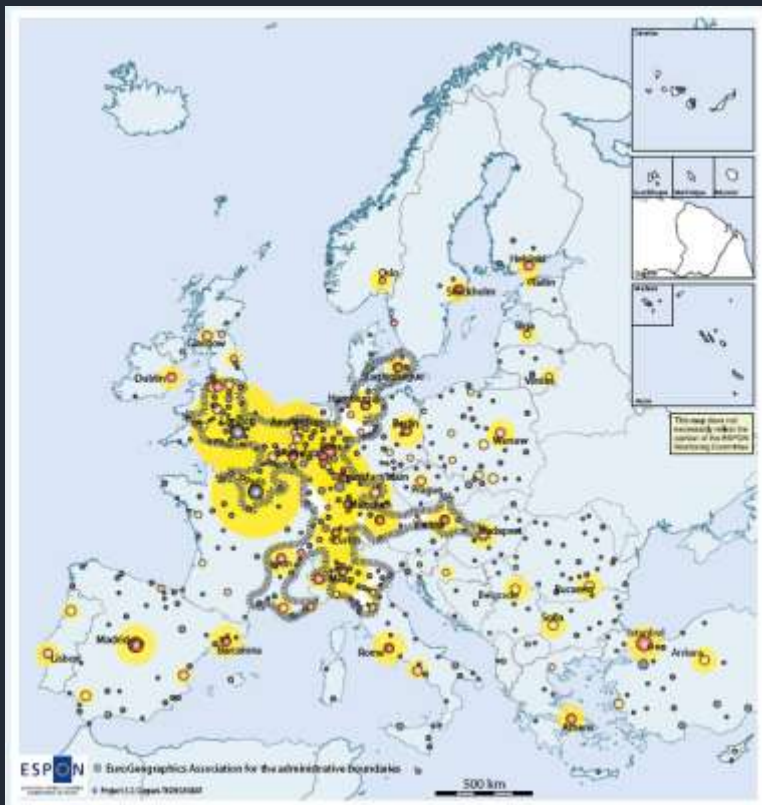

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Stosunek głównych doktryn polityki regionalnej do zróżnicowań

Scenariusz ukierunkowany na
konkurencyjność

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne Stosunek głównych doktryn polityki regionalnej do zróżnicowań

Scenariusz ukierunkowany na spójność

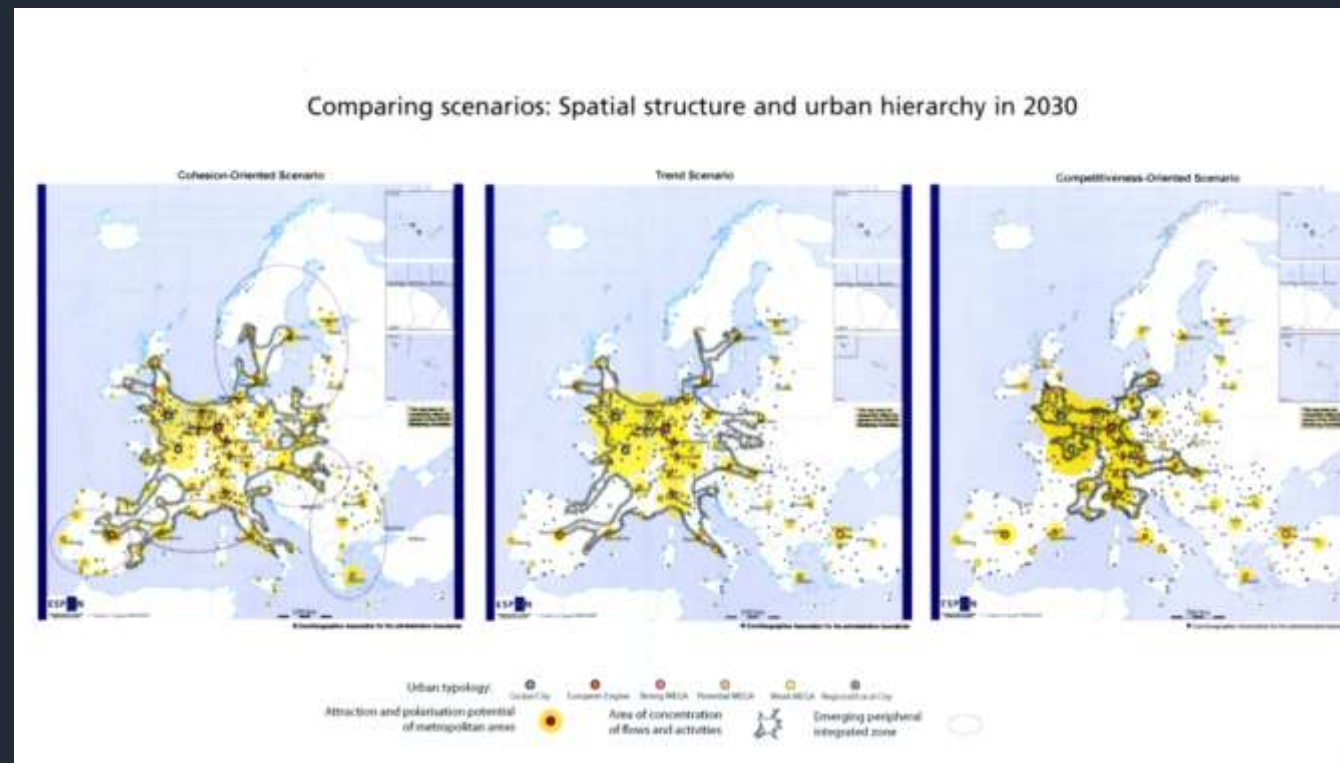

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

3. Zróżnicowania międzyregionalne

Stosunek głównych doktryn polityki regionalnej do zróżnicowań

Porównanie scenariuszy

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

Metropolie a obszary metropolitalne

Metropolia – ośrodek o silnej koncentracji funkcji metropolitalnych:

- administracyjne;
- decyzyjne
- komunikacyjne;
- wiedzy;
- turystyczne.

Obszar metropolitalny – „wewnętrznie złożony układ osadniczy, którego istotną cechą jest występowanie funkcji metropolitalnych i relacji funkcjonalnych, wiążących układ w spójną terytorialnie i rozwiniętą pod względem społeczno-gospodarczym całość”.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

Cechy miasta metropolii według Panayotisa Soldatos

Lp.	Cechy
1.	Przyjmuje <i>pochodzące z zagranicy czynniki produkcji</i> , inwestycje, siłę roboczą oraz towary i usługi.
2.	Gości zagraniczne firmy, <i>siedziby i filie międzynarodowych przedsiębiorstw</i> , banków, instytucje pozarządowe, naukowe i oświatowe (szkoły) oraz uniwersytety o znacznym udziale studentów cudzoziemców, a także placówki dyplomatyczne.
3.	<i>Eksportuje</i> czynniki produkcji: przedsiębiorstwa, banki i inne instytucje społeczno-gospodarcze, kulturalne i naukowe.
4.	Jest bezpośrednio <i>połączone siecią transportu i komunikacji z zagranicą</i> , systemem autostrad, szybkich kolei, lotnisk międzynarodowych.
5.	Cechuje się intensywną komunikacją z zagranicą przez ruch <i>pocztowy, telekomunikacyjny</i> i turystyczny.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

Cechy miasta metropolii według Panayotisa Soldatos

Lp.	Cechy
6.	Ma rozwinięty sektor usług nastawionych na zagranicznych klientów: <i>centra kongresowe, wysokiej jakości pomieszczenia biurowe, międzynarodowe kancelarie prawnicze, międzynarodowe instytucje naukowe.</i>
7.	Znajdują się na jego obszarze <i>środki masowego przekazu</i> o zasięgu ponadkrajowym (gazety, magazyny, radio, telewizja).
8.	Organizowane są regularne różnego typu <i>międzynarodowe spotkania</i> : kongresy, wystawy,, festiwale, imprezy sportowe i artystyczne z udziałem zagranicznych zespołów teatralnych.
9.	Znajdują się <i>instytucje</i> krajowe i regionalne zajmujące się <i>relacjami zagranicznymi i</i> mającymi międzynarodową markę jak np. stowarzyszenia, kluby sportowe itp.
10.	Przez miejskie instytucje publiczne lub prywatne uprawiana jest, za pośrednictwem własnych przedstawicielstw w innych miastach za granicą, <i>paradyplomacja</i> ; służy temu także członkostwo w organizacjach międzynarodowych, jak np. stowarzyszenia miast bliźniaczych, metropolii itp.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

Cechy metropolii wg KPZK 2030

- o stanowią centra zarządzania gospodarczego na poziomie **co najmniej krajowym**, mają duży potencjał gospodarczy (ponadkrajową atrakcyjność inwestycyjną),
- o oferują szereg **usług wyższego rzędu**,
- o pełnią funkcje **symboliczne**,
- o charakteryzują się wysoką zewnętrzną atrakcyjnością **turystyczną**,
- o charakteryzują się dużymi możliwościami **edukacyjnymi** i tworzenia **innowacji** (rozbudowane szkolnictwo wyższe, obecność jednostek naukowych i badawczo-rozwojowych),
- o mają zdolność do **utrzymywania relacji** handlowych, naukowych, edukacyjnych, kulturowych z międzynarodowymi metropoliami,
- o charakteryzują się wysoką wewnętrzną i zewnętrzną **dostępnością transportową**.

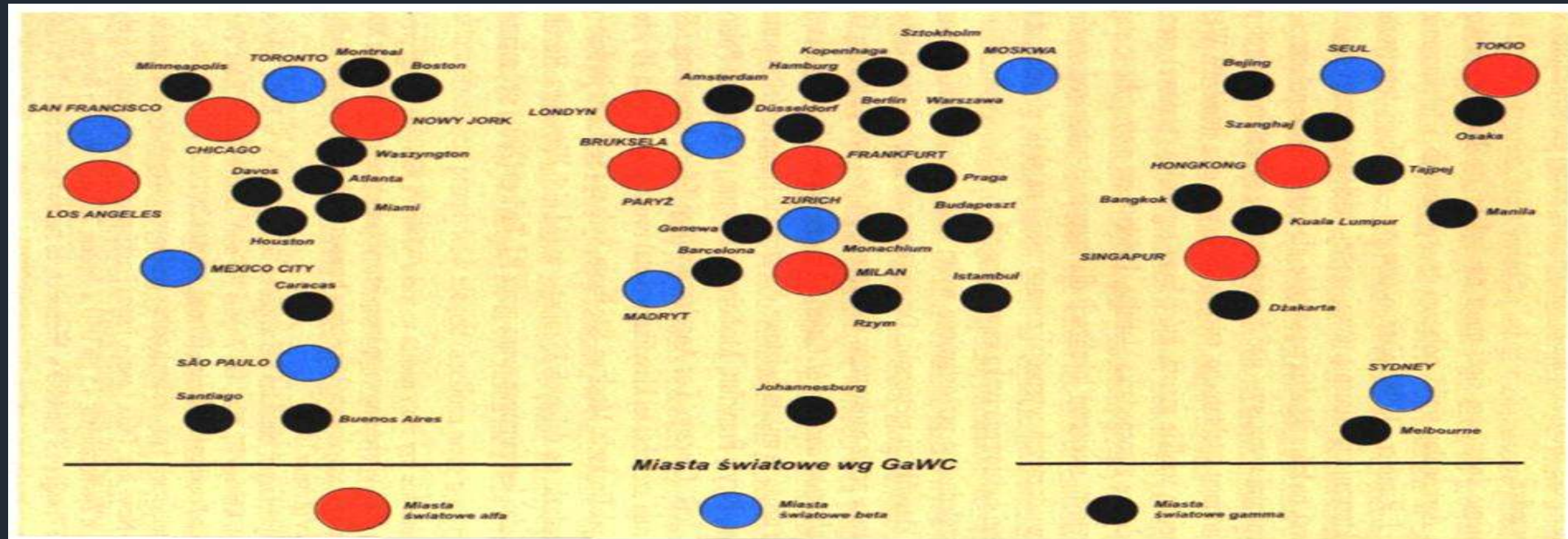

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

Miasta globalne / światowe / metropolie ...

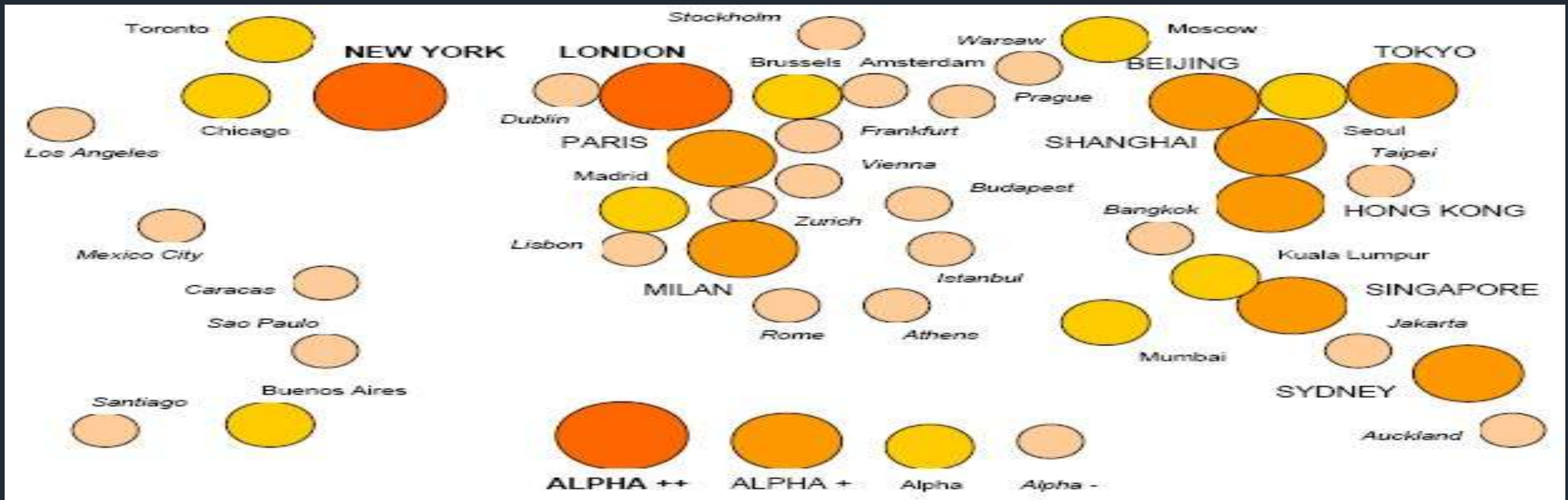

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

Miasta globalne / światowe / metropolie ...

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

Miasta globalne / światowe / metropolie ...

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

Metodyka GaWC

1. Ustalanie wielkości węzła

$$S_a = \sum_i V_{ia}$$

2. Ustalanie siły powiązań

$$C_a = \sum_i V_{ia} \sum_j V_{ij}$$

Miasto	1	2	3	4	5	6	Wielkość węzła (1)	Siła powiązań (2)
Nowy Jork	5	3	5	2	4	5	24	193
Hong Kong	4	3	2	3	2	3	17	165
Frankfurt	2	5	2	2	5	2	18	162
Boston	1	2	0	5	2	2	12	117
Manchester	2	0	1	1	0	0	4	45

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

Wymiary metropolizacji w metodyce GaWC

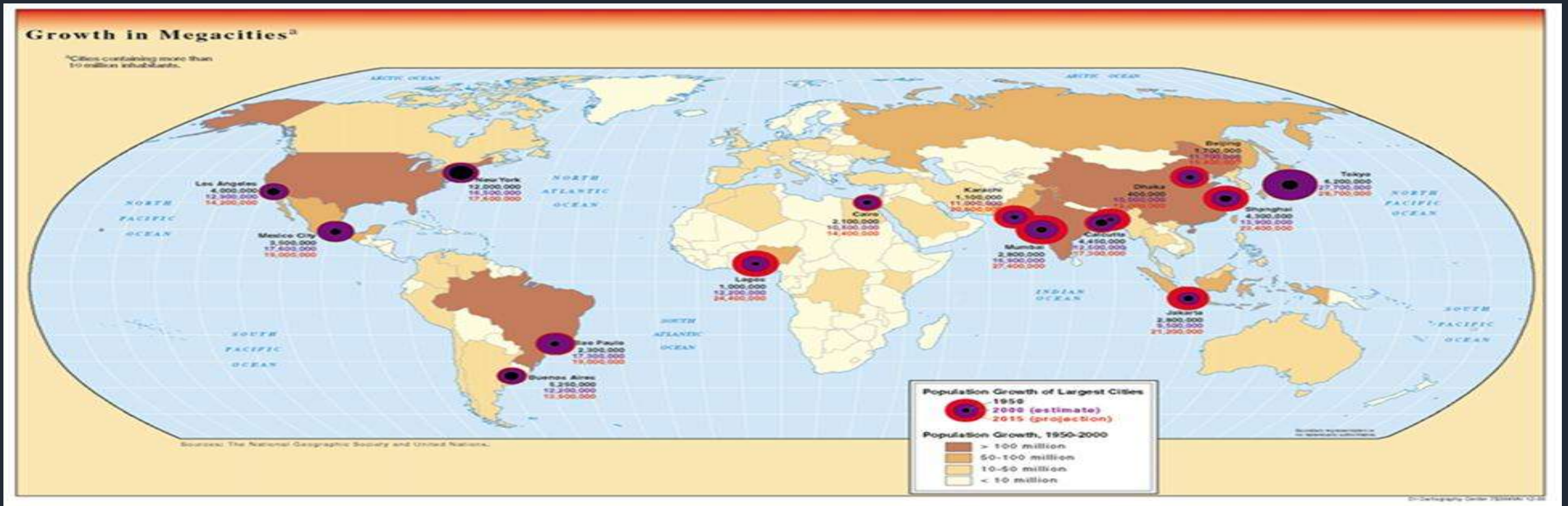
Wymiar globalizacji / płaszczyzna aktywności	Typy podmiotów (uwzględnione w metodyce GaWC)
Ekonomiczny	<ul style="list-style-type: none"> – przedsiębiorstwa (korporacje) sektora rachunkowości (<i>accountancy</i>) – przedsiębiorstwa (korporacje) sektora reklamy (<i>advertising</i>) – przedsiębiorstwa (korporacje) sektora bankowości i finansów (<i>banking, finance</i>) – przedsiębiorstwa (korporacje) sektora ubezpieczeń (<i>insurance</i>) – duże i uznane korporacje prawnicze (<i>law partnerships</i>) – przedsiębiorstwa (korporacje) sektora doradztwa biznesowego (<i>management consultancy</i>) – siedziby największych korporacji transnarodowych (z listy GLOBAL 500 „Fortune”)
Polityczny	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawicielstwa dyplomatyczne – agencje ONZ – organizacja międzynarodowe działające w skali ponadnarodowej
Społeczny	<ul style="list-style-type: none"> – NGO zajmujące się ochroną środowiska, działające w skali ponadnarodowej – NGO zajmujące się pomocą humanitarną, działające w skali ponadnarodowej – Wydawnictwa naukowe o zasięgu międzynarodowym
Kulturalny	<ul style="list-style-type: none"> – media – firmy architektoniczne i z zakresu inżynierii budownictwa, działające w skali ponadnarodowej

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

Megamiasta

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

MEGA – Metropolitan European Growth Areas
oraz sieci TEN

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

Obszary metropolitalne a *urban sprawl*

Urban sprawl – proces polegający na jednoczesnym wzroście obszarów zurbanizowanych i zmniejszaniu się gęstości zaludnienia na tych obszarach.

Aspekty przestrzenne:

- Degradacja cennych przyrodniczo, kulturowo, krajobrazowo i rekreacyjnie terenów otwartych
- Aneksacja terenów przez urządzenia infrastruktury komunikacyjnej
- Zwiększający się poziom zanieczyszczenia środowiska

Aspekty ekonomiczne:

- Kryzys centrów miast i obszarów śródmiejskich
- Zmniejszająca się baza podatkowa w obszarach centralnych
- Zwiększone koszty dojazdów do pracy i koszty użytkowania infrastruktury komunikacyjnej przez przedsiębiorstwa
- Dodatkowe koszty rozbudowy i urządzeń infrastruktury społecznej

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

Obszary metropolitalne a *urban sprawl* (cd.)

Aspekty społeczne:

- Fragmentacja społeczna (słabnące więzi społeczne, polaryzacja)
- Korki uliczne to zmniejszony czas na życie rodzinne i pracę
- Koszty utraty zdrowia w związku z zanieczyszczeniem środowiska, spędzania czasu w samochodzie, itp.
- Rozwój centrów handlowych na peryferiach (działalność gospodarcza zdominowana przez korporacje) pociąga za sobą kryzys gospodarki w obszarach centralnych (działalność gospodarcza zdominowana przez MŚP)

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

Urban sprawl – dyskusja

Argumenty „pozytywne:”

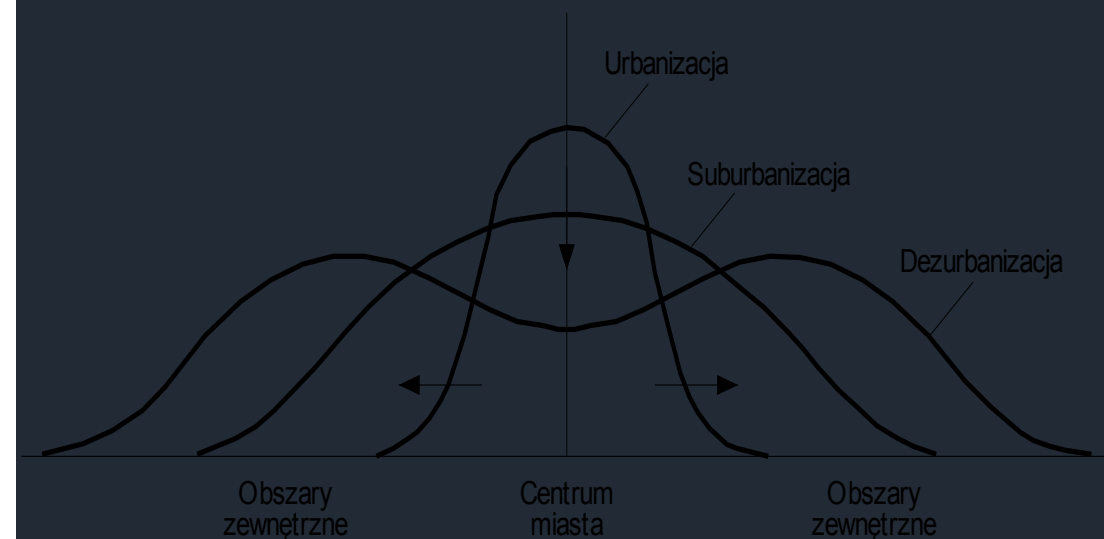
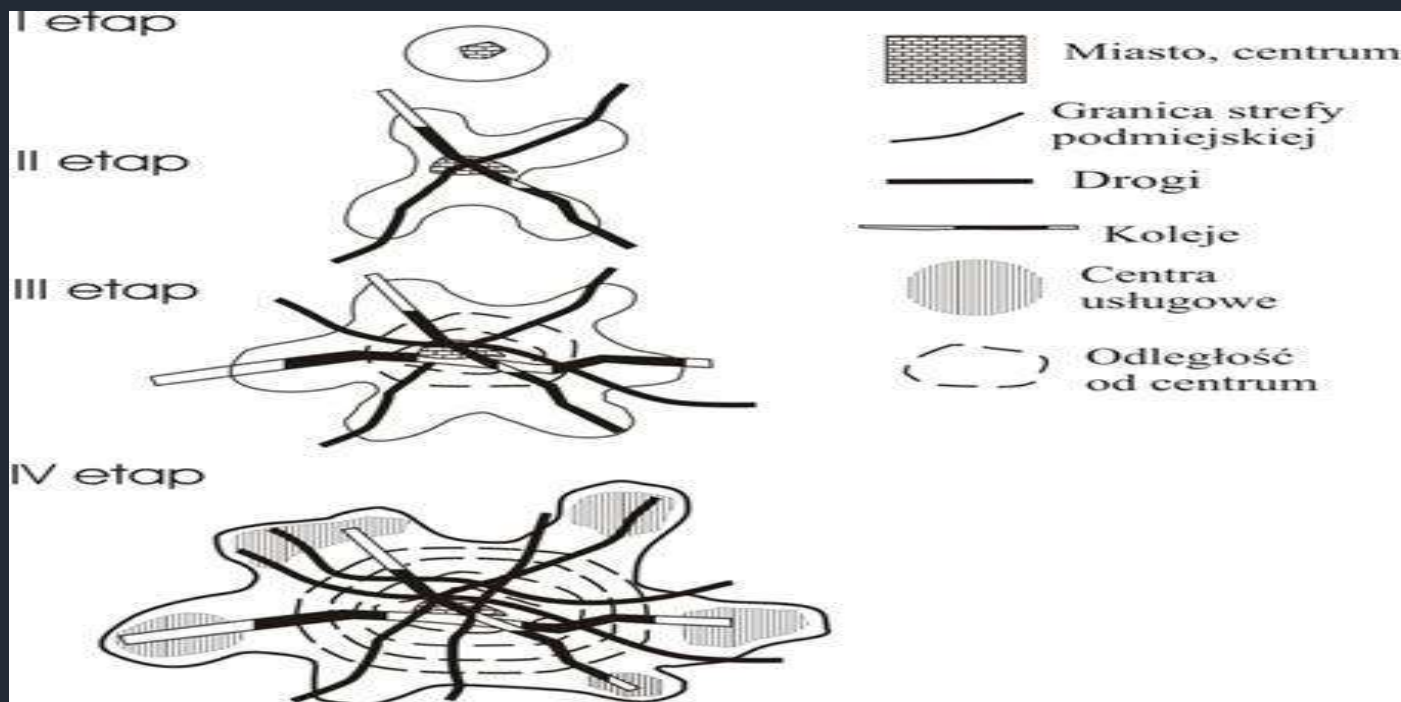
- zamiana gruntów rolnych na budowlane jest korzystne dla ich właścicieli
- zakup działki za miastem, jej eksploatacja i podatki są niższe niż w granicach administracyjnych miasta
- korzyści dla budżetów gmin podmiejskich
- trudno empirycznie potwierdzić, czy urban sprawl faktycznie generuje większe koszty rozbudowy infrastruktury
- kontrola budownictwa przez sektor publiczny, mająca na celu ograniczanie urban sprawl ogranicza podaż i tym samym zwiększa ceny mieszkań.

Źródło: R. Dylewski, *Urban sprawl – żywiołowe rozprzestrzenianie się miast. Potrzeba racjonalizacji*, „Człowiek i Środowisko” 30 (1-4), 2006, s. 121.; E. S. Mills, *Progress in Urban Spatial Analysis: Existence, Sizes and Spatial Organization of Urban Areas*, „Journal of Real Estate Literature”, volume 12, no. 1, 2004, s. 14-15.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

Fazy urbanizacji wg Leo von Klaasena oraz etapy rozwoju strefy podmiejskiej

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

Reforma metropolitalna czy *status quo*?

Reforma metropolitalna

(aneksacja / amalgamacja
(konsolidacja), łączenie JST,
tworzenie struktur
wieloszczeblowych, obligatoryjne
formy współpracy między JST)

vs

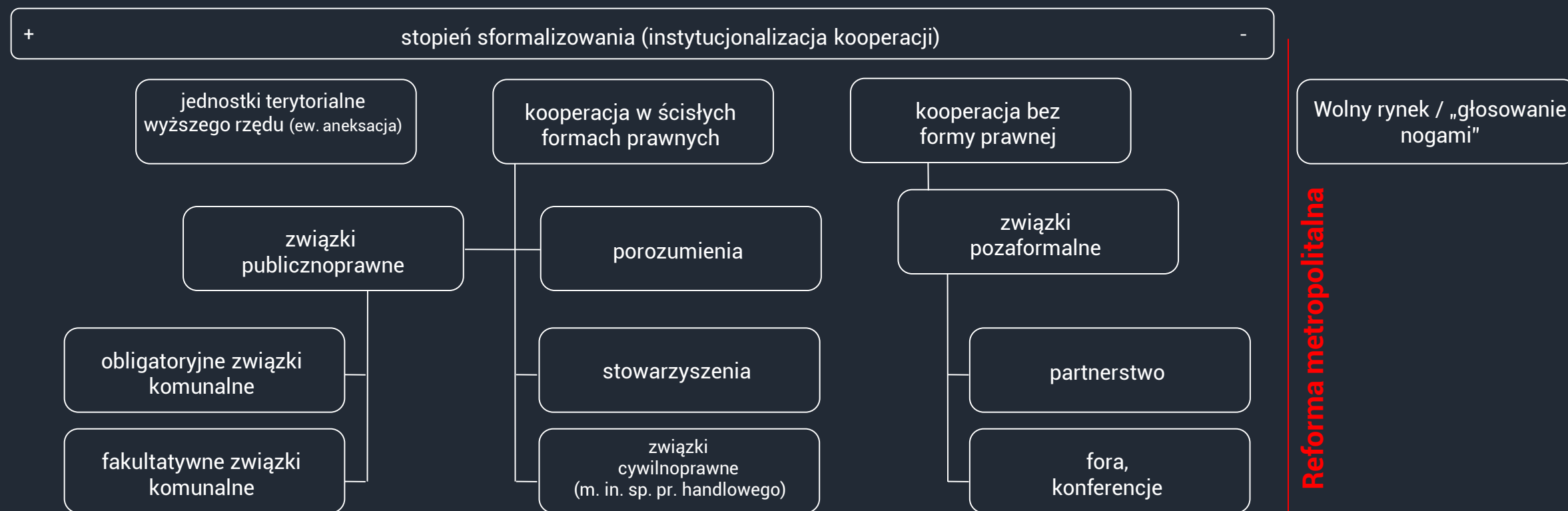
Teoria wyboru publicznego

Charles M. Tiebout – „głosowanie
nogami”
(ang. *feet voting*)

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

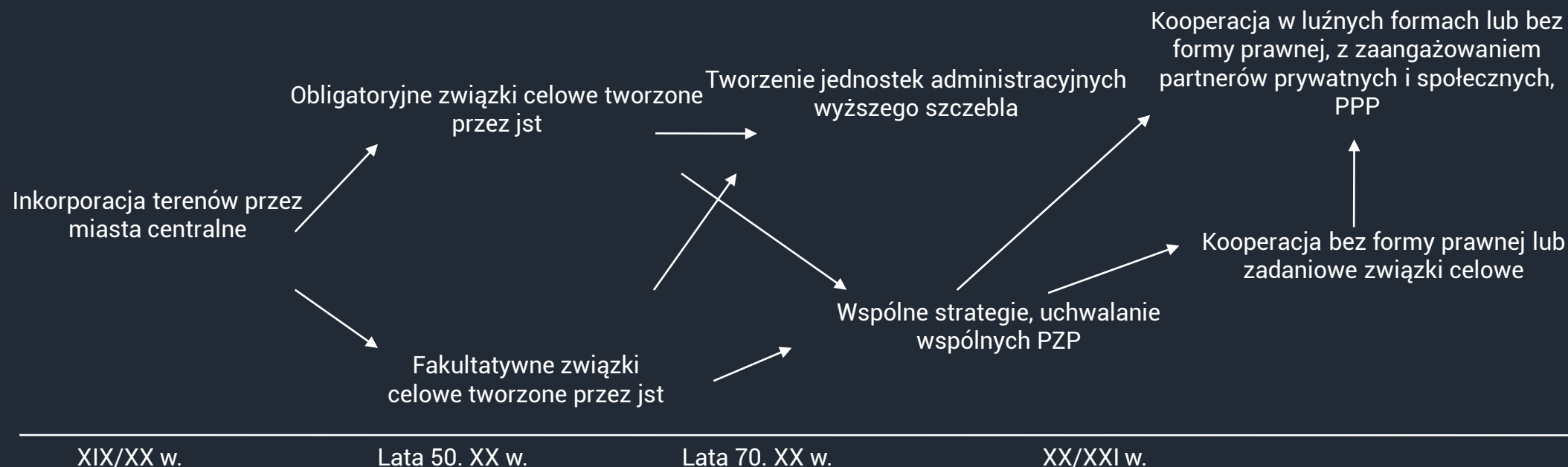
Formy współdziałania JST w ramach obszaru metropolitalnego

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

Trendy w zarządzaniu OM

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

Obszary współpracy metropolitalnej

1. Planowanie przestrzenne (kontrola suburbanizacji)
2. Zarządzanie usługami publicznymi:
  - transport zbiorowy,
  - infrastruktura drogowa,
  - gospodarka odpadami,
  - gospodarka wodno-kanalizacyjna,
3. Utrzymywanie wspólnych placówek i instytucji (lotniska, parki technologiczne, strefy inwestycyjne, obiekty kulturalne, parki rozrywki, itp.)
4. Marketing terytorialny
5. Polityka społeczna i redystrybucja dochodów samorządowych.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

4. Metropolizacja przestrzeni, modele zarządzania metropoliami w UE

10 obszarów metropolitalnych wyznaczonych w „KPZK 2030”

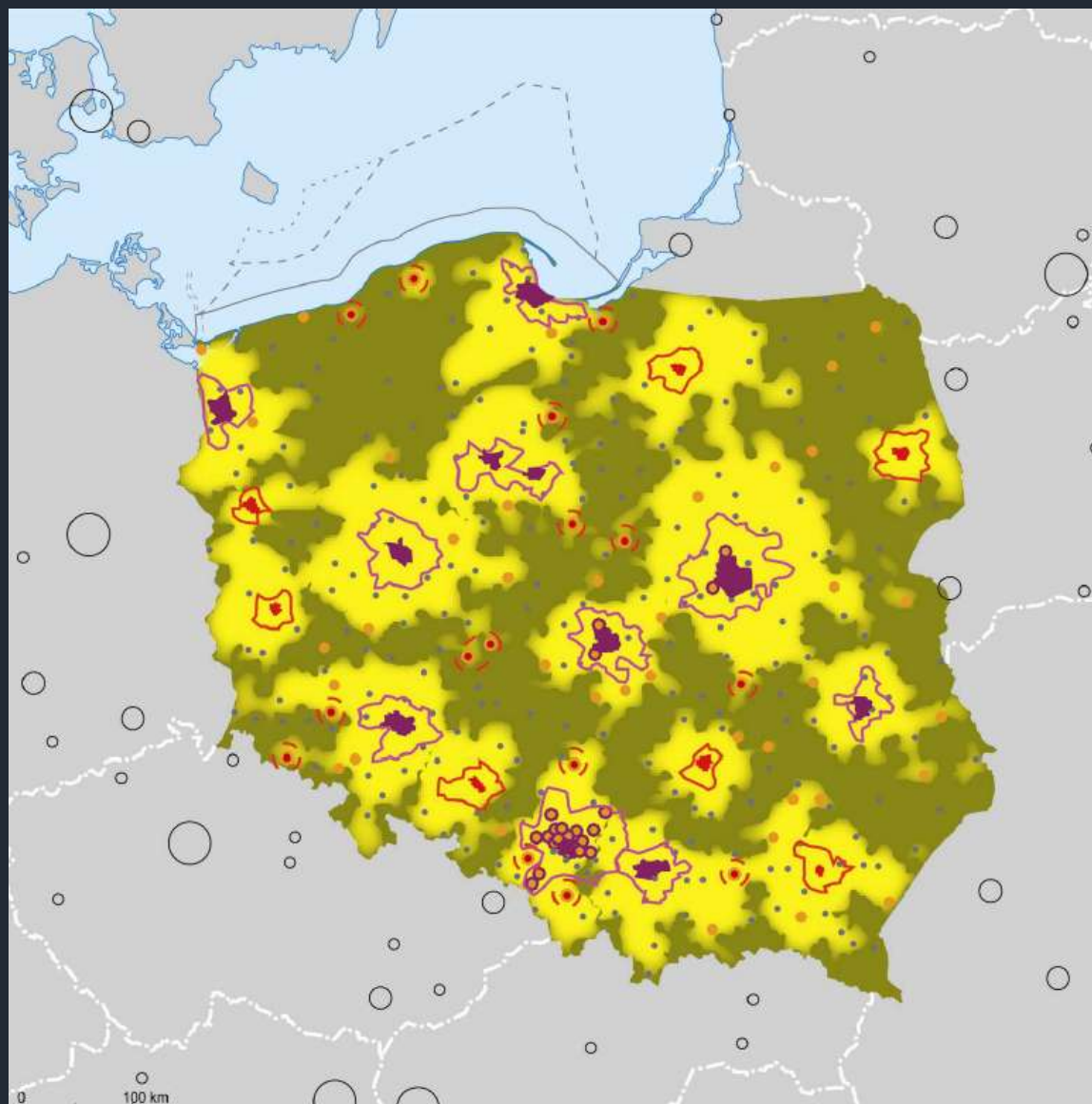
1. Warszawa
2. Aglomeracja Górnośląska
3. Kraków
4. Łódź
5. Trójmiasto
6. Poznań
7. Wrocław
8. duopol Bydgoszcz i Toruń
9. Szczecin
10. Lublin.

Kryteria delimitacji (dane 2009):

- Liczba ludności w ośrodku metropolitalnym powyżej 300 tys. mieszkańców
- Zatrudnienie w sektorze usług rynkowych powyżej 40 tys. mieszkańców
- Liczba studentów kształcących się w danym mieście w roku akademickim 2007/2008 powyżej 60 tys.
- Współpraca instytucji naukowych w 5. i 6. Programie Ramowym UE
- Lokalizacja pasażerskiego portu lotniczego
- Lokalizacja hoteli cztero- i pięciogwiazdkowych
- Międzynarodowe wystawy w obiektach działalności wystawienniczej w latach 2006-2008.

Miejskie i wiejskie obszary funkcjonalne

Kategorie miast

Wojewódzkie

- metropolitalne
- ośrodki krajowe pełniące niektóre funkcje metropolitalne
- ośrodki regionalne
- subregionalne
- subregionalne w granicach obszarów funkcjonalnych miast
- lokalne

Obszary funkcjonalne ośrodków miejskich

Wojewódzkie - ustalenie

- metropolitalne
- krajowe

Regionalne -

- zalecenie

Wiejskie obszary funkcjonalne

- uczestniczące w procesach rozwojowych
- wymagające wsparcia procesów rozwojowych

Uwaga:
Na mapie przedstawiono
zasiegi oraz kategorie
miast poniżej wojewódzkich
w sposób przybliżony.
Obszary uczestniczące
w procesach rozwojowych
wyznaczono
na podstawie udziału osób
dojeżdżających do pracy
w oparciu o dane GUS.

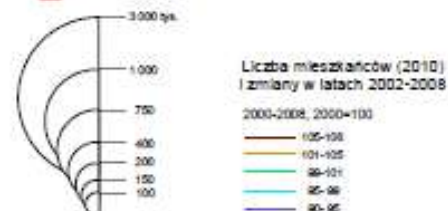
MAPA 4 MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE

Skala 1:2 500 000

0 25 50 75 100 km

Delimitacje według P. Korcia i P. Śleszyńskiego
(ESPON 1.4.3, 2006, z późniejszymi modyfikacjami)

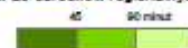
Różnice: miasto, wieś, miasto, wieś
Strefa zabudowlana, miasto, wieś
Inne miasta (gminy miejskie i miasta w gminach miejsko-wiejskich)

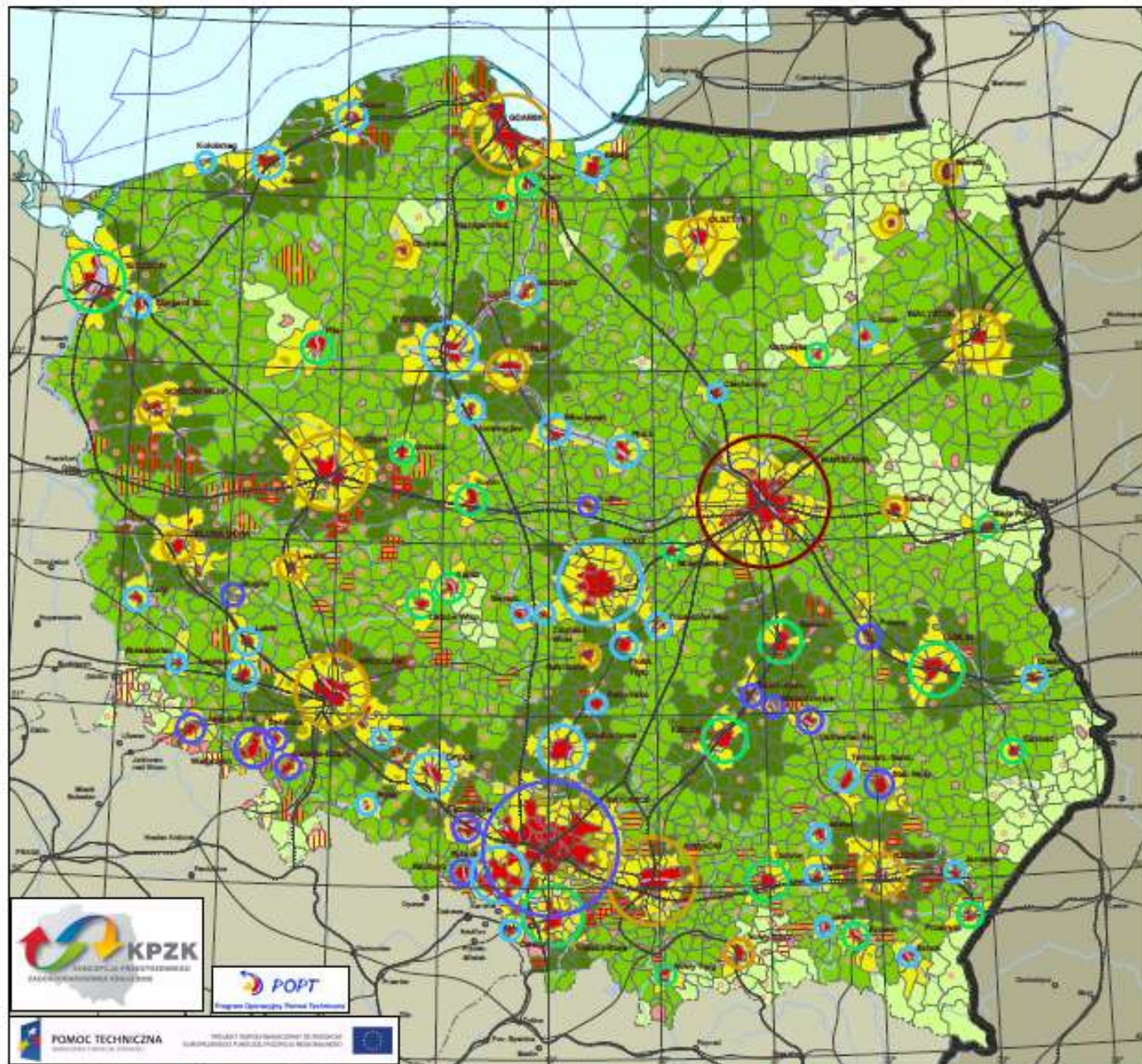
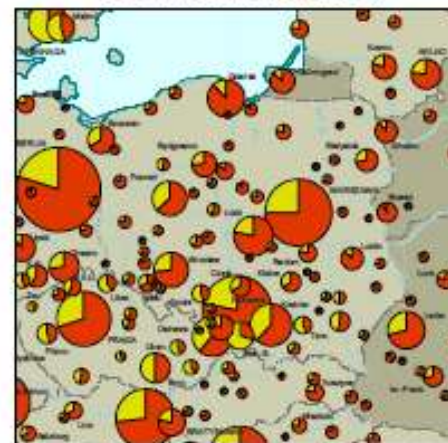
Inne gminy o wysokiej urbanizacji

przewodność, demograficzno-ekonomiczną

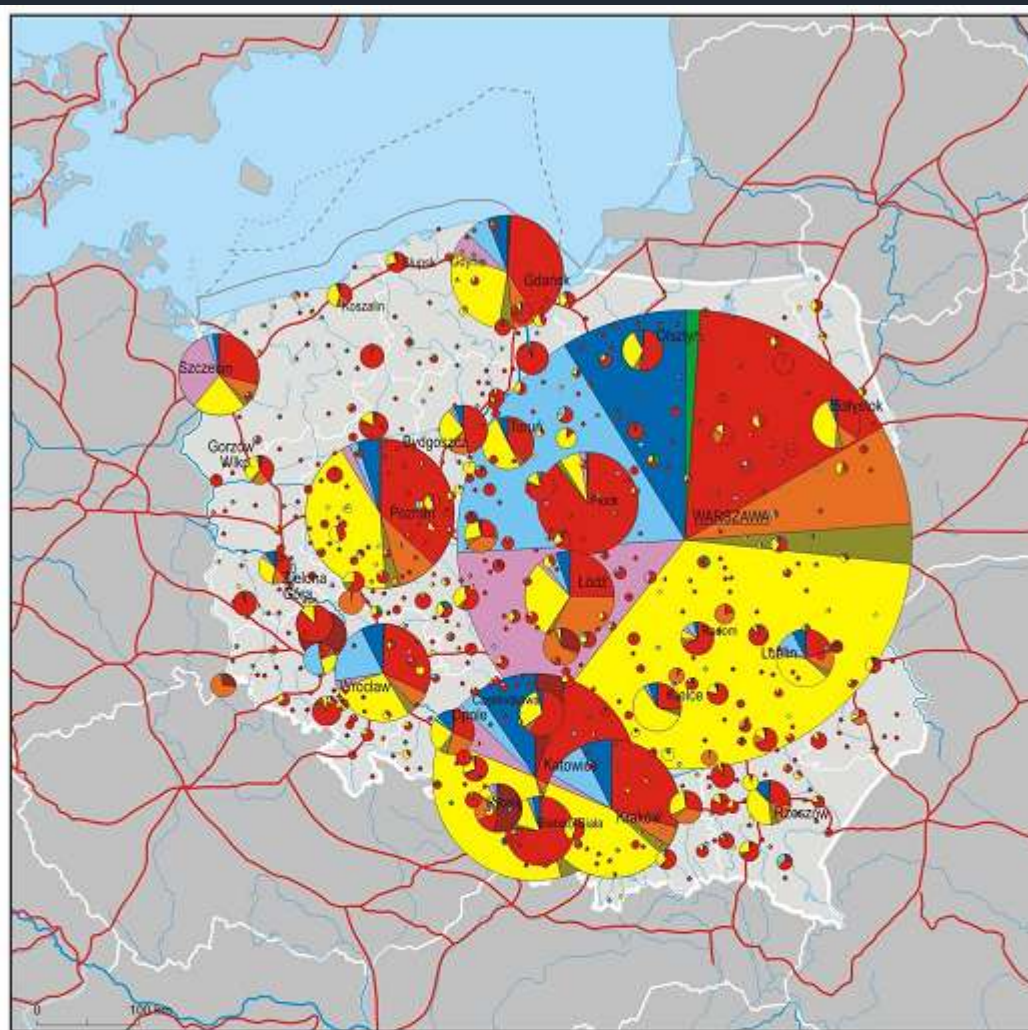
Minimalny czas dojazdu samochodem
do centrów 23 ośrodków regionalnych w godzinach szczytu

Liczba mieszkańców
w zespołach miejskich (2010)

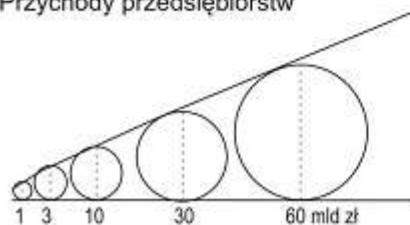

Przychody największych 10 tys. spółek w Polsce pod względem rodzajów działalności i własności

Przychody przedsiębiorstw

Sektor rolniczy

rolnictwo, łowiectwo, rybactwo, rybołówstwo

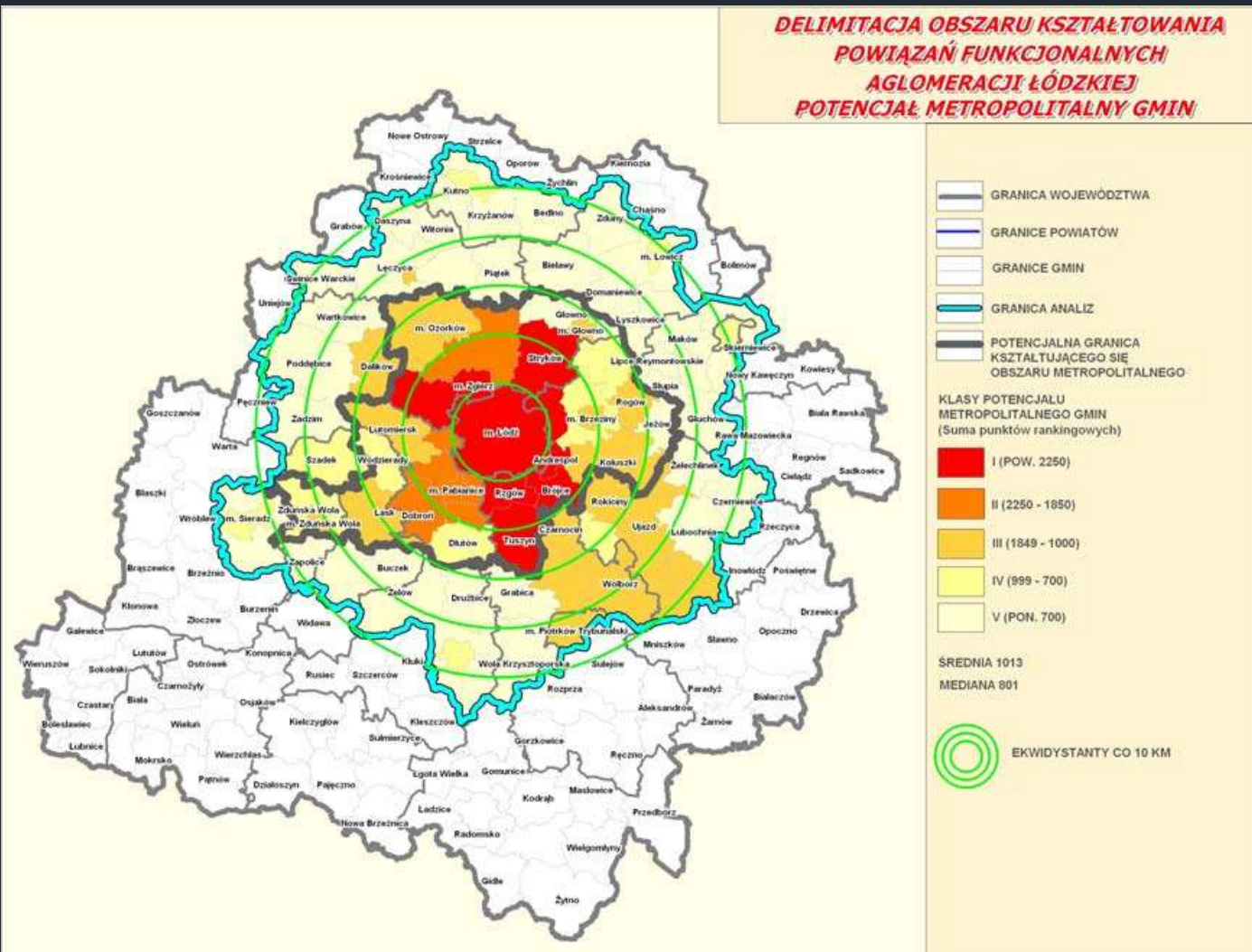
Sektor przemysłowy

górnictwo
przetwórstwo przemysłowe i budownictwo
elektroenergetyka, zaopatrzenie w gaz i wodę
budownictwo

Sektor usługowy

handel
transport i łączność
pośrednictwo finansowe
inne usługi wyższego rzędu

**DELIMITACJA OBSZARU KSZTAŁTOWANIA
POWIĄZAŃ FUNKCYONALNYCH
AGLOMERACJI ŁÓDZKIEJ
POTENCJAŁ METROPOLITALNY GMIN**

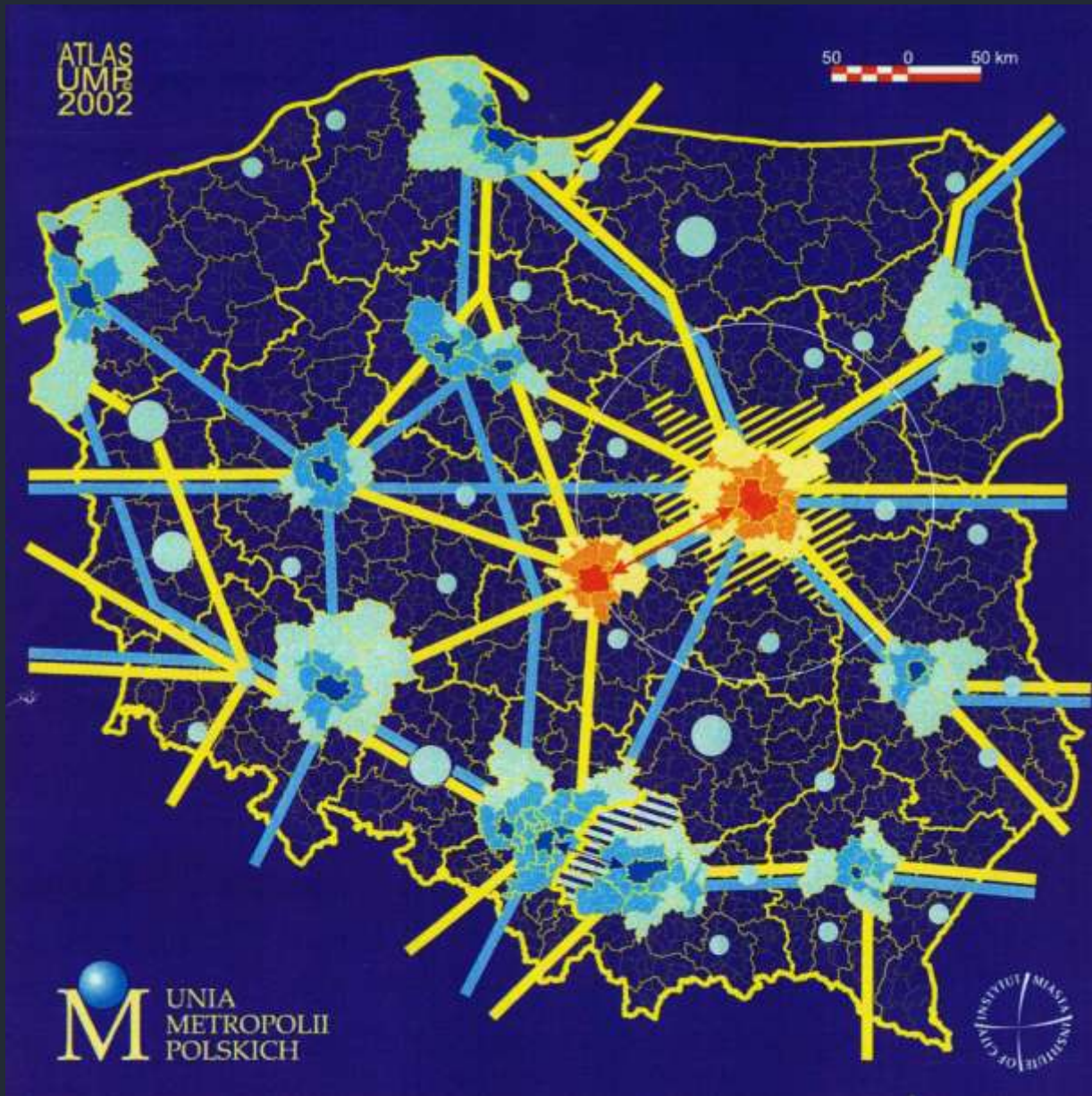
**Delimitacja Łódzkiego Obszaru
Metropolitalnego (ŁOM)**

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego*, UCHWAŁA NR LX/1648/10 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO z dnia 21 września 2010 r. w sprawie: zmiany Uchwały Nr XLV/524/2002 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 9 lipca 2002 r. w sprawie uchwalenia „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego”, s. 49.

„Duopolis” LDZ-Wawa i makroregion centralny
na mapie polskich obszarów metropolitalnych

Dr Mariusz E. SOKOŁOWICZ

EUROCITIES

EUROCITIES

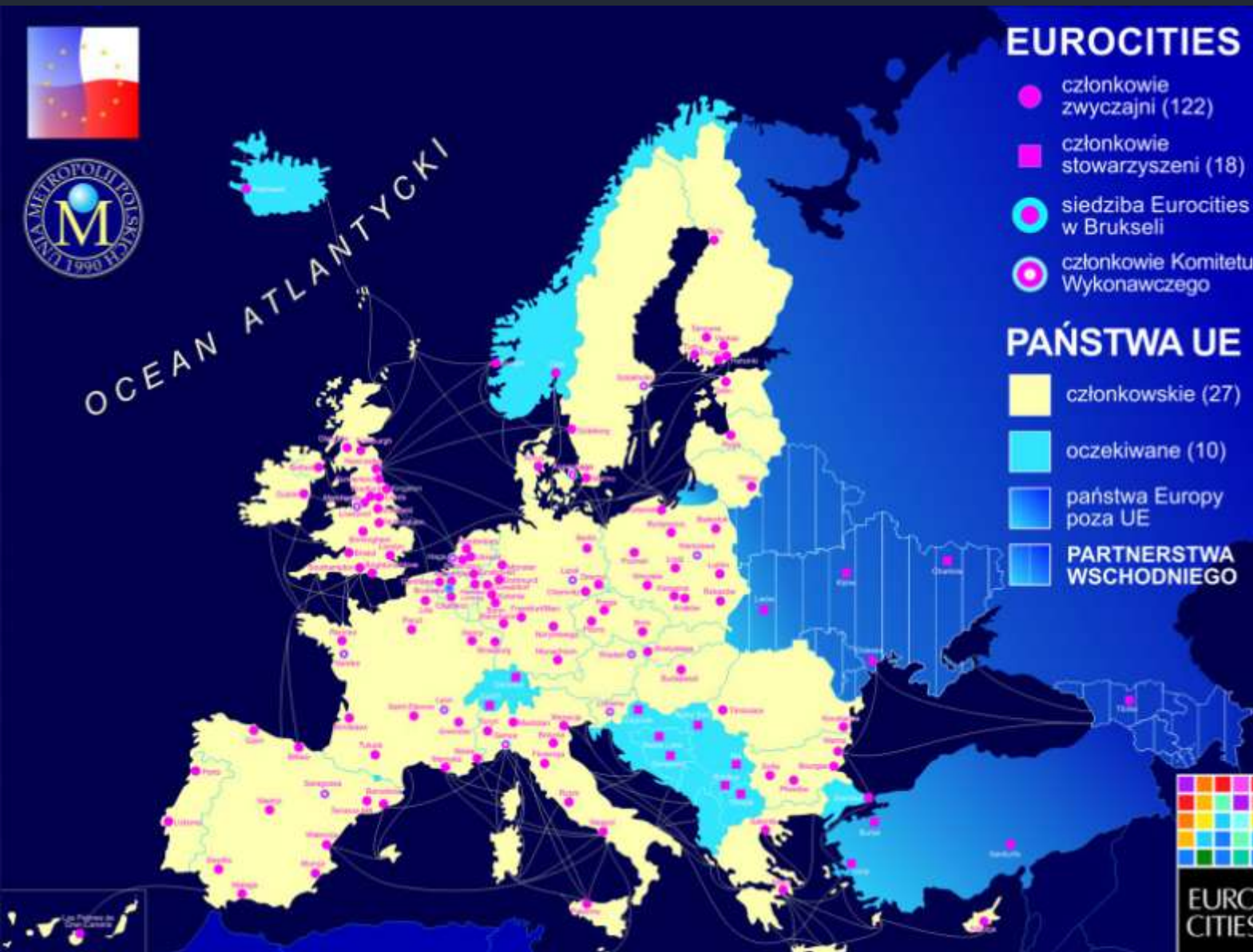
- członkowie zwyczajni (122)
- członkowie stowarzyszeni (18)
- siedziba Eurocities w Brukseli
- członkowie Komitetu Wykonawczego

PAŃSTWA UE

- członkowskie (27)
- oczekiwane (10)
- państwa Europy poza UE
- PARTNERSTWA WSCHODNIEGO

EURO
CITIES

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

Wybrane klasyfikacje transportu

Transport – ogół środków i czynności służących celowemu przemieszczaniu osób, ładunków i wiadomości.

Wybrane klasyfikacje transportu:

1. Podział podstawowy:

- a) transport pasażerski,
  - indywidualny,
  - zbiorowy (publiczny),
- b) transport towarowy.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

Wybrane klasyfikacje transportu

Wybrane klasyfikacje transportu (cd.):

2. Podział ze względu na odległość przemieszczania:

- a) bliski (z użyciem przewoźników i dźwignic),
- b) daleki:
  - krajowy,
  - międzynarodowy,
  - miejski.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

Wybrane klasyfikacje transportu

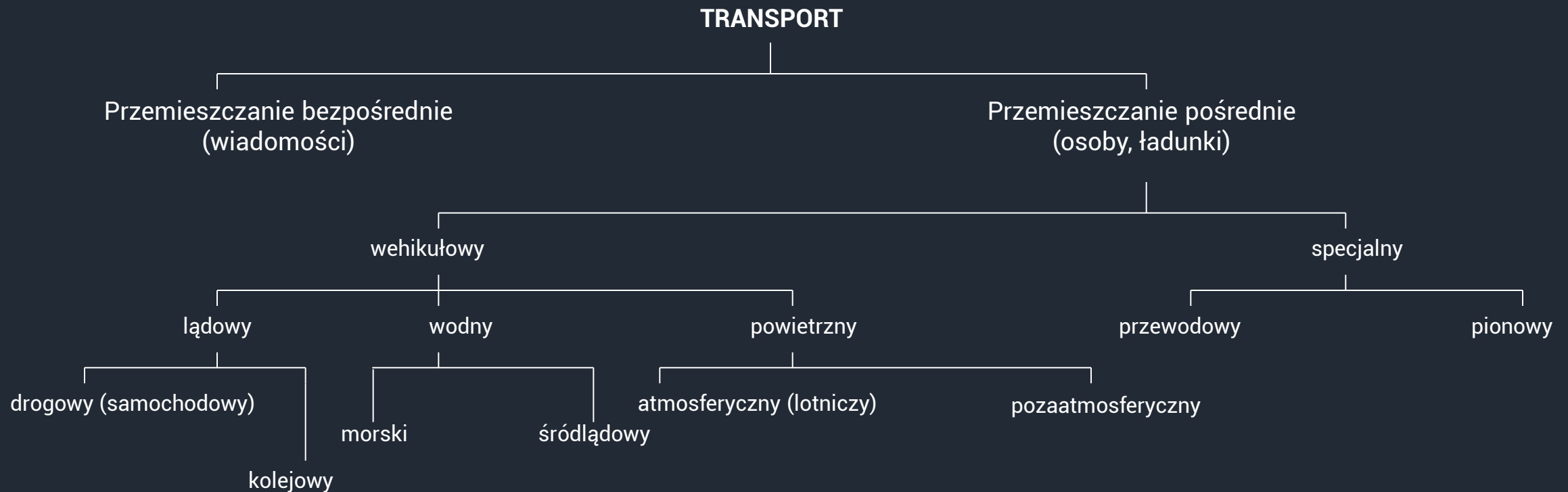
Wybrane klasyfikacje transportu (cd.):

3. Podział ze względu na formę prawną przewoźnika:
  - a) transport prywatny,
  - b) transport państwowy,
  - c) transport spółdzielczy,
  - d) transport komunalny.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

Klasyfikacja naturalna (gałęziowa) transportu:

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

Wybrane klasyfikacje transportu

Transport mieszany:

1. Transport kombinowany – różne środki transportu – wielu operatorów
2. Transport bimodalny – dwa środki transportu (przewóz naczepy samochodowej transportem samochodowym i kolejowym) – jeden operator
3. Transport intermodalny – wiele środków transportu ale z użyciem jednej jednostki ładunkowej na całej trasie przewozów – jeden operator
3. Transport multimodalny – wiele środków transportu z możliwością zmiany jednostki ładunkowej – jeden operator

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

Wybrane klasyfikacje transportu

Transport miejski:

1. Indywidualny
  - a) pieszy
  - b) rowerowy
  - c) samochodowy
2. Zbiorowy
  - a) rowerowy (riksza, rower w systemie miejskiego wypożyczania)
  - b) samochodowy (HOV – *high occupancy vehicles*, *car sharing systems*)
  - c) drogowy – omnibus, minibus, autobus, trolejbus
  - d) szynowy – tramwaj, tramwaj szynowy, tramwaj dwusystemowy, metro, SKM
  - e) wodny – prom, tramwaj wodny

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

Polityka transportowa UE

Cel nadrzędny polityki transportowej: usuwanie barier we wszystkich gałęziach transportu poprzez ujednolicenie przepisów technicznych, podatkowych, socjalnych, promowanie swobodnej konkurencji oraz znoszenie dyskryminacji przewoźnika ze względu na jego siedzibę.

Podstawowe zasady polityki transportowej

(sformułowane już w latach 60. XX wieku; w zasadzie nie uległy większym zmianom)

1. Wolnej i uczciwej, ale kontrolowanej konkurencji,
2. Wolności wyboru środka transportu przez użytkownika,
3. Równego traktowania przez władze środków transportu i przewoźników,
4. Finansowej i handlowej niezależności przedsiębiorstw transportowych,
5. Idei wspólnotowej koordynacji inwestycji w infrastrukturę transportową.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

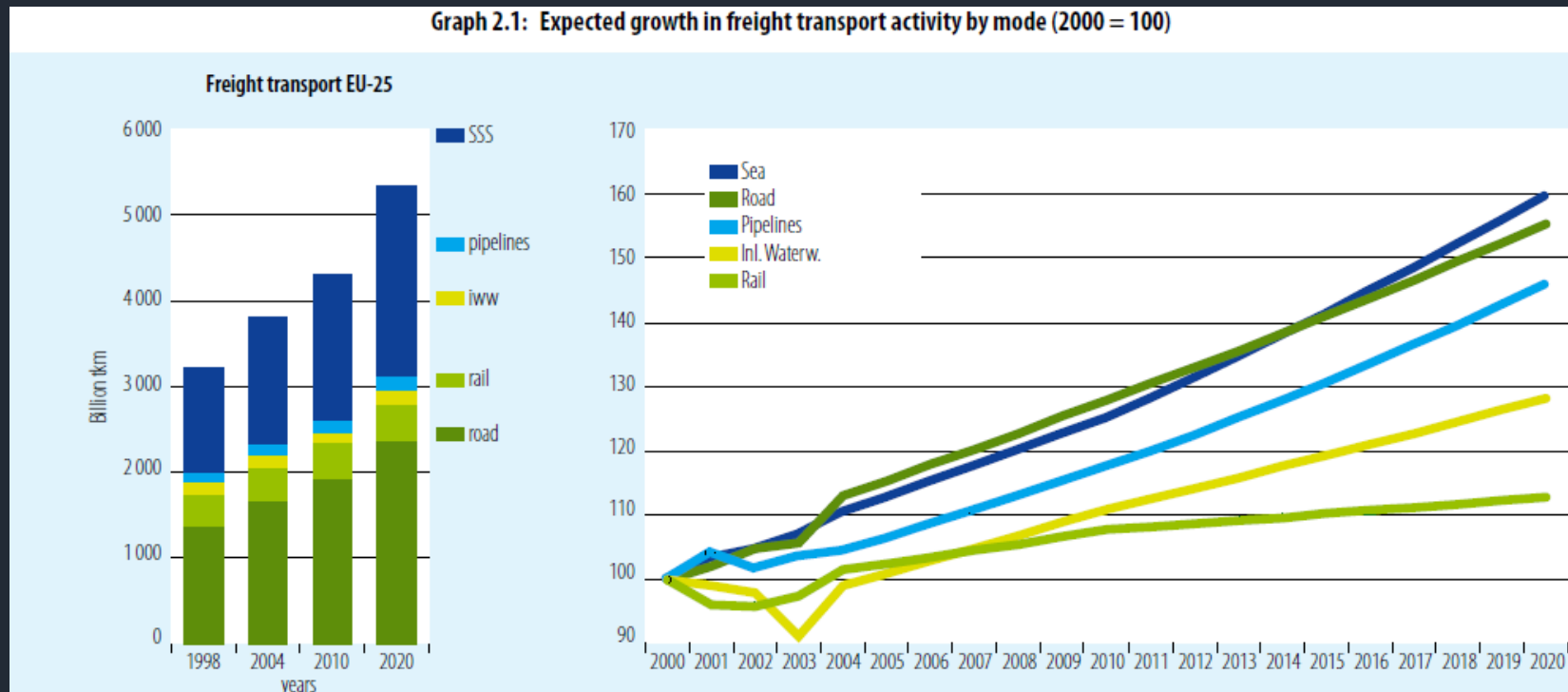
Korzyści płynące ze wspierania sektora transportu

- stymulowanie wzrostu gospodarczego (4,6% PKB),
- sprzyjanie powstawaniu miejsc pracy (10 mln miejsc pracy; 4,5% ogółu zatrudnienia),
- produkcja środków transportu to dodatkowe 1,7% PKB i 1,5% zatrudnienia
- sprzyjanie szybszemu rozprzestrzenianiu się zasobów przemieszczaniu się ludzi, itp.
- wzmacnianie spójności przestrzennej i spójności terytorialnej.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

Spodziewany wzrost przewozów w transporcie towarowym (2000=100)

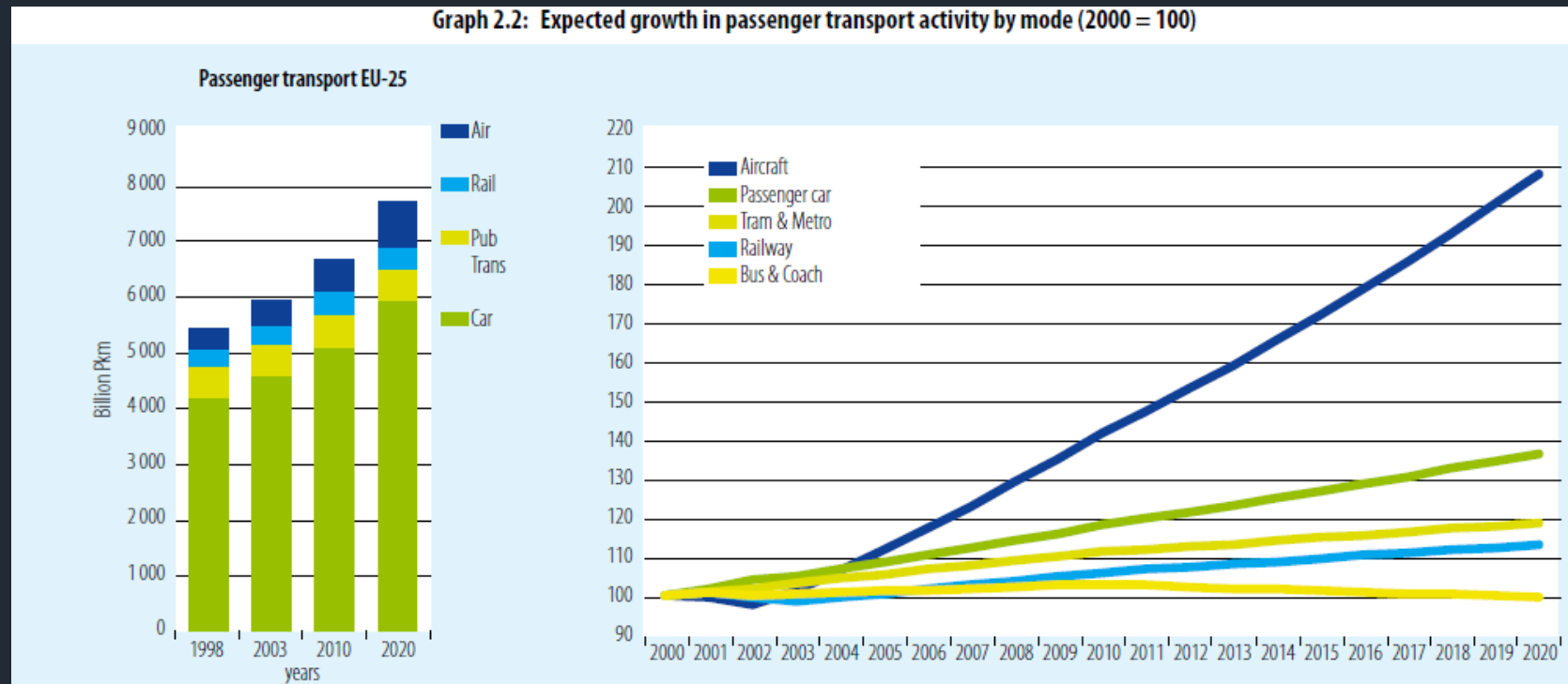

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

Spodziewany wzrost przewozów w transporcie pasażerskim (2000=100)

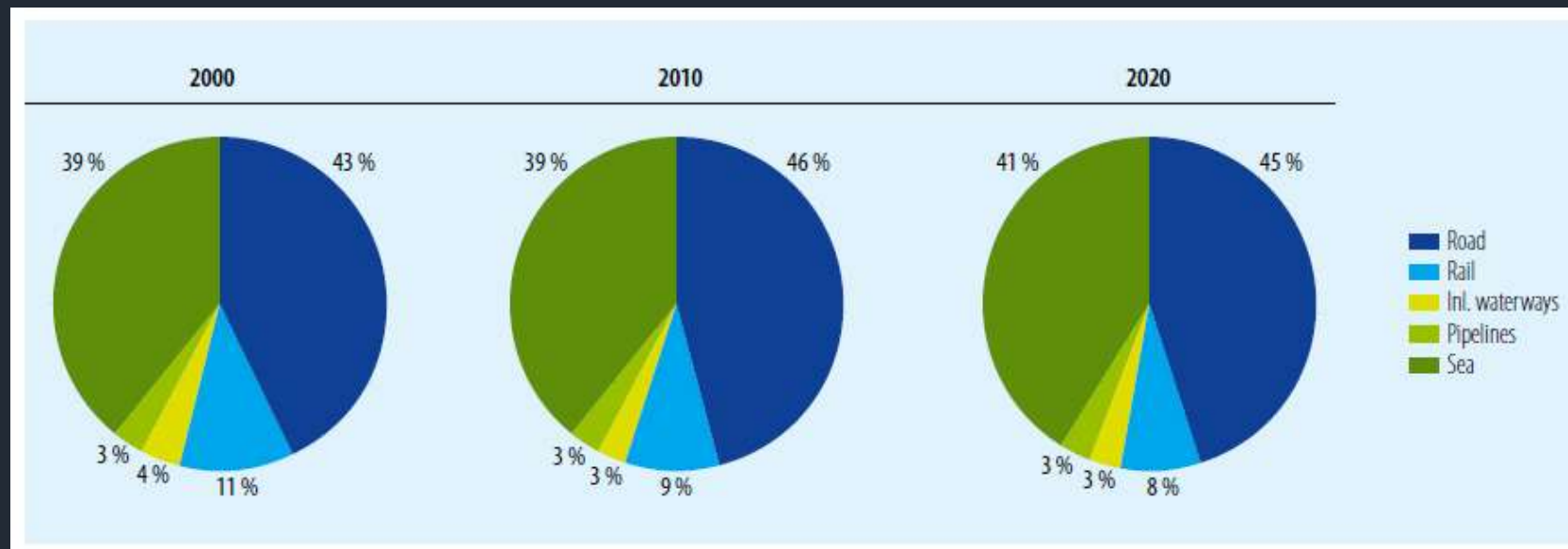

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

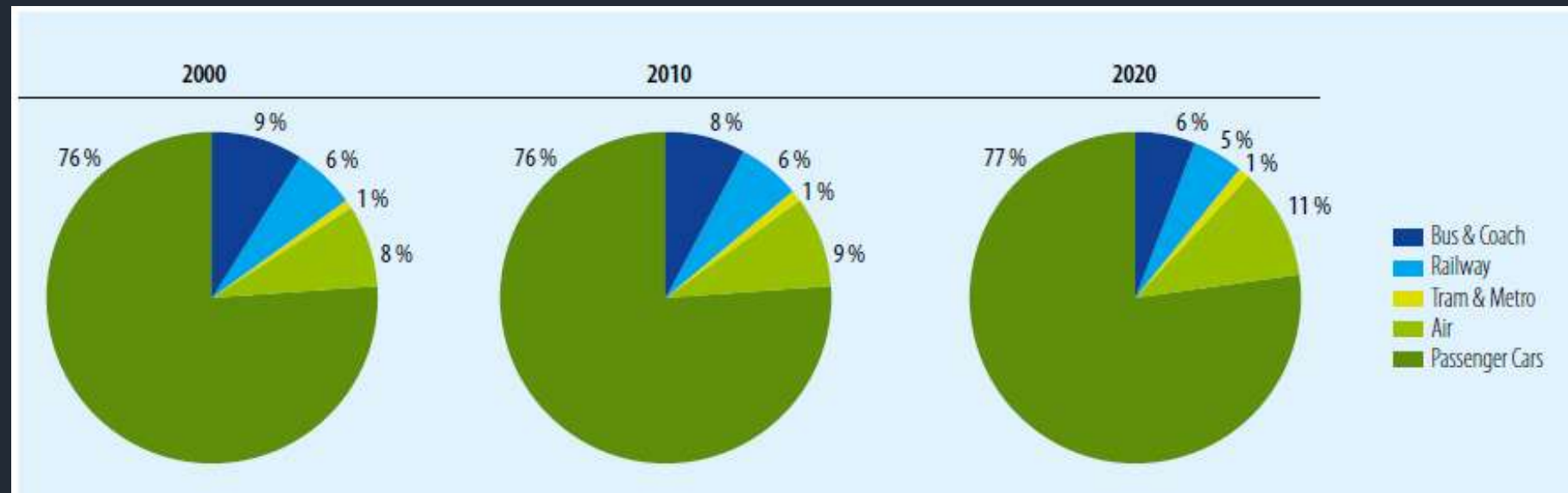
Zmiana struktury przewozów w transporcie towarowym (2000=100)

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

Zmiana struktury przewozów w transporcie pasażerskim (2000=100)

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

Strategia Transportowa UE – „Transport 2050”

KOMISJA EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 28.3.2011

KOM (2011) 144 wersja ostateczna

BIAŁA KSIĘGA

Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu – dążenie do osiągnięcia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu

Dziesięć celów na rzecz utworzenia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu: poziomy odniesienia dla osiągnięcia celu ograniczenia emisji gazów cieplarnianych o 60 %

Rozwój i wprowadzenie nowych paliw i systemów napędowych zgodnych z zasadą zrównoważonego rozwoju

- (1) Zmniejszenie o połowę liczby samochodów o napędzie konwencjonalnym w transporcie miejskim do 2030 r.; eliminacja ich z miast do 2050 r.; osiągnięcie zasadniczo wolnej od emisji CO₂ logistyki w dużych ośrodkach miejskich do 2030 r.
- (2) Osiągnięcie poziomu 40 % wykorzystania paliwa niskoemisyjnego w lotnictwie do 2050 r.; ograniczenie emisji z morskich paliw płynnych o 40 % (a w miarę możliwości o 50 %) do 2050 r.

Optymalizacja działania multimodalnych łańcuchów logistycznych, m.in. poprzez większe wykorzystanie bardziej energooszczędnych środków transportu

- (3) Do 2030 r. 30 % drogowego transportu towarów na odległościach większych niż 300 km należy przenieść na inne środki transportu, np. kolej lub transport wodny, zaś do 2050 r. powinno to być ponad 50 % tego typu transportu.
- (4) Ukończenie szybkiej europejskiej sieci kolejowej do 2050 r. Trzykrotny wzrost istniejącej sieci szybkich kolei do 2030 r. oraz zachowanie gęstej sieci kolejowej we wszystkich państwach członkowskich. Do 2050 r. większa część ruchu pasażerskiego na średnie odległości powinna odbywać się koleją.
- (5) Stworzenie do 2030 r. w pełni funkcjonalnej ogólnounijnej multimodalnej sieci bazowej TEN-T, zaś do 2050 r. osiągnięcie wysokiej jakości i przepustowości tej sieci, jak również stworzenie odpowiednich usług informacyjnych.
- (6) Do 2050 r. połączenie wszystkich lotnisk należących do sieci bazowej z siecią kolejową, najlepiej z szybkimi kolejami; zapewnienie, aby wszystkie najważniejsze porty morskie miały dobre połączenie z kolejowym transportem towarów oraz, w miarę możliwości, systemem wodnego transportu śródlądowego.

Wzrost efektywności korzystania z transportu i infrastruktury dzięki systemom informacji i zachętom rynkowym

- (7) Wprowadzenie w Europie do 2020 r. zmodernizowanej infrastruktury zarządzania ruchem lotniczym (SESAR) oraz zakończenie prac nad Wspólnym Europejskim Obszarem Lotniczym. Wprowadzenie równoważnych systemów zarządzania transportem lądowym i wodnym (ERTMS, ITS, SSN i LRIT, RIS). Wprowadzenie do użytku europejskiego systemu nawigacji satelitarnej (Galileo).
- (8) Do 2020 r. ustanowienie ram europejskiego systemu informacji, zarządzania i płatności w zakresie transportu multimodalnego.
- (9) Do 2050 r. osiągnięcie prawie zerowej liczby ofiar śmiertelnych w transporcie drogowym. Zgodnie z powyższym UE dąży do zmniejszenia o połowę ofiar wypadków drogowych do 2020 r. Zagwarantowanie, aby UE była światowym liderem w zakresie bezpieczeństwa i ochrony w odniesieniu do wszystkich rodzajów transportu.
- (10) Przejście na pełne zastosowanie zasad „użytkownik płaci” i „zanieczyszczający płaci” oraz zaangażowanie sektora prywatnego w celu eliminacji zakłóceń, w tym szkodliwych dotacji, wytworzenia przychodów i zapewnienia finansowania przyszłych inwestycji w dziedzinie transportu.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

Transeuropejska Sieć Transportowa (TEN-T)

1. Najważniejsze transeuropejskie korytarze komunikacyjne: drogowe, kolejowe, lotnicze i morskie.
2. Obszary TEN-T:
  - transport drogowy,
  - koleje dużych prędkości,
  - transport wodny śródlądowy,
  - transport morski,
  - transport kombinowany,
  - Single European Sky (SES),
  - system nawigacyjny „Galileo”.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

Finansowanie TEN-T

- granty bezpośrednie z budżetu na TEN,
- granty z Funduszu Spójności,
- granty z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – priorytet dla regionów celu 1,
- pożyczki i gwarancje z Europejskiego Banku Inwestycyjnego,
- finansowanie z programów ramowych w zakresie B+R.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

Program wspólnotowy TEN-T

1. Dodatkowy instrument finansowy w dziedzinie transportu obok Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
2. Wyodrębniona w budżecie UE pula środków finansowych
3. Program skierowany do wszystkich państw członkowskich UE
4. Beneficjentami środków z budżetu TEN-T mogą być zarówno podmioty państwowe, jak i podmioty prywatne działające w sferze usług publicznych; program wspiera realizację projektów w formule partnerstwa publiczno-prywatnego
5. Podstawowym narzędziem zarządzania budżetu TEN-T jest powołana w 2006 roku Agencja Wykonawcza **Trans-European Transport Network Executive Agency (TEN-TEA)**. Jej zadaniem jest zarządzanie głównymi zgodnie z perspektywą finansową na lata 2000–2006 i 2007–2013. Odbywa się to w ścisłej współpracy z Dyrekcją Generalną ds. Mobilności i Transportu Komisji Europejskiej (DG MOVE), która nadal odpowiada za całokształt polityki, programowanie i ocenę programu TEN-T.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

Instrument *Connecting Europe Facility*

- *Pakiet wzrostu dla zintegrowanej infrastruktury europejskiej (A growth package for integrated European infrastructures); COM(2011) 676/2;*
- projekt zakłada stworzenie instrumentu finansowego pod nazwą CEF, który będzie zarządzany na poziomie wspólnotowym:

CEF	EUR 40 billion
Energy	EUR 9.1 billion
Transport	EUR 21.7 billion
Telecommunications/Digital	EUR 9.2 billion
Amounts earmarked in CohesionFund for transport infrastructures	EUR 10 billion
TOTAL	EUR 50 billion

[Całkowita proponowana kwota budżetu UE na lata 2014-2020, wynosi 1,025 mld euro na środki na zobowiązania oraz 972,2 mld euro na środki na płatności]

- projekt zakłada wykorzystywanie na większą skalę zwrotnych instrumentów finansowych (udziały w funduszach podwyższonego ryzyka, pożyczki i gwarancje, wsparcie projektów finansowanych przez emisję obligacji przez partnerów w projekcie, itp.).

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

5. Polityka transportowa UE i sieci transeuropejskie

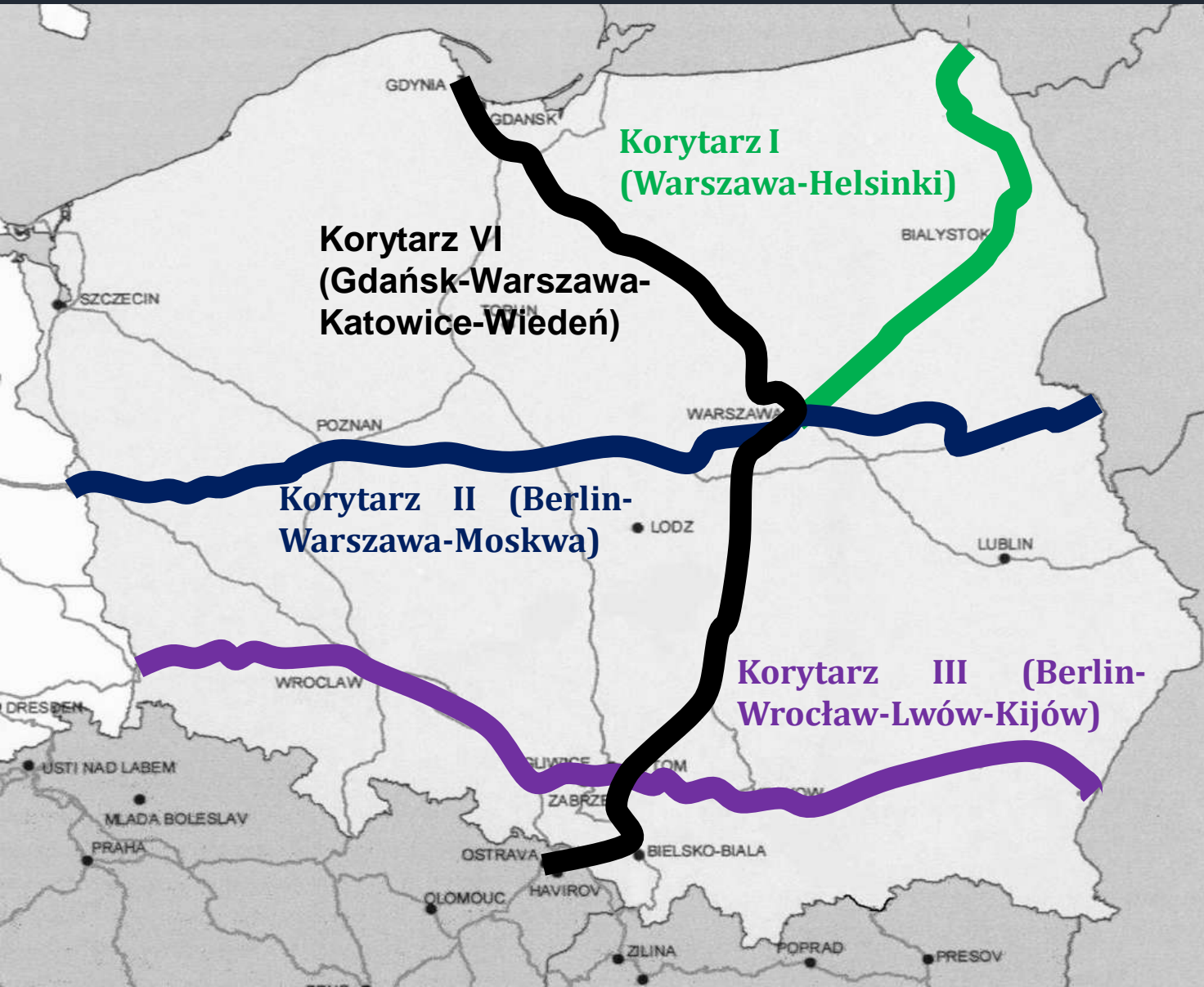
Pan-europejskie korytarze transportowe

I	(Północ-Południe): Helsinki - Tallin - Ryga - Kaunas i Kłajpeda - Warszawa and Gdańsk – Odnoga A (Via/Rail Hanseatica) - St. Petersburg do Rygi – Kaliningradu - Gdańska - Lubeki – Via Baltica (E 67) - Helsinki do Warszawy	VI	(North-South) Gdańsk - Katowice - Žilina, with a western branch Katowice-Brno.
II	(Wschód-Zachód): Berlin - Poznań - Warszawa - Brześć - Mińsk - Smoleńsk - Moskwa - Niżny Nowogród	VII	(The Danube River) (Northwest-Southeast) - long.
III	Brussels - Aachen - Köln - Dresden - Wrocław - Katowice - Kraków - Lviv - Kiev	VIII	Durrës - Tirana - - Skopje - Bitola - Sofia - Dimitrovgrad - Burgas - Varna. long.
IV	Dresden/Nuremberg - Prague - Vienna - Bratislava - Győr - Budapest - Arad - Bucharest - Constanța / Craiova - Sofia - Thessaloniki/ Plovdiv - Istanbul.	IX	Helsinki - Vyborg - St. Petersburg - Pskov - Moscow - Kaliningrad - Kiev - Ljubashevka/Rozdilna (Ukraine) - Chișinău - Bucharest - Dimitrovgrad - Alexandroupolis. A branch runs from Ljubashevka/Rozdilna to Odesa. long. –Branch A - Helsinki to St. Petersburg to Moscow –Branch B - Kaliningrad to Kiev –Branch D - Kaliningrad to Vilnius to Minsk
V	(East-West) Venice - Trieste/Koper - Ljubljana - Maribor - Budapest - Uzhhorod - Lviv - Kiev. long. –Branch A - Bratislava - Žilina - Košice - Uzhhorod –Branch B - Rijeka - Zagreb - Budapest –Branch C - Ploče - Sarajevo - Osijek - Budapest	X	Salzburg - Ljubljana - Zagreb - Beograd - Niš - Skopje - Veles - Thessaloniki. –Branch A: Graz - Maribor - Zagreb –Branch B: Budapest - Novi Sad - Beograd –Branch C: Niš - Sofia - Dimitrovgrad - Istanbul via Corridor IV –Branch D: Veles - Prilep - Bitola - Florina - Igoumenitsa

Pan-europejskie korytarze transportowe

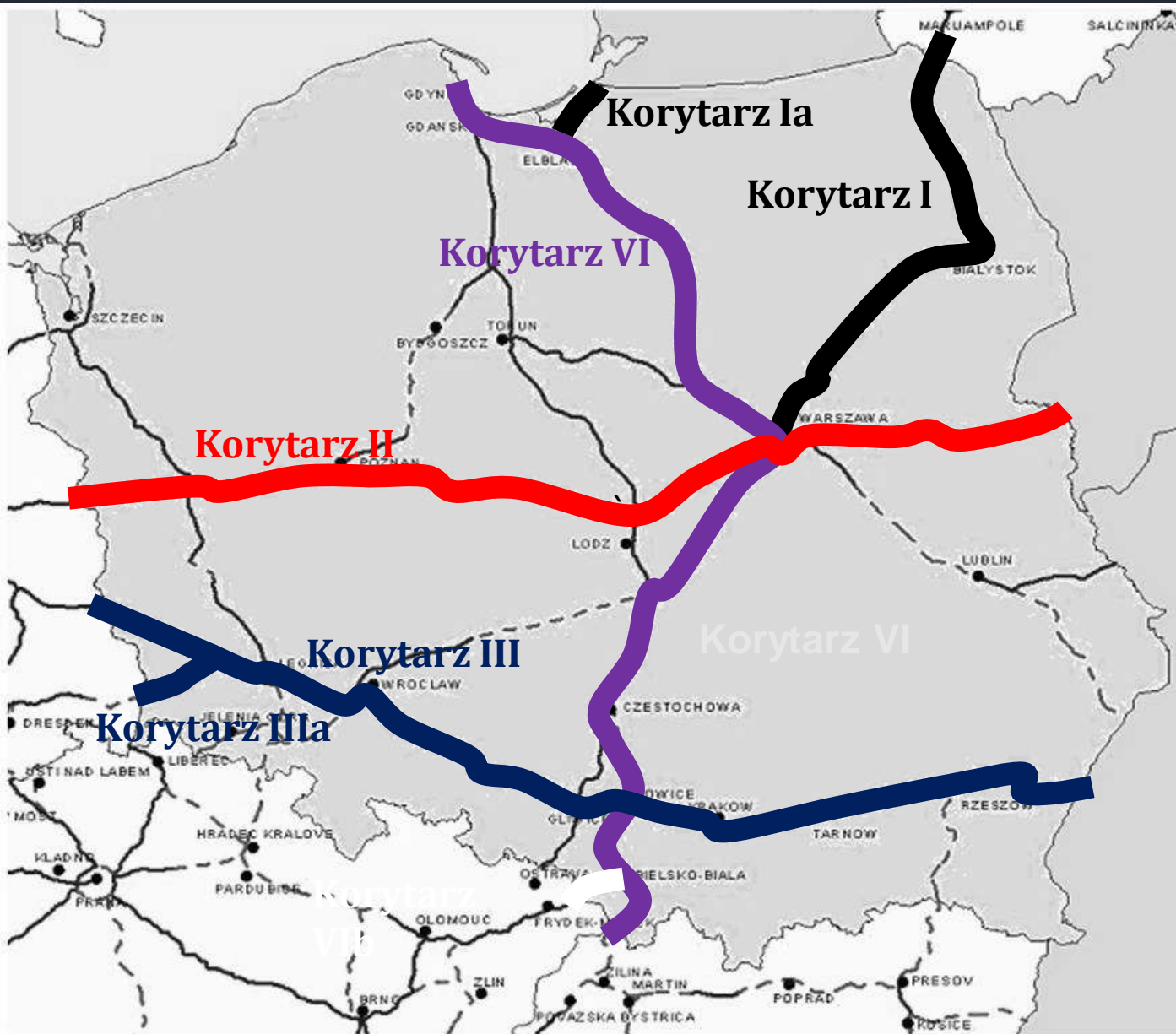

Korytarze drogowej sieci TEN-T przebiegające
przez Polskę

Korytarze drogowej sieci TEN-T przebiegające
przez Polskę

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

6. Europejska perspektywa rozwoju przestrzennego i polityka miejska w Europie

Polityki (obszary działalności) Unii Europejskiej

1. Polityki o wyraźnym wymiarze przestrzennym
  - Konkurencja (w tym pomoc regionalna)
  - Transport
  - Środowisko naturalne
  - Polityka morską
  - Wspólna polityka rybołówstwa
2. Polityki o częściowym wymiarze przestrzennym:
  - Rozwój badań i technologii
  - Innowacja i przedsiębiorczość
  - Społeczeństwo informacyjne i media
  - Ubóstwo i wykluczenie społeczne
  - Zatrudnienie
  - Wykształcenie
  - Równouprawnienie płci
  - Zdrowie
  - Wspólna polityka rolna
  - Klimat
3. Polityki nieposiadające wymiaru przestrzennego (ale mogące mieć skutki terytorialne):
  - Jednolity rynek
  - Handel
  - Energia
  - Unia Gospodarcza i walutowa
  - Strategia Lizbońska

Źródło: Komisja Europejska, *Inwestowanie w przyszłość Europy. Piąty raport na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej*, Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2010, s. 179-195.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

6. Europejska perspektywa rozwoju przestrzennego i polityka miejska w Europie

Gospodarka przestrzenna w dokumentach UE

1. Europejska Perspektywa Rozwoju Przestrzennego – ESDP (1999)
2. Dyrektywy środowiskowe
3. Strategia Lizbońska + Agenda Europa 2020
4. Karta Lipska + Agenda Terytorialna UE (2007)
5. Zielona Księga w sprawie spójności terytorialnej (2008)

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

6. Europejska perspektywa rozwoju przestrzennego i polityka miejska w Europie

Europejska Perspektywa Rozwoju Przestrzennego

1. Jest **strategią** – proponuje stworzenie połączonych działań w celu osiągnięcia zrównoważonego i trwałego rozwoju przestrzeni europejskiej
2. Charakteryzuje ją podejście **zintegrowane** – nie należy oddzielnie rozpatrywać poszczególnych sektorów działalności (np. rolnictwa, środowiska, rozwoju gospodarczego, transportu). Integracja oznacza dostrzeganie faktu, że wpływają one wzajemnie na siebie
3. Jest **wykładnią** a nie prawem ściśle wiążącym kraje członkowskie.

Główne założenia:

1. Rozwój policentrycznego i zrównoważonego systemu osadniczego
2. Promowanie koncepcji zintegrowanego transportu i komunikacji, która wspiera policentryczny rozwój przestrzeni europejskiej
3. Mądre zarządzanie bogactwem naturalnym i dziedzictwem kulturowym, które pomoże zachować tożsamość regionalną i różnorodność kulturową w obliczu globalizacji.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

6. Europejska perspektywa rozwoju przestrzennego i polityka miejska w Europie

Elementy unijnej polityki rozwoju miast Karta Lipska

1. Atrakcyjne centra
2. Interesujące dzielnice historyczne
3. Zróżnicowane jakościowo lokalizacje mieszkaniowe,
4. Atrakcyjna kultura
5. Zróżnicowana podaż dla kształcenia dzieci
6. Atrakcyjna przestrzeń miejska
7. Wartości ekologiczne, krajobrazowe i rekreacyjne
8. Wartości historyczno-kulturowe
9. Uspokojony i nieuciążliwy transport, wysoka sprawność transportu publicznego,
10. Zintegrowane społeczeństwo miejskie – brak uprzedzeń rasowych i społecznych, emancypacja mniejszości, zróżnicowane style życia i zintegrowane w przestrzeni miejskiej społeczeństwo o różnych poziomach dochodów,
11. Możliwość alternatywnych stylów życia, towarów i zachowań
12. Dystans do idei metropolizacji (jako próby sankcjonowania suburbanizacji, prymatu deweloperów, fragmentacji przestrzennej i społecznej).

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

1. Konkurencyjność a spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna

Zielona księga w sprawie spójności terytorialnej

1. Promowanie **zintegrowanego** podejścia do rozwoju regionalnego
2. Eksponowanie **różnorodności** terytorialnej (terytorialnych zasobów specyficznych)
3. „**Łączenie** terytoriów” poprzez rozwój infrastruktury na rzecz sprawnego przemieszczania się osób i towarów oraz zapewnienie powszechnego dostępu do usług zdrowotnych, edukacyjnych, Internetu, odnawialnych źródeł energii itp.
4. Zwrócenie szczególnej uwagi na potrzeby regionów **peryferyjnych**
5. Promowanie **współpracy międzyregionalnej** w celu eksponowania różnorodności regionalnej

Zielona księga w sprawie spójności terytorialnej. Przekształcenie różnorodności terytorialnej w siłę, COM (2008) 616

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

6. Europejska perspektywa rozwoju przestrzennego i polityka miejska w Europie

Oddolne budowanie polityki miejskiej w Polsce
„Tezy o mieście”

1. Mieszkańcy mają niezbywalne prawo do miasta
2. Budżet partycypacyjny...
3. Zagwarantowanie sprawiedliwości społecznej i przeciwdziałanie ubóstwu...
4. Rewitalizacja historycznych obszarów podtrzymuje tożsamość...
5. Dość chaosu! Kultura przestrzeni...
6. Demokracja to nie tylko wybory...
7. Miasta i obszary metropolitalne...
8. Lokalizowanie instytucji krajowych w różnych miastach ...
9. Polskie miasta i obszary metropolitalne potrzebują wsparcia w integracji systemów transportu...

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

Europejska Karta Samorządu Lokalnego

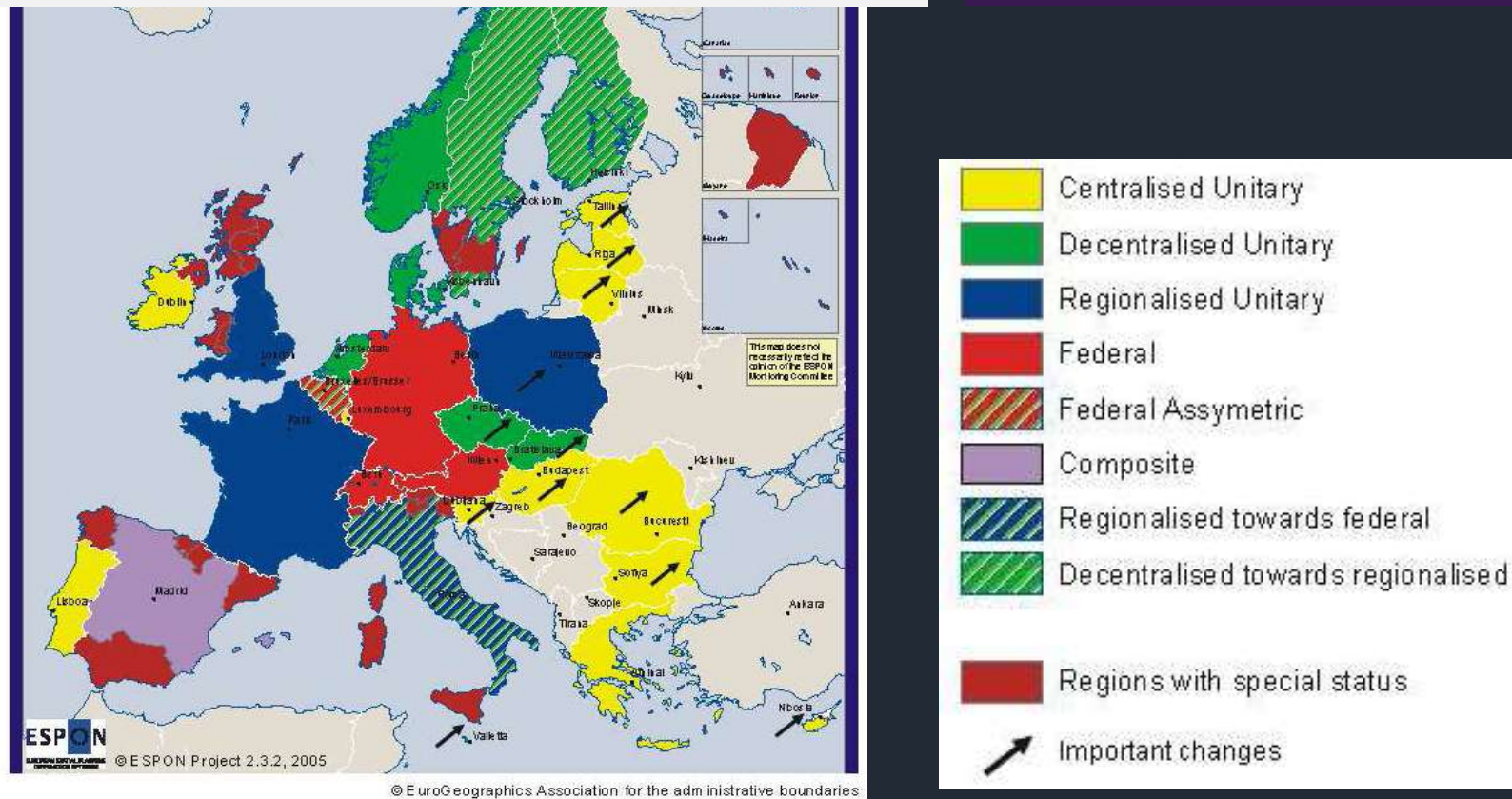
Międzynarodowa Konwencja Rady Europy, ratyfikowana w Strasburgu dnia 15 października 1985 r. (Dz. U. z dnia 25 listopada 1994 r.)

1. Zasada samorządności terytorialnej musi być uznana w prawie wewnętrznym oraz, w miarę możliwości, w Konstytucji (art. 2)
2. Generalnie odpowiedzialność za sprawy publiczne powinny ponosić przede wszystkim te organy władzy, które znajdują się najbliżej obywateli (art. 4 pkt. 3)
3. W przypadku delegowania kompetencji społecznościom lokalnym przez organy władzy centralnej lub regionalnej, powinny one, w miarę możliwości, mieć pełną swobodę dostosowania sposobu wykonywania tych kompetencji do warunków miejscowych (art. 4 pkt. 5)
4. Społeczności lokalne mają prawo, w ramach narodowej polityki gospodarczej, do posiadania własnych wystarczających zasobów finansowych, którymi mogą swobodnie dysponować w ramach wykonywania swych uprawnień (art. 4 pkt. 1)
5. Przynajmniej część zasobów finansowych społeczności lokalnych powinna pochodzić z opłat i podatków lokalnych, których wysokość społeczności te mają prawo ustalać, w zakresie określonym ustawą (art. 4 pkt. 3)

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

Modele rządzenia w krajach Europy

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

Helsińskie modele samorządności/autonomii regionalnej

[przygotowane w ramach prac nad Europejską Kartą Demokracji Regionalnej]

Nr	Status prawny regionów	Kraje
1.	Regiony z pierwotnymi uprawnieniami legislacyjnymi ¹ , posiadające gwarancje konstytucyjne, które nie mogą być zakwestionowane wbrew ich woli	Austria, Belgia, Finlandia - Wyspy Alandzkie, RFN, Włochy – regiony o statusie specjalnym, Rosja, Słowacja, Hiszpania, Szwajcaria
2.	Regiony z pierwotnymi uprawnieniami legislacyjnymi ¹ , nie posiadające gwarancji konstytucyjnych	Wielka Brytania – Szkocja i Irlandia Północna
3.	Regiony mające gwarancje konstytucyjne, posiadające uprawnienia legislacyjne w ramach obowiązującego ustawodawstwa krajowego	Czechy, Węgry, Włochy – regiony o statusie zwykłym, Holandia
4.	Regiony posiadające uprawnienia legislacyjne w ramach obowiązującego ustawodawstwa krajowego, lecz nie mające gwarancji konstytucyjnych	Wielka Brytania – Walia, Polska (podkr. I.P.)
5.	Regiony z uprawnieniami decyzyjnymi ² (lecz bez uprawnień legislacyjnych), których organy stanowiące (uchwałodawcze) wyłaniane są w wyborach bezpośrednich	Chorwacja, Dania, Finlandia – region Kainuu, Francja, Norwegia, Szwecja, Turcja, Ukraina, Wielka Brytania – region Wielkiego Londynu
6.	Regiony z uprawnieniami decyzyjnymi ² (bez uprawnień legislacyjnych), których rady wyłaniane są w wyborach pośrednich (tzn. przez władze lokalne wchodzące w skład regionu)	Albania, Finlandia – pozostałe regiony, Łotwa, Rumunia

¹ Pierwotne uprawnienia legislacyjne oznaczają prawo do uchwalania – w dziedzinach pozostających w kompetencji regionu – ustaw mających rangę prawną równą z ustawami parlamentu ogólnokrajowego, uchwalanymi w odniesieniu do dziedzin pozostających w jego kompetencji.

² Zakres uprawnień decyzyjnych może być zróżnicowany; ogólnie chodzi w tym przypadku o możliwość stosowania ustawodawstwa krajowego.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

Modele rządzenia w krajach Europy

Model	Typowe kraje unitarne	Unitarne scentralizowane, niezintegrowane podstawowe JST	Unitarne scentralizowane, silnie zintegrowane podstawowe JST	Unitarne zdecentralizowane, silnie zintegrowane podstawowe i regionalne JST	Kraje unitarne zregionalizowane	Kraje federalne
EU-15 i EFTA	Grecja Irlandia Luksemburg	Portugalia	Dania Finlandia Holandia Szwecja Norwegia	Francja Wielka Brytania	Hiszpania Włochy	Austria Belgia Niemcy Szwajcaria
Nowe kraje UE		Bułgaria Czechy Malta Rumunia Słowacja Węgry	Estonia Litwa Łotwa Słowenia	Poland		

Źródło: Tosics, I. and Dukes, T., *Urban Development Programmes in the Context of Public Administration and Urban Policy*, "Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie", Vol. 96, No. 4, Oxford/Malden, 2005, pp. 390- 408; with alterations based on ESPON 3.2

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

Kraje federalne / „regionalne” / unitarne w UE

Kraje unitarne	Kraje „złożone”	
<ul style="list-style-type: none"> Władza ustawodawcza należy do parlamentów krajowych Samorząd regionalny nie posiada kontroli nad samorządem lokalnym	<ul style="list-style-type: none"> Parlamente krajowe dzielą władzę ustawodawczą z parlamentami regionalnymi Samorząd regionalny kontroluje samorząd lokalny	
	Kraje federalne	Kraje „regionalne”
	<ul style="list-style-type: none"> Władze regionalne mają udział w sprawowaniu władzy centralnej (np. poprzez izby wyższe parlamentu) Większa autonomia legislacyjna niż w przypadku krajów regionalnych (bardzo często jedynym aktem „nadrzędnym” jest konstytucja federacji) Władze regionalne mają kontrolę nad niemal całą władzą wykonawczą w kraju	<ul style="list-style-type: none"> Władze regionalne nie mają udziału w sprawowaniu władzy centralnej Władze regionalne mogą jedynie adaptować swoje uregulowania do aktów prawa stanowionych na poziomie centralnym (tzw. ustaw ramowych) Władze regionalne nie sprawują władzy wykonawczej szczebla centralnego. Pozostają one domeną agend rządu centralnego
Pozostałe kraje	RFN, Belgia, Austria	Hiszpania, Włochy

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

Federalizm w Belgii

Regiony (powstały w 1980 i 1989)	Wspólnoty kulturowe (powstały w roku 1970)
<ul style="list-style-type: none"> – Flandria – Walonia – Bruksela	<ul style="list-style-type: none"> – flamandzka (Flandria i niderlandzkojęzyczni mieszkańcy regionu stołecznego) – francuskojęzyczna (Walonia i francuskojęzyczni mieszkańcy regionu stołecznego) – germanofońska (9 gmin niemieckojęzycznych we wschodniej Belgii)
Kompetencje	
<ul style="list-style-type: none"> – rozwój gospodarczy; – zagospodarowanie przestrzenne; – samorząd lokalny; – więcej kompetencji niż wspólnoty	<ul style="list-style-type: none"> – sprawy związane z kulturą, językiem, edukacją, ochroną zdrowia, pomocą społeczną; – mniej kompetencji niż regiony
Uprawnienia ustawodawcze	Niższy zakres uprawnień
<ul style="list-style-type: none"> – Flandria – Wspólnota flamandzka – Walonia – Wspólnota francuskojęzyczna	<ul style="list-style-type: none"> – Bruksela – jest stolicą państwa i metropolią międzynarodową – Wspólnota germanofońska – jest nieliczna; jej przedstawiciele są członkami rady regionu Walonii

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

Federalizm w Belgii

1. Belgia jest federacją od 5 maja 1993
2. „Podwójna federacja”
3. „Niekompletna federacja”
4. Wybory do rad organizowane w dniu wyborów do PE
5. Bruksela – jednoczesny status aglomeracji, prowincji i dwujęzycznego regionu stołecznego
6. Federalizacja polityki zagranicznej (COREPER)

- wspólnota flamandzka
- wspólnota francuskojęzyczna
- wspólnota niemieckojęzyczna

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

Kraje związkowe w RFN od 1947r.:

1. 16 landów (od zjednoczenia w 1990)
2. Landy mają własne konstytucje, parlamenty (w Bawarii nawet 2 izby), prezydentów landów
3. Kompetencje legislacyjne landów to te, które nie zostały wyraźnie zastrzeżone dla władz federalnych
4. Kraje związkowe są wykonawcami ustaw federalnych / Starosta powiatu jest szefem administracji landu w powiecie i organem kontroli administracyjnej nad gminami / władze federalne nie mają bezpośrednich przedstawicieli na poziomie samorządowym
5. BUNDESRAT – zasiadają w nim przedstawiciele organów wykonawczych krajów związkowych (a nie bezpośrednio wybrani deputowani)
6. Federalizacja polityki zagranicznej (COREPER)

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

Regiony we Włoszech

1. Początki regionalizacji – regiony o specjalnym statusie – Sycylia, Sardynia, Dolina Aosty, Trydent-Górna Adyga (w latach 1946-1948), Friuli-Wenecja Julijska (1963)
2. Różne regiony (szczególnie specjalne) mają różny zakres kompetencji, pomimo jednolitych organów władzy
3. Uprawnienia w zakresie kontroli samorządu lokalnego podzielone są między szczebel centralny i regiony
4. Włoskie regiony charakteryzuje niski stopień niezależności finansowej
5. Na początku lat 90. XX wieku wprowadzono miasta metropolitalne jako nową kategorię JST
6. Powyższe tendencje są odpowiedzią na dążenia separatystyczne Północnej części Włoch (por. Liga Północna)
7. „Padania”: (Valle d'Aosta, Piemont, Lombardia, Liguria, Trydent-Górna Adyga, Wenecja Euganejska, Friuli-Wenecja Julijska i północna część regionu Emilia-Romania)

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

Regiony w Hiszpanii

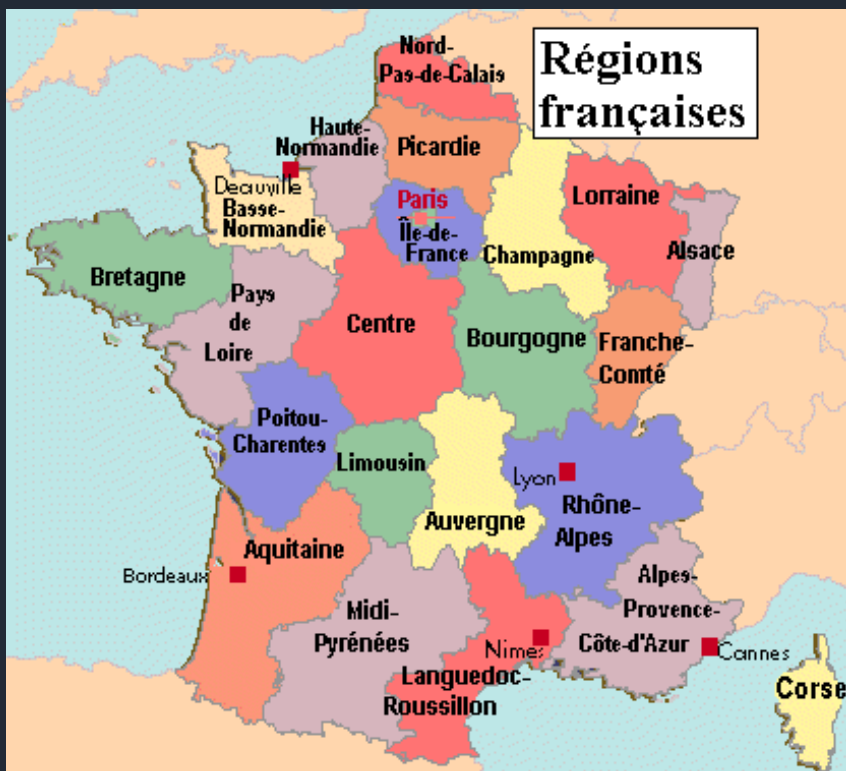
1. Proces regionalizacji zapoczątkowała konstytucja z 1978 roku
2. Po uchwaleniu konstytucji status wspólnot autonomicznych nadano 3 wspólnotom historycznym: Katalonii, Krajowi Basków oraz Galicji;
3. Z czasem o status występowały następujące kolejne prowincje
4. Występuje silne zróżnicowane kompetencyjne wspólnot (autonomicznych i zwykłych), pomimo jednolitego systemu władz
5. Regiony o tzw. pełnej autonomii: Katalonia, Kraj Basków, Galicja, Nawarra, Walencja, Wyspy Kanaryjskie
6. 70% dochodów wspólnot pochodzi ze szczebla centralnego
7. Uprawnienia w zakresie kontroli samorządu lokalnego podzielone są między szczebel centralny i wspólnoty autonomiczne

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

Regiony we Francji

1. Delimitacja regionów w 1956, reforma samorządowa w 1986 (wzorzec dla reform polskich w 1999)
2. Cecha charakterystyczna: 36,5 tysiąca gmin (100 departamentów, 26 regionów)
3. Sposób na koncentrację na poziomie municypalnym (reforma 2010):
  - Związki międzygminne: *syndicats de communes*
  - Wspólnoty gminne: *communautés de communes*
  - Wspólnoty aglomeracyjne: *communautés d'agglomération*: 15.000-50.000 mieszkańców
  - Wspólnoty miejskie: *communautés urbaines*: pow. 450.000 mieszkańców
  - Metropolie: *métropoles*: pow. 500.000 mieszkańców i chęć wzmocnienia kompetencji w stosunku do wspólnot miejskich

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

Regiony planistyczne w Anglii

1. Asymetryczna decentralizacja (*devolution*) w Wielkiej Brytanii, wynikająca z silnej autonomii Irlandii Północnej, Szkocji i do pewnego stopnia Walii
2. W Anglii, w której żyje 80% mieszkańców UK, nie ma odrębnego rządu ani parlamentu; występują regiony planistyczne (*Government Office Regions*) – centralizacja planowania regionalnego
3. Kompetencje samorządowe regulowane różnie w różnych częściach Wlk., Brytanii i zależne od wielu regulacji (por. *common law*)

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

Samorząd terytorialny w Wlk. Brytanii

Anglia	<ul style="list-style-type: none"> – Akt prawny: Local Government Act 1992 – Podział terytorialny: 9 regionów, w tym Greater London, następnie hrabstwa (<i>metropolitan counties</i> i <i>non-metropolitan counties</i>) oraz na niższym poziomie dystrykty (<i>metropolitan districts</i> i <i>non-metropolitan districts</i>). Ponadto 47 jednosczeblowych jednostek administracyjnych (<i>unitary authorities</i>) – Władze: rady poszczególnych szczebli samorządu
Wielki Londyn	<ul style="list-style-type: none"> – Akt prawny: Greater London Authority Act 1999 – Podział terytorialny: City of London oraz 32 dzielnice (<i>London boroughs</i>) – Władze: Zgromadzenie oraz Burmistrz Londynu
Walia	<ul style="list-style-type: none"> – Akt prawny: Local Government (Wales) Act 1994 – Podział terytorialny: 22 jednostki administracyjne (<i>unitary authorities</i>) – Władze: rady, zwane w zależności od miejsca <i>city councils</i>, <i>county councils</i> lub <i>borough councils</i>
Szkocja	<ul style="list-style-type: none"> – Akt prawny: Local Government etc. (Scotland) Act 1994 – Podział terytorialny: 32 jednostki administracyjne (<i>unitary authorities</i>) – Władze: rady (<i>councils</i>)
Irlandia Północna	<ul style="list-style-type: none"> – Akt prawny: Local Government (Boundaries) Act (Northern Ireland) 1971 oraz Local Government Act (Northern Ireland) 1992 – Podział terytorialny: 26 dystryktów – Władze: rady dystryktów (<i>district councils</i>)

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

NUTS w Irlandii

1. Jedno z najbardziej scentralizowanych państw „starej” UE
2. Istnieją Rady Regionów (od 1992 roku), których głównym zadaniem jest dystrybucja środków pochodzących z UE), rady hrabstw, oraz rady miasteczek i miast.
3. Na poziomie gmin, uczestnictwo w pracach samorządu wykonywane jest przez radnych społecznie, za stosunkowo niskie diety, na ogół po godzinach pracy
4. Istnieje instytucja **menadżera** JST, wybieranego w procedurach konkursowych

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

Podział terytorialny w krajach Europy Środkowo-Wschodniej a NUTS

Kraj		NUTS 1	72	NUTS 2	213	NUTS 3	1091
Bułgaria	BG	Regiony	2	Regiony planistyczne	6	Prowincje	28
Cypr	CY	-	1	-	1	-	1
Czechy	CZ	-	1	Grupy regionów	8	Regiony	14
Estonia	EE	-	1	-	1	Grupy powiatów	5
Węgry	HU	Grupy regionów	3	Regiony	7	Powiaty+ Budapeszt	20
Łotwa	LV	-	1	-	1	Regiony	6
Litwa	LT	-	1	-	1	Powiaty	10
Malta	MT	-	1	-	1	Wyspy	2
Polska	PL	Grupy województw	6	Województwa	16	Podregiony (grupy powiatów)	45
Rumunia	RO	Makroregiony	4	Regiony	8	Powiaty i Bukareszt	42
Słowacja	SK	-	1	Grupy regionów	4	Regiony	8
Słowenia	SI	-	1	-	1	Regiony statystyczne	12

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej”
Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

Charakter pośredniego szczebla administracji publicznej w Europie Środkowo-Wschodniej:

Szczebel administracji publicznej		
samorządowy	dominujący samorządowy	dominujący rządowy
Polska	Łotwa Węgry Rumunia	Litwa Bułgaria Estonia Czechy Słowacja Słowenia

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie: R. Chrabąszcz, J. Hausner, S. Mazur, *Administracja publiczna w wybranych Krajach Europy Środkowo-Wschodniej*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2003, s. 157.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

Liczba i liczebność podstawowych jednostek samorządu terytorialnego w Eur. Śr.-Wsch.

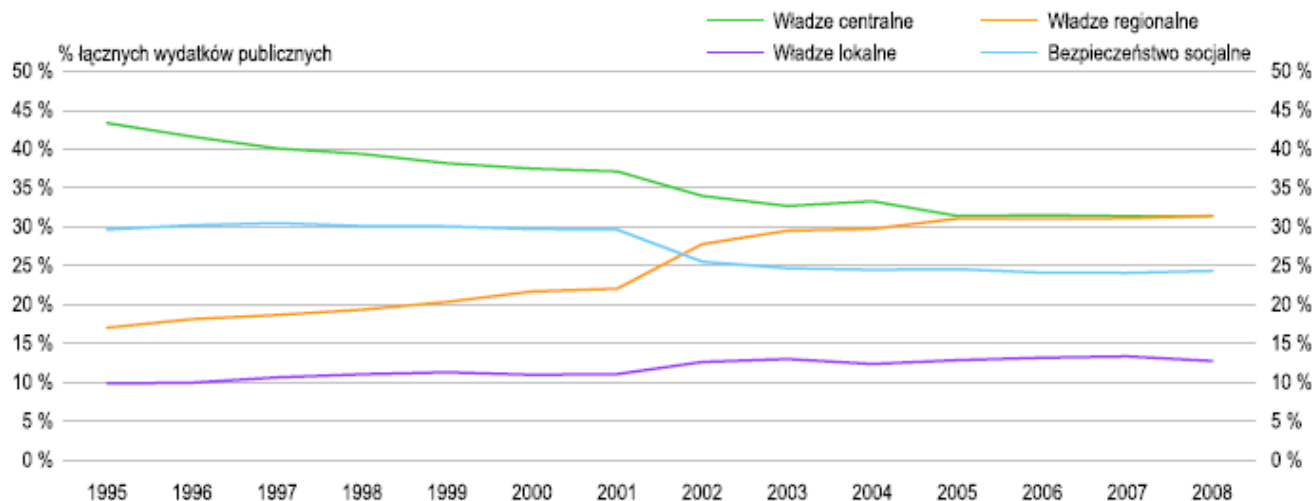
Państwa	Liczba gmin	Nazwa gminy w języku ojczystym	Średnia liczba mieszkańców w gminach, wyłączając stolicę
Bułgaria	262	<i>obchtina</i>	28000
Czechy	6237	<i>obec</i>	1500
Estonia	248	<i>vallad, linnad</i>	4200
Litwa	56	<i>savivaldybė</i>	58800
Łotwa	554	<i>pagasts, pilseta, lielpilseta</i>	3000
Polska	2489	<i>gmina</i>	15000
Rumunia	2862	<i>localitati</i>	7000
Słowacja	2871	<i>obec</i>	1700
Słowenia	192	<i>obcina</i>	8900
Węgry	3154	<i>község</i>	2700

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

Decentralizacja finansów publicznych w UE?

2.12 Wydatki publiczne według szczebla administracyjnego w UE w latach 1995-2008

Udział władz lokalnych w całkowitych wydatkach pozostaje niezmienny od dziesięciu lat pomimo postępującej decentralizacji kompetencji. W większości państw członkowskich pojawiła się tendencja zmierzająca do decentralizacji dochodów, choć w większości przypadków była umiarkowana.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Decentralizacja i regionalizacja w krajach Unii Europejskiej

Kluczowe tendencje w zakresie przekształceń
miast w Eur. Śr.-Wsch.

1. Znaczący spadek populacji miast borykających się z problemami gospodarczymi (zjawisko *shrinking cities* przy ich jednoczesnej suburbanizacji) oraz obszarów wiejskich
2. Niedojrzała polityka miejska – powolne nabywanie kompetencji, mała skłonność do współpracy międzygminnej, słaba koordynacja pionowa, podejście sektorowe i biurokratyczne w miejsce zintegrowanego
3. Sukces gospodarczy odnoszą nieliczne miasta – głównie stolice (metropolizacja)
4. Problemy mieszkalnictwa:
  - a. chaotyczna prywatyzacja wywołała zjawisko *poor owners*
  - b. niedostatek zasobu lokali socjalnych
  - c. brak efektywnych mechanizmów wspierania utrzymania stanu technicznego niszczących budynków
5. Wciąż niezadowalający stan ochrony środowiska naturalnego i energochłonności
6. Problemy mobilności:
  - a. słabe skomunikowanie miast siecią TEN
  - b. mało zrównoważony, zdominowany przez samochody osobowe transport miejski
7. Powolnie powstające inicjatywy w zakresie uprawiania kultury oddolnej, odwołującej się do specyfiki miast.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Przykłady rozwiązań systemowych w zakresie planowania przestrzennego

Zadania sektora publicznego w planowaniu przestrzennym

1. Tworzenie systemu instytucjonalno-prawnego, zapewniającego racjonalną gospodarkę gruntami i efektywną alokację praw własności (**stanowienie i przestrzeganie praw**)
2. Radzenie sobie z **niedoskonałościami rynku**:
  - dostarczanie dóbr publicznych (obronność i bezpieczeństwo, dziedzictwo kulturowe, udane przestrzenie publiczne)
  - zarządzanie efektami zewnętrznymi (w tym korzyściami i niekorzyściami aglomeracji)
  - korzyści skali (zjawisko monopolu naturalnego)
3. Zapewnienie wyraźnie sprecyzowanych, **strategicznych celów** rozwoju (stymulowanie rozwoju przestrzennego w długim okresie)
4. Funkcja **koordynacyjna i mediacje** w przypadku konfliktów przestrzennych

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej”
Przykłady rozwiązań systemowych w zakresie planowania przestrzennego

Funkcje planowania

Funkcje efektywnościowe:

1. Porządkująca (uprzedzające analizowanie skutków zwiększa sprawność działania podmiotów)
2. Aktywizująca (diagnoza, analiza SWOT, czynniki i możliwości rozwoju, itp.)
3. Integrująca

Funkcje instrumentalne:

1. Regulacyjna (oddziaływanie na zachowania podmiotów w określony systemie terytorialnym)
2. Kontrolna (ocena działania podmiotów, samokontrola)
3. Informacyjna
4. Koordynacyjna
5. Promocyjna

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Przykłady rozwiązań systemowych w zakresie planowania przestrzennego

System planowania przestrzennego w RFN

Szczebel administracji	Kompetencje
Federacja	<ul style="list-style-type: none"> – władze federacji mają kompetencje koordynacyjne; – przy ministrze federalnym ds. porządku przestrzennego działa Rada ds. Porządku Przestrzennego (w jej skład wchodzi fachowcy i przedstawiciele JST);
Landy	<ul style="list-style-type: none"> – planowanie powiązań infrastrukturalnych między głównymi aglomeracjami miejskimi; – planowanie struktury osadniczej i infrastruktury osadniczej tych aglomeracji; – sporządzanie planów porządku przestrzennego – określają one m. in. strukturę osadnictwa całego landu; – sporządzanie planów regionalnych – dla obszarów mniejszych od landu, bardziej szczegółowych; – wydają jedynie pojedyncze decyzje, np. w zakresie ustalania przebiegu dróg krajowych;
Powiaty	<ul style="list-style-type: none"> – brak kompetencji w zakresie planowania przestrzennego; – starostowie oraz prezydenci miast na prawach powiatu, jako organy administracji rządowej wydają pozwolenia na budowę;

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Przykłady rozwiązań systemowych w zakresie planowania przestrzennego

System planowania przestrzennego w RFN (cd.)

Szczebel administracji	Kompetencje
Gminy	<ul style="list-style-type: none"> – uchwalają plany użytkowania terenów, stanowiące tzw. przygotowawcze plany budowlane określające ogólne przeznaczenie terenu (np. tereny pod zabudowę mieszkaniową, drogi, szpitale, itp.); – w gminach o dużym porządku urbanistycznym nie jest konieczne uchwalanie planów budowlanych; – uchwalają plany zabudowy, stanowiących tzw. wiążące plany budowlane (np. określają z dokładnością do parceli obowiązki władz publicznych co do uzbrojenia terenów, prawa właścicieli prywatnych do zabudowy, itp.); – przedstawiciele gmin partycypują w planowaniu krajowym – poprzez uczestnictwo ich przedstawicieli w komisjach doradczych przy ministrach landów; – prawo własności chronione jest w jego aktualnym stanie; możliwość zmiany tego stanu nie jest już chronione tak silnie – np. fakt odmowy zagospodarowania terenu zgodnie z intencją właściciela nie rodzi roszczenia do odszkodowania.

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Przykłady rozwiązań systemowych w zakresie planowania przestrzennego

System planowania przestrzennego w Anglii

Szczebel administracji	Kompetencje
Minister ds. planowania przestrzennego	<ul style="list-style-type: none"> – wydaje krajowe i regionalne wytyczne planistyczne, które mają charakter wiążący dla lokalnych władz planistycznych; – ma prawo kontroli zagospodarowania na poziomie lokalnym, za które odpowiedzialne są władze lokalne;
Regionalne ciała planistyczne	<ul style="list-style-type: none"> – ich rola polega na sporządzaniu dokumentu o charakterze strategicznym, tj. regionalnej strategii przestrzennej;
Lokalne władze planistyczne: ○ rady dystryktów / <i>unitary authorities</i> ○ rady dystryktów metropolitalnych ○ rady londyńskich <i>boroughs</i> ○ radu hrabstw dla obszarów Anglii, w których nie istnieją dystrykty ○ władze parków narodowych ○ zarząd Broads (obszar chroniony we wschodniej Anglii)	<ul style="list-style-type: none"> – są lokalnymi władzami planistycznymi, które sporządzają plany oraz kontrolują zagospodarowanie przestrzenne; – sporządzają plany zagospodarowania dla całego obszaru; – plany te obejmują ogólną strategię i polityki rozwoju przestrzennego; bardziej szczegółowe ich uregulowania dotyczą wybranych obszarów (przewidywanego rozwoju przestrzennego lub regeneracji); – w planach muszą być też ustalone obszary chronione przyrodniczo czy kulturowo; – prawo własności chronione jest w jego aktualnym stanie; możliwość zmiany tego stanu nie jest już chronione tak silnie – np. fakt odmowy zagospodarowania terenu zgodnie z intencją właściciela nie rodzi roszczenia do odszkodowania;

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej”
Przykłady rozwiązań systemowych w zakresie planowania przestrzennego

Porównanie systemów w RFN i Anglii

RFN	Anglia
<ul style="list-style-type: none"> – pewność, że pozwolenie na budowę będzie zgodne z zapisami planu	<ul style="list-style-type: none"> – gwarancja solidnej oceny merytorycznej wniosku inwestora
<ul style="list-style-type: none"> – oba systemy mają realny wpływ na proces zagospodarowania terenów; – władztwo planistyczne skoncentrowane w samorządzie terytorialnym najniższego szczebla; – istnieje hierarchia dokumentów planistycznych – dokumenty opracowane na wyższym szczeblu są wiążące dla planów sporządzanych na poziomie podstawowym; – w obydwu krajach fakt bycia właścicielem gruntu nie jest równoznaczny z prawem do jego zabudowy – infrastruktura techniczna musi być wybudowana do czasu udzielenia zgody na użytkowanie budynków!	

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Przykłady rozwiązań systemowych w zakresie planowania przestrzennego

Porównanie systemów w RFN i Anglii (cd.)

RFN	Anglia
W obu systemach intensyfikacja zabudowy jest warunkowana wydolnością istniejącej infrastruktury	
<ul style="list-style-type: none"> – na gminie spoczywa obowiązek uzbrojenia terenu (ulice, place, chodniki, obszary parkowe, wodociągi, kanalizacja, ochrona przed hałasem, itp.); – jeśli zostało wydane pozwolenie na budowę, a uzbrojenie nie zostało wykonane, rodzi to roszczenie właścicieli/użytkowników o wykonanie uzbrojenia; – w celu budowy uzbrojenia, rada gminy może nałożyć <u>opłatę adiacencką</u>, nawet do 90% kosztów budowy infrastruktury.	<ul style="list-style-type: none"> – szczegółowe projektowanie infrastruktury ma miejsce jedynie w odniesieniu do obszarów objętych tzw. <i>action area plan</i> (obszary będące przedmiotem szczególnego wysiłku inwestycyjnego); – lokalne władze planistyczne są zobowiązane do planowania nowej zabudowy mieszkaniowej w oparciu o prognozy potrzeb w zakresie infrastruktury; – lokalne władze planistyczne mogą odmówić pozwolenia planistycznego z uwagi na przekroczenie wydolności infrastruktury w wyniku nowej inwestycji - jednak w tej sytuacji na mocy <u>zobowiązania planistycznego</u> – inwestor może negocjować z JST zakres swego udziału w kosztach budowy infrastruktury; – mogą wreszcie wydać tzw. <u>wytyczne planistyczne</u>, czyli uzależnić możliwość wykonania inwestycji od wykonania lub sfinansowania wskazanych elementów infrastruktury, urządzeń rekreacyjnych, parku, budynku szkolnego itp. ○ w przypadku budowy osiedli mieszkaniowych, można zobowiązać inwestora do wybudowania określonej liczby mieszkań o umiarkowanych cenach (<i>affordable housing</i>).

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Przykłady rozwiązań systemowych w zakresie planowania przestrzennego

Cechy dojrzałych systemów planowania przestrzennego

1. Rozdzielenie prawa własności nieruchomości od prawa ich użytkowania
2. Władczość planistyczna gminy – rady gmin (nie urzędy) jako wyraziciele woli ogółu
3. Hierarchiczność planów
4. Plany szczegółowe (miejscowe) wymagane przede wszystkim w sytuacji przeznaczania nowych terenów pod inwestycje
5. Przeznaczanie nowych terenów pod inwestycje wymaga zapewnienia przez gminę uzbrojenia terenu (choć niekoniecznie wybudowania tego uzbrojenia)
6. Zasada integracji planowania przestrzennego i planowania społeczno-gospodarczego
7. Polityka miejska to jedna z kluczowych polityk szczebla krajowego

Konkurencyjność i spójność europejskich regionów

7. Uwarunkowania instytucjonalne „europejskiej gosp. przestrzennej” Przykłady rozwiązań systemowych w zakresie planowania przestrzennego

System planowania przestrzennego w Polsce

1. Dominacja aksjomatu neoliberalnego – z własnością łączy się prawo właściciela do dowolnej zmiany sposobu użytkowania gruntu w każdym miejscu i czasie
2. Ograniczanie roli władz publicznych do sankcjonowania woli właścicieli
3. Zaniedbanie planowania przestrzennego jako przedmiotu szerokiej dyskusji politycznej w Polsce
4. Suburbanizacja i brak planów jako „lekarstwo” na deficyt mieszkań
5. Podejmowanie działań doraźnych – „specustawy”
6. Bolesne początki integracji planowania przestrzennego i planowania społeczno-gospodarczego
7. Bolesne początki polityki miejskiej szczebla krajowego